

**T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER  
ANABİLİM DALI**

## **HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI**

Yüksek Lisans Tezi

Ramil MUSTAFİN

Ankara-2007

**T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER  
ANABİLİM DALI**

## **HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI**

Yüksek Lisans Tezi

Ramil MUSTAFİN

Tez Danışmanı  
Prof.Dr. Ersin ONULDURAN

Ankara-2007

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER  
ANABİLİM DALI

## HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI

Yüksek Lisans Tezi

Ramil MUSTAFİN

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Ersin ONULDURAN

Tez Jürisi Üyeleri

**Adı ve Soyadı**

**İmzası**

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

Tez Sınavı Tarihi: .....

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kurak ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../200...)

Ramil MUSTAFİN

.....

# İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	Vii
GİRİŞ.....	1
I BÖLÜM.....	3
NÜKLEER ARAŞTIRMALARIN ULUSLARARASI SİSTEMDEKİ ÖNEMİ VE KURUMSAL ÇERÇEVESİ.....	3
1.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ.....	3
1.2. BİR GÜVENLİK ARACI OLARAK NÜKLEER SİLAHLAR.....	6
1.2.1. NÜKLEER CAYDIRMACILIĞIN TEORİK ALTYAPISI .....	9
1.2.2. ULUSAL GÜVENLİK VE ASKERİ TEHDİT.....	11
1.2.3. CAYDIRMACILIK.....	12
1.3. ULUSLARARASI NÜKLEER DÜZENİNDE HİNDİSTAN'IN ROLÜ .....	15
1.4. HİNDİSTAN VE NÜKLEER PROGRAMI.....	18
II BÖLÜM.....	21
TARİHSEL ARKA PLANI .....	21
2.1. HİNDİSTAN'IN NÜKLEER ÇALIŞMALARINA YÖNELİK İLK ÇABALARI.....	21
a). Nükleer devletin oluşumu .....	21
b). Hindistan'ı nükleer çalışmalara yönlendiren sebepler .....	23
c). Hindistan'ın nükleer çalışmaların arkasında yatan siyasi kararların kurumsal yapısı .....	25
d). Hindistan'ın nükleer çalışma amaçlarının çift anlamı .....	27
e). Hükümetin nükleer programları desteklemesi.....	29
f). Hindistan'ın nükleer inisiyatifine ve teknolojisine yabancı devletlerin etkisi.....	34
2.2. NÜKLEER SİLAHLARIN YAYILMAMASI PROGRAMI.....	42
a). Güvenlik uygulaması ve garantisi.....	44
b). Nükleer silahların yaygınlaştırılması .....	46

<b>III BÖLÜM</b> .....	<b>51</b>
<b>NÜKLEER DEVLET VE ELDE EDİLEN SONUÇLAR</b> .....	<b>51</b>
<b>3.1. 1974 BARIŞÇIL NÜKLEER PATLAMA</b> .....	<b>51</b>
a). Nükleer denemenin uluslararası arenada yarattığı tepkiler.....	<b>53</b>
b). Nükleer programın durgunluğu .....	<b>59</b>
c). ABD'nin Hindistan'ı nükleer silahların yayılmasını önleme konusundaki baskısı .....	<b>60</b>
<b>3.2. M. DESAİ YÖNETİMİNDEKİ HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI</b> .....	<b>61</b>
a). Nükleer silahların yayılmasını önleyen kararnamesi.....	<b>63</b>
b). Hindistan'ın talepleri ve İndira Gandhi'nin yönetime gelmesi .....	<b>65</b>
<b>3.3. İ.GANDHİ YÖNETİMİ ALTINDA HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASINI SAĞLAMLAŞTIRMA ÇABALARI</b> .....	<b>68</b>
<b>3.4. RAJİV GANDHİ YÖNETİMİNDE HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI</b> .....	<b>74</b>
<b>3.5. 1990'LI YILLARDA HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI</b> .....	<b>83</b>
<b>3.6. NÜKLEER SİLAHIN BİR PRESTİJ OLARAK ALGILANMASI</b> .....	<b>93</b>
a). Bilim adamları ve teknoloji uzmanlar topluluğunun Hindistan'ın nükleer silah arayışını yürütmesi.....	<b>95</b>
b). Hindistan'ın ulusal bilincinin ve normatif hedeflerinin nükleer politika seçeneklerini şekillendirmesi .....	<b>97</b>
c). Hindistan'ın ulusal güvenlik politika planlama kurumu nükleer cephaneliğin genişlemesini engellemiştir .....	<b>99</b>
d). Nükleer silah ve füze teknolojisinin sembolik olarak ithal edilmesi .....	<b>102</b>
e). Sömürge mirasının inkâr edilmesi .....	<b>102</b>
<b>SONUÇ</b> .....	<b>104</b>
<b>KAYNAKÇA</b> .....	<b>108</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>117</b>
<b>SUMMARY</b> .....	<b>118</b>

## KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşmiş Milletler
AEC	: Atomic Energy Commission
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkelerin Birliği
BARC	: Bhabha Atomic Research Center
BJP	: Bharatiya Janata Party
BM	: Birleşmiş Milletler
CANDU	: Canadian-deuterium-uranium
CIRUS	: Canadian-Indian Reaktor, U.S.
DRDO	: Defence Research and Development Organization
IAS	: Indian Administrative Services
NPT	: Nükleer Nükleer silahların yayılmasını önleyen Antlaşması
PINSTECH	: Pakistan Institute of Nuclear Science & Technology
RAPS-I	: Rajasthan Atomic Power Station, Unit 1.
SALT II	: Strategic Arms Limitation Talks
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SAGT	: Savunma Araştırması ve Geliştirme Teşkilatı
IAEA	: Uluslararası Atom Enerji Ajansı

## GİRİŞ

1945 yılı sonrası dünya sisteminde; Hindistan, Birleşik Devletler açısından pek çok yönüyle rahatsız edici bir unsurdu. Hindistan Soğuk Savaş sırasında ne Birleşik Devletlere ne de Sovyetler Birliği'ne gerçekten bağlı olan bir güçtü. Hindistan, 1947 yılında özgürlüğünü kazanmış olup 1950 yılında Cumhuriyet rejimini benimsemiştir. Bu dönemden itibaren Hindistan, nükleer çağa uyum sağlamak ve bağımsız bir güç olmak amacıyla nükleer çalışmalarına gizlice başlamıştır. 1974 yılında nükleer denemeleri gerçekleştirmiş ve nükleer kulübün gayri resmi üyesi olarak kabul edilmiştir. ABD'nin resmi duruşu Hindistan'ın nükleer programını sert biçimde kınamaktaydı ve Hindistan 1998'de nükleer denemeler yaptığında Birleşik Devletler Hindistan'a nükleer teknoloji ihracını engellemiştir. Ancak Birleşik Devletler tutumunu tersine çevirmiştir. 18 Temmuz 2005 tarihinde Washington'da ABD Devlet Başkanı George Bush ve Hindistan Başbakanı Manmohan Singh ile yapılan görüşmeler sonucunda Birleşik Devletler, Hindistan'ın Nükleer Silahların Yayılmasını önleyen Antlaşması'nı (Non-Proliferation Treaty) imzalamamış olmasına rağmen, Hindistan'a hem nükleer yakıt hem de teknoloji satmaya razı olmuştur. Elbette ki yardım, nükleer enerjinin yalnızca barışçıl kullanılması şartına bağlı olacak ve kontrollerin yapılmasını sağlayacaktır, fakat sadece barışçıl kullanımı geliştiren tesislerin kontrolün ve hangi tesislerin barışçıl, hangi tesislerin askeri amaçlarla kullanıldığına Hindistan karar verecektir. Hindistan'ın bu antlaşmadan elde ettikleri ortadadır. Nükleer Programlarını hızlandırmaları için ihtiyaçları olan teknik yardımı elde etmişlerdir. Fiilen meşru bir nükleer güç olarak tanınmışlar ve BM Güvenlik Konseyi'ndeki beş daimi üyeye az çok aynı sınıfa girmişlerdir. Şu bir gerçek ki Washington, diğer 'yükselen güç' Çin

karşısında, Hindistan'ı kendine yakın temel bir denge unsuru olarak görmektedir. Hindistan, dünyada ABD, Rusya, Fransa ve Çin'den sonra nükleer bomba geliştirme, bu bombayı uzun menzilli füze veya stratejik kapasiteye sahip hava ve deniz kuvvetleriyle düşman topraklarına indirme kapasitesine sahip beşinci ülke olarak tanınmıştır.

Bu tez çalışmasında Hindistan'ın nükleer çalışmaları ağırlıklı olarak tarihsel dokümantasyon ve belgeleri kapsayan metotları ile ele alınacaktır. Birinci bölümde Hindistan'ın Nükleer Politika üzerinde yapılacak çalışmanın kuramsal yapısı yer alacaktır. İkinci bölümde Hindistan'ın nükleer çalışmaların gelişiminin tarihsel süreci anlatılacaktır. Üçüncü bölümde Hindistan'ın nükleer denemeleri ve getirdiği sonuçlar, nükleer politikanın etkinliği ve Hindistan'a kazandıran önemi açıklanacaktır.

## I BÖLÜM

### NÜKLEER ARAŞTIRMALARIN ULUSLARARASI SİSTEMDEKİ ÖNEMİ VE KURUMSAL ÇERÇEVESİ

#### 1.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Bu çalışmada benimsenen araştırma ve yöntem Hindistan'ın nükleer politikasını betimlemeye yöneliktir. Çünkü betimleme neyin ne olduğunu, olayların nasıl başlayıp sürdüğünü yada bir durumun, kişinin yada olayın neye benzediğinin fotoğrafını çekmektir. Betimleme, karmaşık şeyleri kavranabilir kılmakla ilgilidir. Araştırmanın planlanması aşamasında “Çalışmanın amacı betimleme olarak belirlenmiştir”. Fakat çalışma sürecinin bazı olaylarında açıklamaya yönelik teknikler kullanılacaktır.

Hindistan'ın nükleer programı hangi amaçlara dayanarak ve neden bu amaçlara yöneldiğini belirlemektedir. Birincisi olarak Hindistan'ın nükleer programının güvenlik amacına bağlı olarak ortaya çıkmasıdır, ikincisi ise nükleer programını geliştirerek dünya düzeyinde nükleer politikası ile önemli yer kazanarak kendi itibarını kurmaktır. Nicel araştırma, karakteristik olarak daha çok kuram doğrulamaya yöneliktir. Bu bağ tarihsel anlamda geçerliliğini kazanmıştır. Dolayısıyla araştırma amacı kuram doğrulamaya girişecektir (Wolkott, 1992: 63). Wolkott'a (Punch, 2005: 17) göre bu kuram önce çıkar yaklaşımdır. Kuram önce çıkar yaklaşımında bir kuram ile başlar, bu kuramdan hipotezler çıkarır ve bu hipotezleri sınamak için bir araştırma tasarlanır. Bu, kuram doğrulamadır. Nitel araştırmalarda ise kuram ile başlanmaz, kuram bir araştırma yapıldığı süre içinde oluşturulacaktır. Bunun amacı, toplanmış olan verileri sistemli biçimde geliştirilen

bir kurama varmaktır. Bu, kuram üretmektir. Kuram üretme araştırması olasılıkla yeni bir konu araştırılmaya girişildiğinde geçerlidir ve bu yeni konuya ilişkin araştırma, olasılıkla nitel araştırmanın çerçevesi çatılmamış saha çalışması tekniklerini kullanır. Bundan dolayı nicel araştırmadaki kuram doğrulama tekniği bu araştırmaya daha çok uygun görünmektedir. Nedeni de yeni bir konu araştırılmaya değil olası tarihsel olayları betimlenmeye yöneliktir.

Araştırma soruları olarak önceden belirlenmiş sorular kullanılacaktır. Araştırma soruları ve yöntemleri ile kullanılan araştırma stratejisinde yapının önceden belirlenme düzeyi arasında bir süreklilik vardır. Esas olarak önceden belirlenmiş sorular nicel araştırma tekniğinin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla araştırma tasarımı ve buradan kaynaklanan veri çözümleme ve hipotezlerin sınanması önceden belirlenmiş çerçeve içerisinde gerçekleşecektir. Nitel araştırma tekniklerinde ise sonradan belirlenmiş sorular ya da başka deyişle soyut sorular kullanılmaktadır. Bu durumda araştırmanın tasarımını araştırma süresince herhangi bir değişime uğratılması mümkündür (Punch, 2005: 34-44). Fakat nitel araştırmadaki önemli olan sorun bilgiyi derinlemesine bulmaya yöneliktir. Ancak araştırma belli bir tarihselliğe bağlı olduğundan dolayı derinlemesine bilgiyi bulmakta fırsat görünmemektedir. Dolayısıyla bahsedilen konularda yer aldığı gibi nicel araştırma teknikleri ve verilerin çözümlemesi kullanılacaktır.

Araştırma verileri olarak istatistiksel bilgiler metin ve olaylara ilişkin belgelerin araştırılması kullanılacaktır. Araştırmadaki görgül ölçüt, iyi ifade edilmiş bir araştırma sorusu, bu soruyu yanıtlamak için hangi verilerin gerekli olduğunu gösterecektir. Bu ölçüt en açık biçimde önceden saptanan araştırma sorularına uygulanır. Soruların ve verilerin bir biri ile uyumu hala önemlidir, araştırma soruları

önceden belirlense de sonradan açığa çıksa da bu ölçüt uygulanır. Görgül araştırmada verilerin kavramlarla bağlantılandırılması, bir kavramın kendi görgül göstergeleriyle ilişkilendirilmesi gerekecektir. Nicel araştırmada bu, işlemselleştirmecilik olarak tanımlanır. Görgül ölçüt, araştırma sorularıyla veri arasındaki ya da kavramlarla bu kavramların görgül göstergeleri arasındaki bağlantıyı vurgulayacaktır. Önceden tümüyle biçimlendirilmiş nicel çalışmada, kavramların verilerle bağlantılandırılması, verilerin toplanması ve çözümlenmesinden önce yapılır. Bağlantı, kavramlardan veriye doğrudur. Soruların tümü bu ölçüte uyduğunda içerikten yönteme geçebilme imkânını sağlamaktadır.

Farklı soruların yanıtlanması için farklı yöntemlere gerek vardır. Bir sorunun soruluş biçimi, araştırmada bu soruyu yanıtlamak için ne yapılması gerektiğini ima eder. Nicel soruların yanıtları için nicel yöntemlere gerek duyulur. Sorularla yöntemler arasında iyi bir uyum sağlamanın yolu, kullandığımız yöntemlerin, yanıtlarını aradığımız soruları izlediğinden emin olmaktan geçer. Diğer deyişle araştırmanın içeriğı (soruları) mantıksal olarak yöntemden önce gelir. Başka neyi bulmaya uğraştığımızı saptamak ve ardından bunu nasıl yapacağımızı düşünmek zorunda olduğumuz anlamına gelir. Soruları yöntemin önüne koymak, araştırma önerisi geliştirilirken zorlanmamızı önler. Yöntemler, araştırabileceğimiz şeyi sınırlayarak soruları dolaylı yoldan da etkileyecektir. Araştırmada neyin tasarlanabileceğinin ve edinilebilecek ve çözümlenebilecek olan verilerin sınırlanmasıdır. Punch'a (2005: 20-22) göre tasarımı ve yöntemleri sorulara uyarlamak gerekir. Uyum, araştırmanın genel geçerliliğı konusundadır. Tüm parçaları uyum içinde olmayan bir projenin geçerliliğini sorgulamasını gerektirmektedir.

Geleneksel araştırma modelinde, literatür (çoğu kez ayrıntılı olarak), araştırmayı planlarken ve soru geliştirme aşamasının parçası olarak gözden geçirilir. Literatür, çözümleme ve planlama için girdidir. Literatüre daha sonra başvurulabilir ve literatür, verileri daha ileri bir düzeyde çözümlerken kullanılabilir. Bunun nedeni araştırmacının verilerden doğan kategorilerin ve kavramların peşinde olmasıdır. Literatüre başvurmadan önce soruları geliştirme aşamasında bir noktaya gelmiş olmak önemlidir. Bunun nedeni, literatürün süreci etkileyecek olmasıdır.

## **1.2. BİR GÜVENLİK ARACI OLARAK NÜKLEER SİLAHLAR**

Realizm devleti uluslararası ilişkilerin temel aktörü kabul ederek uluslararası ilişkiler ve uluslararası politikayı devletler arasındaki mücadele süreci olarak görmektedir. Devletin askeri ve güvenlik konularına öncelik veren realist teoriler için güç uluslararası ilişkileri anlamada en temel kavramdır (Knutsen, T., 1992: 235). Bunun nedeni Realistler'in insan unsurunu uluslararası politikaya uyarımalarında yatmaktadır. Realistler insanın kötü, günahkar, çıkarıcı, saldırgan ve ilişkilerinde gücü ön plana alan olumsuz bir doğaya sahip olduğunu düşünmekte ve uluslararası politikayı insan doğası ile açıklamaktadır. Örneğin, Morgenthau ve Niebuhr'a göre (Knutsen, T., 1992: 261) bireylerin ilişkilerinde gücü ön plana alması ve güç ile çıkara dayalı bir ilişkiyi benimsemesi gibi devletlerde dış politikada dış ve çıkar peşindedirler. Sürekli kapasitesini arttırma güdüsü ile hareket eden devletler olanakları ölçüsünde diğerleri egemenliği altına almaya çalışmışlardır. Dolayısıyla bu tür bir yapıda savaş ve çatışma olağan hale gelmektedir (Shimko, K., 1992: 286; Buzan, 1993: 50).

Klasik realizm insan doğasından hareket ederek devletin güç peşinde koşmasından kaynaklanan güç mücadelesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Realist düşünce uluslararası politikayı devletler arası bir etkileşim süreci olarak görmekte ve devletlerin bu doğrultuda kendi askeri siyasi ve ekonomik kaynaklarını bu yönde kullandıklarını söylemektedir. Bir ortak otorite veya merkezi hükümetin olmadığı uluslararası sisteminin yapısı bu hali ile anarşiktir. Bu yüzden uluslararası yapıda sürekli bir düzenin bulunmaması diğer taraftarlarında devletlerin farklı çıkarlara sahip olmaları savaşa yol açmaktadır. O yüzden uluslararası sistemin anarşik yapısının yol açtığı korku ve güvensizlik uluslararası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla hem klasik realizm hem de neo-realizm güç unsurunu ana unsur olarak ele almaktadır (Buzan, B., 1993: 50-51). Genel olarak tüm realistlere göre uluslararası ilişkilerin temel aktörü olan devletler sadece uluslar çıkarları doğrultusunda hareket eden rasyonel birimlerdir. Buna göre uluslar çıkarlarını göz önünde bulundurarak devletler politikalarını hayatta kalma güvenlik güç gibi kavramlarını ifade etmektedir. Örneğin, Morgenthau'a göre (Knutsen, T., 1992: 212) rasyonel bir dış politika riskin minimize edilmesi kazancın ise maksimum kılınması demektir. Uluslararası politikanın temel aktörünün devlet olarak görülmesi devletlerin üniter yapılar olarak değerlendirilmesi devletlerin ve devlet adamlarının rasyonel davrandıklarının var sayılmasının ve devletlerin bencil ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden birimler olarak kabul edilmesi hem klasik hem de neorealizmin ortak varsayımları ve özellikleridir.

Uluslararası sisteminin anarşik özelliği devletleri varlığını sürdürme sorunu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu yapı içinde her devletin en temel amacı varlığını sürdürmektir. Bunun da en temel yolu güçlü bir devlet olmaktır. Güçlü bir devlet

demek hem askeri hem ekonomik hem de siyasi açıdan güçlü devlet olmaktır. Çünkü sistemin anarşik yapısı devletlerin güç mücadelesini yada üstünlük peşinde koşmalarını mümkün kılmaktadır. Bir devletin diğerleri tarafından egemenlik altına alınma korkusu devletlerin davranışlarını da belirlemektedir. İnsan doğasına dayanan klasik realizmine göre devletlerin dış politikalarını belirleyen ana unsur diğerlerine egemen olma arzusudur. Bu korkuyu devletler askeri silahlanma ve askeri yönden güçlenme yolu ile savuşturmaya çalışmaktadır. Çünkü Hobbes'çu 'herkesin her kes ile savaş halinde olma' düşüncesini kendi kuramlarına uyarlayan realist kurama göre, devletler anarşi düzeninde kendi başlarına ve kendi kendine yardım etme durumundadırlar. O yüzden devletler diğer devletler tarafından işgal edilmemek ya da onların isteği doğrultusunda hareket etmemek için askeri kapasitelerini sürekli olarak artırmak zorundadırlar. Devletlerin silahlanması beraberinde güvenlik ikilemini ortaya çıkarmaktadır. Güvenlik ikilemine göre herhangi bir devletin güvenliğini sağlamaya yönelik faaliyetleri mevcut yada potansiyel düşmanlarının güvenliğini tehlikeye sokmaktadır. Bir devletin mutlak güvenlik içinde olması diğer devletlerin mutlak güvensizlik anlamına gelmekte ve bu durum diğer devletler silahlanmaya veya başka türlü bir davranışlara neden olmaktadır (Holsti, O.L., 1995: 36-37; Buzan, B., 1993: 50-51).

Klasik realistler gücü uluslararası politikanın başı başına bir amacı olarak görmekteyken neorealistler gücü devletin temel amacı olan hayatta kalma ve varlığını sürdürme amacını gerçekleştirmeye yönelik bir araç olarak değerlendirmektedir. Waltz'a (Dougherty, J.E., Pfaltzgraff, R.L., 2001: 32) göre devletin nihai amacı güç değil güvenlidir. Güç devletin daha fazla güvenliğe sahip olmasının bir aracıdır. Bu açıdan bakıldığında zaman Hindistan'ın nükleer silahları elde

etme çabası bir güvenlik kaygısı ile ortaya çıkmaktadır. Bir başka varsayım bunun güvenlik kaygısından ziyade bir prestij, bir küresel güç olma kaygısı ile geliştirilmiştir. Bu tez çalışmasında klasik realizmin yukarıda sözü geçen varsayımlarını çerçevesinde Hindistan'ın nükleer silahı elde etme çabasının nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Bunun için Hindistan nükleer çalışmalarının ilk senelerinden başlayarak 1998 yılına kadarki tarihsel süreci ele alınmaktadır. Hindistan'ın siyasi elitlerinin, askerlerinin, bilim adamlarının ve kamuoyunun nükleer çalışmalar konusunu ele alış tarzı görüş ve tepkilerinin, karar alma sürecinin ne şekilde gittiğini, hangi konular üzerinde daha çok tartışmaların yaşandığını bize Hindistan'ın nükleer silahları elde etme mantığını göstermektedir.

### **1.2.1. NÜKLEER CAYDIRMACILIĞIN TEORİK ALTYAPISI**

Nükleer caydırıcılık konusundaki teorik tartışmalarda tüm realist düşünürlerin birleştiği birkaç nokta vardır (Dougherty, J.E., Pfaltzgraff, R.L., 2001):

1. Nükleer silahların temel amacı büyük devletler arasında geniş çaplı savaşı –sadece nükleer savaşı değil, nükleer seviyeye götürebilen konvansiyonel savaşı başlatmak değil bunu önlemektir.
2. Nükleer caydırıcılık gerilla savaşı, sivil savaşı, yerel ve bölgesel savaşları, etnik jenosit gibi birçok çatışma çeşidini önlemeye el verişli değildir.
3. Etkili caydırıcılık planlanmış güven, hassasiyet, ikincil saldırma kabiliyetlerin yardımı ile uluslararası stratejik stabiliteyi oluşturmak için devamlı ve maliyetli teknolojik yenilikler gerektirmektedir.
4. Caydırıcılık askeri-teknolojik bir konsept olduğu gibi aynı

zamanda psikolojik-siyasi bir konsepttir. Çünkü potansiyel saldırganın karar vericilerinin kafalarındaki algılarına ve değerlendirmelerinin başarısına bağlıdır, olasılık her zaman temel şartıdır. Tehdit açık niyeti ve siyasi istek ile cezalandırıcı şekilde kullanmakla birlikte “hasarın kabul edilmez seviyede” saldırmaya eşdeğer askeri kabiliyetin temelinde olarak görüldüğünde en etkili seviyeye ulaşmaktadır. Henry Kissinger yazdığı gibi:

Caydırıcılık açısından bakıldığında mevhum zayıflık gerçek zayıflığın aynı sonuçlara sahiptir. Blöf olarak kullanılmaya amaçlanan fakat ciddi olarak algılanan jest gerçek tehdidin blöf olarak algılanmasından oluşan caydırıcılık daha elverişlidir. Caydırıcılık gücün kombinasyonunu, kullanma isteğini ve potansiyel saldırganı tarafından bunların değerlendirilmesini gerektirmektedir. Daha fazlası, caydırıcılık bu faktörlerin toplamı değil bir üründür. Eğer bunların biri sıfır ise, caydırıcılık etkisiz kalacaktır(Dougherty, J.E., Pfaltzgraff, R.L., 2001: 33).

5. Etkili olmak için caydırıcılık kabiliyeti gizli saklı kalmaz. Bilginin bir kısmı düşmana aktarmalıdır. Eğer bir taraf kendi silah gelişmelerini tamamen gizlilikte oluşturuyorsa, o zaman caydırıcılık gücünü güncelleştirmemektedir.

6. Caydırıcılık ve savunma konsept olarak bir birinden farklıdır. Nükleer caydırıcılık sadece nükleer saldırıyı değil aynı zamanda nükleer olmayan askeri tehdide karşı konvansiyonel savunma kapasitesine ihtiyaç duymaktadır.

Walter Millis ve diğer yazıcılar belirttiği gibi (Dougherty, J.E., Pfaltzgraff, R.L., 2001: 35), nükleer silahların ortaya çıkmasıyla nükleer yada konvansiyonel silahların yöneticilerin ve askeri danışmanların askeri gücün faydalığını kaybettiği anlamına gelmemelidir. Klaus Knorr, Barry Blechman ve Stephen Kaplan, Laurence

Martin, ve Robert Gilpin'e göre (Dougherty, J.E., Pfaltzgraff, R.L., 2001: 36) nükleer ve konvansiyonel silahlar hala diğer devletlerin politik davranışlarını etkileme unsuru olarak varlıklarını korumaktadır.

### **1.2.2. ULUSAL GÜVENLİK VE ASKERİ TEHDİT**

Askeri tehditler ulusal güvenlik meselelerin geleneksel içeriğini meşgul etmektedir. Askeri hareket devletin tüm birimlerine tehdit edebilir. Bu tehditler devletin fiziksel temelini gerdirir, hasar verir ve parçalar, ve ekosistemine ciddi bir zarar getirebilir. Bu kuruluşların yıkmasında veya bozmasında sonuçlar getirebilir ve devletin fikrini yok edebilir, baskı altında bulundurabilir veya çökertebilir. Askeri hareketler sadece devletin basit koruma fonksiyonlarına saldırması değil, aynı zamanda devletin süper yapılarından daha uzun süreli olan sosyal ve şahsi yapısının derinlerine inerek zarar verme tehdidini oluşturmaktadır. Kendi oluşturmuş olduğu kuralı onayı ile düşürebilir ve yerine zorlamalı kuralı getirebilir tehlikesini yaratabildiği yüzünden güçlü devletler gücünü kullanmaya korkmaktadırlar. Zayıf devletler için ise askeri tehdidi ulusal bazında yargılamaya daha zordur. Yönetici elit tehdit altında kalacağı kesindir, fakat saldırganlarının amaçlarına dayanarak toplumun belli bir kısmı iyi niyetle karşılayabilir veya değişimlere ilgisiz kalabilir. Devletin zayıf yada güçlü olmasına rağmen askeri hareketleri sırasında insani ve ekonomik yüksek maliyeti her zaman aynı kalmaktadır.

Ulusal güvenliğin meselelerinde askeri tehditler geleneksel olarak yüksek üstünlüğe uyum sağlamaları yüzünden gücün kullanılması temel istenilmeyen değişiklikleri hızlı biçimde yıkabilir. Askeri hareket tüm sektörlerde asırların çalışmalarını yok edebilir. Gücün kullanmasıyla siyasette, sanatta, sanayide, kültürde

ve tüm insani faaliyetlerinde ağır kazanılan başarıları sıfıra indirilebilir. Diğer sözlerle, insanlığın belli bir amaçlardan dolayı kazanılan başarıları farklı amaçlarda tehdit altına getirilebilir ve bu tehditlerin gerçekleşmesine engel olmanın ihtiyacı devletin askeri güvenlik fonksiyonların ana temelidir. Yenilen toplum, devletin yapılarının değişiminden, yağma ve tecavüz metotları ile toplumun katliamı ve topraklarına göç etme aralarındaki uçlarına uygulanabilen fatihin gücü için tamamen hassastır. Bu yüzden gücün tehdidi sadece devletin sosyal-siyasi mirasını korumaya teşvik etmekte değil, aynı zamanda rekabetin adaletsiz yapıların kullanılmasında öfke hissini de getirmektedir. Carthage'in Romanlar tarafından yıkılması, Bizans'ın Osmanlı tarafından fethi edilmesi, Amerika, Afrika ve Avustralya'yı Avrupa tarafından sömürülmesi, Polonya'nın Nazi tarafından işgal edilmesi ve nükleer Üçüncü Dünya Savaşından muhtemelen çıkacak olan harap gibi imajlar, hepsi askeri tehdidine bağlı olarak yüksek korkuyu desteklemektedir. Bunlar uluslararası anarşik sistemin ve egemen devletlerin karşılıklı yapının nasıl gerçekleştiğini açıklamaktadır. Ayrıca, onlar dış askeri tehdidin bulunması neden cazibeli alet olarak yöneten elit'in sosyal-siyasi birleşmenin arttırmasında kullanılabilecek olduğunu göstermektedir ve böylece yönetim görevini kolaylaştırmaktadır (Snyder H.G., 1961: 53-61).

### **1.2.3. CAYDIRMACILIK**

Ulusal güvenlik politikasının alanında temel teorik sorunu caydırma ve savunmanın iki temel anlamı arasında farklarını aydınlatmak ve ayırmaktır. Caydırmacılık rakibinin askeri hareketlerden kaçınması için, onun elde edebilecek kazançların masraflarına ve riskine değmediğini önüne koyarak saldırı yapmaktan

caydırma anlamına gelmektedir. Savunma caydırmacılığın başarısız olması durumunda kendine ait masrafların ve riskin azaltması anlamına gelmektedir. Caydırmacılık rakibin niyeti üzerine çalışmaktadır; askeri güçlerin caydırma değeri rakibin askeri hareketlerinin azaltmasındaki etkisidir. Savunma ise rakibin zarar verme veya mahrum bırakma kabiliyetini azaltmaktır; askeri güçlerin savunma değeri rakibin olabilecek hareketlerinin bizim için ters sonuçların, bu sonuçların yer kaybı veya savaş hasarları olarak değerlendirilmelerine rağmen, yumuşatılmasındaki etkisidir. Bu yüzden, “savunma değerin” anlamı, “reddetme kabiliyeti” olarak denilebilen bölgeye sahip çıkmanın kısıtlı kapasitesinden daha da geniştir. Savunma değeri reddetme kabiliyeti yanında savaş hasarların hafifletme kapasitesidir (Snyder H.G., 1961: 84).

Tabii ki ulusal güvenlik politikanın ana niyetleri düşmanların saldırılarını tutabilmek ve en az maliyet ile gerçekleşen saldırılara karşı başarılı savunmasını gerçekleştirmek söylemek basittir. Bu iki niyetine askeri gücün farklı çeşitleri değişik oranlarda hizmet etmeleri daha da az bilinmektedir. Caydırmacılık direk bizim ucuz ve etkili şekilde savaşları savaşmamız kapasitesi ile değişmemektedir; güçlerin özel şekilde kullanılması güçlü caydırma etkileri getirebilmektedir ve hasar azaltma kabiliyeti ile çok etkili reddetmeyi sağlamayabilmektedir. Tam tersine olarak, savunma konusunda etkili güçler bölge korumasında etkisiz olan zayıf ve kullanıldığı zaman çok maliyetli güçlerden daha az caydırma kabiliyetine sahip olabileceklerdir.

Geleneksel “gücün dengesi” anlamı cezalandırmanın ve reddetmenin fonksiyonların ayrılması ile etkilenmiştir. Bu etkide nükleer silahlar, uzun menzilli uçaklar ve füzeler eski denge yerine yenisini getirmiştir. Bu silahlar geleneksel denge sürecine sadece potansiyel imha etmenin düzeyini üst seviyesine çıkarması değil,

onlar özünü ve “denge” anlamın değişimlerini getirmişlerdir. İki denge sistemi – korkunun stratejik dengesi ve gücün çirkinleştirilmiş taktik dengesi – şimdi, her biri farklı ölçütte fakat çeşitli ve hala tam anlamı ile çözülmemiş yollarda etkinleşerek birlikte yürütölmektedir.

Nükleer öncesi dengeleme sürecinde dengelenmiş olan “güç” bölgeyi ele geçirmek veya korumak için askeri gücünde önemli yer almaktadır. Bu gücün ana kaynağı olarak bölgede bulunan yer, halk ve kaynak olmuştur. Denge sürecin oluşumu tek devletin veya bloğun çok güçlenmesiyle diğerlerini fethetmeyi ve sistemdeki ölkelerin hegemonya altına getirmesini engellemektir.

Dehşet dengesi gücün farklı formlarına merkezleşmektedir – bölgeyi kontrol altına almak değil, cezalandırmak amaçlı olarak belirlenmiştir. Bu sade caydırma formunda iki nükleer güç arasındaki dehşet dengesi bulunmaktadır, çünkü biri ilk olarak saldırdığı anda öbürü hemen geri sert saldırısını gerçekleştirecektir. Eğer saldıran biri düşmanın geri saldırma kabiliyetini etkisiz hale getirecekse burada denge olmayacaktır.

Şu anda dehşet dengesinde beş öлке: Fransa, İngiltere, ABD, Rusya ve Çin yer almaktadır. ABD ile İngiltere siyasi ve kültürel konuda müzeli olduklarından dolayı, dehşet dengesi, İkinci Dünya Savaşından itibaren başlatılan fakat son zamanlarda Çin’in büyük askeri güç olarak ortaya çıkması ve batı Avrupa ölkelerin ekonomik açıdan güçlenmesi ile bozulmaya başlamasına rağmen, genelinde iki kutuplu olarak belirlenmiştir. Burada ise diğer devletlerin sonunda nükleer silahı veya termonükleer silahları geliştirmesiyle dehşet sistemin çok kutuplu olma ihtimalini arttırmaktadır (Snyder H.G., 1961: 92-103).

### 1.3. ULUSLARARASI NÜKLEER DÜZENİNDE HİNDİSTAN'IN ROLÜ

Hindistan'ın ve Pakistan'ın 1998 yılındaki nükleer denemeleri uluslararası teorikilerin dikkatini çekmiştir. Önceden, genelde Güney Asya ile ilgili değerlendirmeler nükleer silahların yayılmasını önleyen konuları ve bölgesel çatışmaların önleme perspektiflerini içermişken, şimdi ise Hindistan ile Pakistan'ın nükleer silah statülerini açık şekilde ortaya koymaları yüzünden uluslararası bilim adamları için yeni nükleer güçlere belli başlı araştırma konusu olmuştur.

Yorumcular ve yazarlar Hindistan'ın nükleer davranışını, Hindistanlı elitlerin uzun süre savundukları a) Hindistan büyük güç olarak algılanmasını hak etmektedir ve Pakistan gibi küçük, riskli ve istikrarsız devlet ile karşılaştırılmamalıdır ve b) büyük güç statüsünün kazanma anahtarı bağımsız nükleer teknolojisinin elde etmesiyle belirlenmektedir şeklindeki pozisyonlarına cevap olarak görmüşlerdir (Gahlaut,S., 2005: 941-942). Aynı zamanda bu yorumcular ve yazarlar Hindistan'ın nükleer denemeleri üzerinde beş büyük nükleer gücün etkisini de sağlamış olduğunu açıklamaktadırlar. Bu büyük güçlerin etkisinin bir kısmı Hindistan'ın uluslararası sistemdeki üyeleri tarafından tanınmasını önlemek için nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasını alet olarak kullanılması gösterilmiştir.

Hindistan ise 1945-1990'lı yıllarda kendi zayıf ekonomisini nükleer güç ile telafi etmeye çalışmıştır, ancak 1990'larda Hindistan'ın dış ülkeler ile ticaretin hızlı şekilde büyümesiyle Güneydoğu ve Orta Asya'da kendi nüfuz sahasını genişletmiştir. Hindistan'daki demografik, ekonomik ve teknolojik değişimleri belli bir seviyeye kadar statünün bağdaşmazlığını ortaya sunmaktadır: Asya'daki en büyük yerel nükleer programına sahiptir fakat nükleer silahların yayılmasını önleyen

anlaşmasının yasaklarından dolayı bu sektörde dünyanın ana yatırımcıları arasında yer alamamaktadırlar.

Hindistan önemli sivil amaçlı nükleer ve uzay teknolojisine sahip olmasıyla birlikte dünyadaki uluslararası nükleer silahların yayılmasını önleme rejimine büyük bir karşıtlık oluşturmaktadır: Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Antlaşmasına bağlı değildir ve Nükleer Sağlama Grubun sorumluluğunu taşımamaktadır.

Hindistan'ın ekonomisinin büyümesi geniş çapta tartışılmıştır; fakat yeni dış politikasına çok az dikkat edilmiştir. Hindistan liderleri ABD liderlerine kıyasla yeni dış politika doktrinlerini açıklamamışlardır. Ancak yine de son yıllarda Hindistan liderleri usanmadan ülkenin bölgedeki ve dünyadaki statüsünü ve gücünü arttırmaya çalışmışlardır. Hindistan coğrafik açıdan bakıldığında Batı dışında bulunan geniş topraklı, hızla güçlenmekte olan ekonomiye ve zengin kültüre sahip olan, halkı etnik ve dini farklılığa sahip ilk demokratik ülke olarak dünya arenasına çıkmıştır. Gelişmekte olan ülke "Siyasi Batının" (Gahlaut,S., 2005: 803) önüne çıkabilme potansiyeline ve ilerdeki yıllarda büyük siyasi tartışmalarda ana role sahip olabilmektedir.

Hindistan'ın büyük stratejisi dünyayı üç bölgeye ayırmıştır. Birinci, komşularını içeren bölgede Delhi, kendi öncüllüğünü ve üçüncü ülkelerin tarafından karışmasına karşı veto hakkının kullanmasını savunmuştur. İkinci, bölgenin sınırları içinde bulunan Asya ve Hint Okyanusun kıyılarındaki devletler üzerinde diğer büyük devletlerin etkilerini dengelemeye çalışmıştır. Tüm dünya arenasını içermekte olan üçüncü bölgede ise Hindistan, büyük devletlerin seviyesine çıkmaya ve uluslararası barış ve güvenlik konularında önemli yer almaya çalışmıştır. Ancak tarihsel nedenlerden dolayı strateji amaçlarına ulaşmakta zorlanmıştır. Soğuk savaşın

bitimiyle durduran faktörlerden biri olan devlet sosyalizmi ekonomik liberalizme yer vermiştir. Soğuk savaşın bitimi Hindistan'a diğer devletler ile ilişkilerini düzeltme imkanı kazandırmıştır. Geçmişte Hindistan'ın büyük devletler ile rekabeti, ayrıca Hindistan'ın Pakistan ve Çin ile ilişkilerin gergin olması, kendi bölgesindeki düzen sağlamasında zorluklar yaratmıştır. Bugünlerde ise tüm büyük devletler ABD ve Çin dâhil, Hindistan'ın bölgesel ekonomik entegrasyonunu ilerlettirme isteğini desteklemektedirler.

18 Temmuz 2005 tarihinde Washington'da ABD Devlet Başkanı George Bush ve Hindistan Başbakanı Manmohan Singh; Hindistan ile ABD'nin uluslararası nükleer ticaretinin yeniden temellerini atarak ortak bir bildiriye sunmuşlardır<sup>1</sup>. Bu uluslararası nükleer ticaret Hindistan'ın Nükleer Yayılmasını önleyen Antlaşmasını imzalamadığı ve kendi tüm nükleer faaliyetlerine Uluslararası Atom Enerjisi Ajanslığının güvenliklerini kabul etmemesi yüzünden yaklaşık otuz yıllık süre boyunca yasak altında bulunmuştur. Hindistan'daki ve ABD'deki Temmuz anlaşması birkaç diğer ülke konusunda siyasi görüşmeleri oluşturmuştur<sup>2</sup>. Görüşülen konuların arasında Hindistan'ın nükleer silahlı devlet statüsünü standartlaştırmaya ve dolayısıyla nükleer yayılmasını önleyen antlaşmasını ve Nükleer silahların yayılmasını önleme rejimini zayıflatmaya çalıştığı korkusu da yer almıştır. Bunların arasında en önemli konu ise bu anlaşmanın Hindistan'ın potansiyel nükleer silahların üretim teknolojisinin genişlemesine yardımcı olabilmesi ve dolayısıyla nükleer

---

<sup>1</sup> The U.S.–India nuclear agreement is at <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/07/20050718-6.html>.

<sup>2</sup> The politics and broader policy issues of the deal are discussed in Zia Mian and M.V. Ramana, "Wrong Ends, Means and Needs: Behind the U.S. Nuclear Deal with India." *Arms Control Today* (January/February 2006), [http://www.armscontrol.org/act/2006\\_01-02/JANFEB-IndiaFeature.asp](http://www.armscontrol.org/act/2006_01-02/JANFEB-IndiaFeature.asp).

silahları için bölünebilir malzemelerin üretimini durdurmaya çalışan uluslararası çabalarını geriye çekebilmesidir.

Temmuz 2005 tarihinde yer alan görüşmenin bir parçası olarak Amerika Birleşik Devletleri nükleer teknoloji transferini zorlanmadan yapabilmek için kendi yasalarını ve politikasını gözden geçirip değiştirmeye çalışmıştır. Hindistan ise kendi nükleer faaliyetlerini barışçıl ve askeri olarak belirlemeyi ve birbirinden ayırmayı teklif etmiştir. Barışçıl nükleer santrallerine uluslararası güvenlik tedbirlerini uygulamayı kabul etmiştir (Gahlaut,S., 2005: 930-932).

Bir birlerine bu şekilde yaklaşımları nükleer silahlanma sorunları çözmeleri dışında ikisine de büyük kazançlar getirmektedir; Hindistan nükleer teknolojiyi elde edecektir, ABD ise global sistemdeki siyasi denge kaydırıldığında Delhi'nin desteğini kazanacaktır. Dolayısıyla, Hindistan Nükleer Yayılmasını önleyen Antlaşmasını imzalamadan, kendi ekonomisini geliştirerek dünyadaki arenada, ABD'nin yardımıyla önemli yer kazanmaya ve güçlenen devlet olarak tanınmaya başlanmıştır.

#### **1.4. HİNDİSTAN VE NÜKLEER PROGRAMI**

Nükleer yayılmasını önleme anlaşmasının ana teorik anlayışı Hindistan'ın neden nükleer silah edinme kapasitesinde olduğunu açıklamaktadır. Yapısal realizm, uluslararası alanda en etkili teori olarak, anarşik olan uluslararası düzende devletlerin kendini koruma amaçlı olarak askeri gücünü arttırabileceği kadar yükselteceğini öngörmekte veya açıklamaktadır (Waltz, 1981: 171). Eğer muhalif veya muhalifler nükleer silaha sahip ise veya en kısa zamanda onlardan biri olacaksa, buna karşı devlet tehdidini eşitlemek için alternatif seçenek olmadığından kendisi de nükleer

silahı edinmeye çalışacaktır. Bu teorik modeli Hindistan'a uyguladığımızda "Hindistan'ın nükleer yayılmasının ana sebebinin realist olduğu, amacının Çin'in kabiliyetini karşılamak olduğu anlaşılmaktadır.... Çin'in nükleer baskısına engel olabilmesi için Hindistan'ı aynı pozisyona sadece nükleer silah teknolojisi yükseltebilir" genel sonucuna varmaktayız (Thayer, 1995: 491-492).

Farz edelim ki realist modellerine göre karar alan Hindistan gibi devletler ilk önce ulusal güvenliğin kaygısı ile hareket ederler. Batılı teoriyensenler ve politikacılar ise Hindistan'ın düşmanın ilk saldırısına dayanabilmesi ve kendi koşulları ile savaşı bitirmek için yeterli nükleer gücü ile karşılık verebilmesini garanti altına alınması için yeterli sayıda ve işletme kalitesinde nükleer cephanelik oluşturacağını ve kullanacağını beklerler (De Mesquita, B.B., Riker, H.W., 1982: 287, 292). Bu teorilere bakılırsa, Hindistan'ın ikincil saldırı cephanesini çoktan oluşturması, kullanması ve ayarlanması gerektirmiştir (Waltz, 1997: 155).

İlerdeki bölümlerde Hindistan'ın nükleer silah teknolojisini sayılarca aldatmalı "gerçeklere" ve tahminlere dayanarak neden ve nasıl geliştirdiğini göstermektedir. Buna rağmen nükleer yayılması ile ilgilenen birçok teorisyenler ve politikacılar güvenlik düşüncelerinin bireysel şekilde devletin nükleer politikasını belirlediklerini savunmaktadırlar. Bu çalışmada ise Hindistan'ın nükleer silah teknolojisinin gelişimi ancak kötü belirlenmiş güvenlik tehdidine belirsiz bir biçimde karşılık verebilmesi gösterilmiştir. Daha fazlası, Hindistan'ın 1964-1998 yılları arasında nükleer cephaneliğin kullanılmasından çekinmesi aynı şekilde genelinde nükleer tutmanın Batı modellerin evrensel uygulanabilirliğe veya dış güvenlik düşüncelerine bağlı olarak açıklanabileceği düşüncesini çürütmektedir.

İç etkenler ise ahlaki ve siyasi normları içererek Hindistan nükleer politikasının belirlenmesinde önemli yer tutmuştur. Bazı zamanlarda iç tartışmalar nükleer politikasını çelişkili ve iki anlamlı olarak yansıtmışlardır. Hindistan bir taraftan ahlaki antagonizmden kitle imha silahların üretimine doğru, öbür taraftan ise, güvenlik ve itibar için nükleer silahlara dayanan büyük güçlerin belirlemiş olduğu dünyada büyük güç olarak sayılmasının gururu arasında kendini kaybetmiştir. Askeri güçlerin oluşturma çabaları yüzünden Hindistan'ın iç ihtiyacı olan sosyo-ekonomik geliştirme planı arka plana alınmıştır. Hindistan'ın siyaset yapısının oluşumu ve işlevi nükleer teknoloji tarihinde iz bırakmıştır: Hindistan'ın siyasi yönetici ve bilim adamları eliti iç sebeplerden dolayı askeriyeyi tekrar nükleer karar alma mertebesinde bilerek dışlamışlardır. Bunların her konusu ve ideolojik etkenleri bir şekilde Hindistan'ın sömürgecilik geçmişinden ve sömürge sonrası ülke yapısından etkilenmiştir. Nükleer silahın bulunuşu ile Hindistan'ın bilim adamları dünyadaki büyük güçlerin bilim adamları kadar yetenekli olduklarını ispatlamışlardır; ABD yönetimli yayılmasını önleyen rejiminin önünde gerçekleştirilmesi, Hindistan'ın bu sistemi “ırksal izolasyon” olarak algılamasıyla sömürgeciliği reddettiğini yeniden vurgulamıştır (Triverdi, 1967: 234). Eğer Hindistan ABD, İngiltere veya Çin'in nükleer yollarından devam etmiş olsaydı kendi ahlaki yükselişini ve insanlığını ihlal etmiş olurdu. Bunlar ve benzer etkenler 1947 ile 1998 yılları arasında Hindistan'ın nükleer politikasının kıvrımlarını çoğunlukla açıklamaktadır.

## II BÖLÜM

### TARİHSEL ARKA PLANI

#### 2.1. HİNDİSTAN'IN NÜKLEER ÇALIŞMALARINA YÖNELİK İLK ÇABALARI

##### a). Nükleer devletin oluşumu

Hindistan'ın nükleer programı Homi Bhabha'nın aklında doğmuştur. Cambridge mezunu ve Batı yaşam tarzına hayran kalan fizikçi, 1939 yılında Hindistan'a geri dönmüş ve nükleer çalışmalarına yönelerek Hindistan'ın bilim kabiliyetini Batı temsilcilerinin seviyesine yükseltme çabasını başlatmıştır. 1945 yılında, Hindistan'ın en zengin kişilerden biri olan Sir Dorab Tata Trust'ın mali yardımını arkasına alıp, Homi Bhabha Tata Temel Araştırma Enstitüsü'nü kurmuştur. Ardından 1946 yılında Bhabha'nın yönetimi altında, Hindistan'daki kolejlerde ve üniversitelerde nükleer fizik eğitiminin geliştirme amaçlı olarak Atom Enerjisi Komisyonu kurulmuştur (Venkataraman, 1968: 178).

Hindistan özgür bir ülke olarak ortaya çıkmasıyla birlikte Başbakan Jawaharlal Nehru ile Bhabha aralarındaki ılımlı davranışları sıkı dostluğa dönüşmüştür ve bu yoğun çalışmalara yönelik niyet sağlamıştır ve bu dönemden itibaren nükleer politikası Nehru ile Bhabha aralarında birebir olarak oluşturulmuştur. İkisi de ülkeleri için atom enerjisinin diğer bilim ve teknoloji alanlarından daha fazla prestij ve fayda getirebileceğine inanmışlardır. 1948 yılında Nehru Bhabha'nın ricası ile ve İngiltere'nin Atom Enerjisi Kanunu modelini kullanarak Hindistan Atom Enerjisi Komisyonunu kurmuş ve Atom Enerjisi Kanununu parlamentoya getirtmiştir.

Bu Atom Enerjisi Kanunu işletilen ham maddelerin, özellikle uranyum ve toryum araştırmalarında İngiltere'deki ve ABD'deki Atom Enerjisi Kanunlarından çok daha gizli ve sıkı olarak yürürlüğe alınmıştır. Buna bağlı olarak, araştırmaların fazlasıyla gizli olarak yürütülmesi parlamento üyelerin aralarında tartışmalara neden olmuştur. S.V. Krishnamurthy Rao bu Atom Enerjisi Kanununun fazla gizli olmasının sebebini sordurarak, nükleer çalışmaların hangisi barışçıl hangisi askeri alanda yapıldığını öğrenmek istemiştir. Nehru'nun cevabı ise "Bugünlerde biz bir şekilde atom enerjisini savaşın bir parçası olarak algılıyoruz, ancak atom enerjisini büyük enerji gücü olarak tanınalıyız. Atom enerjisinin barışçıl alanda geliştirilmesine yönelik dikkatinizi çekmek istiyorum. Atom enerjisi savaşa yönelik değil, barışçıl amaçlı ve insanların hayatların kolaylaştırıcı ve mutluluk getirmesi için geliştirilmelidir"<sup>3</sup> şeklinde olmuştur.

Fakat bu iddialarına karşın nükleer alanda kullanılan reaktörler, teçhizatlar ve uzmanlar doğal olarak hem barışçıl alanda hem de askeri alanda farkı olmadan çalışma kapasitelerine sahiptir. Bu yüzden teknik açıdan nükleer programın barışçıl olduğunu savunmak doğru değildir. Çünkü kullanım alanını belirleyen amaçtır. Ve bu dönemdeki Nehru'nun amacı sadece barışçıl kullanımına yönelikti, fakat yine de askeriye yönelik uygulamasına karşı değildi. Hatta Nehru Bhabha'nın çift amaçlı nükleer programını kısmen destekleyerek, potansiyel askeri engel olarak kabul etmiştir ve 1946 yılında Bombay'de "Dünya olduğu gibi gelişerek, her bir devlet kendini korumak amaçlı son bilimsel teçhizatı kullanacaktır. şüphem yok ki Hindistan da bilimsel araştırmaları geliştirecektir ve umuyorum Hindistan nükleer gücünü yapıcı amaçlarında kullanacaktır. Ancak eğer Hindistan tehdit edilirse,

---

<sup>3</sup> Jawaharlal Nehru's Speeches, (Eylül 1946 – Mayıs 1949), vol.1, Delhi, Ministry of Information and Broadcasting.

kendini korumak amaçlı her şeyi kullanacaktır. Umarım Hindistan bütün devletler ile birlikte atom bombasının kullanımını önleyebilir” şeklinde konuşmuştur (Newman, D., 1965: 264).

### **b). Hindistan’ı nükleer çalışmalara yönlendiren sebepler**

Homi Bhabha birkaç fizikçi ile birlikte sürdürdükleri nükleer çalışmaların ülkeleri için önemli katkı sağlayabileceğine inanmıştı. Atomun parçalanma sürecini yönetme kabiliyeti; çağdaşlık, potansiyel başarı, sömürgeleikten kurtuluşunu, şahsi ve milli kahramanlık ve uluslararası saygınlığın önemi göstergesi olarak ele alınmıştır.

İlk önce nükleer bilimin geliştirilmesiyle birlikte nükleer teknoloji ilerlerdi. Nükleer bilimin ve teknolojinin ilerlemesi Hindistan’ın uluslararası çağdaşlığın en yüksek sembolüne sahip olan ülke olarak tanınmasını sağladı. Bilim ve teknoloji nükleer enerji üretiminde kullanıldığında diğer enerji üretim sistemlerinden daha ucuz olacağı da hesaplanmıştır. Buna bağlı olarak atom reaktörlerin enerjisi ekonomi gelişiminin anahtarı olarak öngörülmüştür. Hindistan’ın ekonomisi direkt enerji ihtiyacına bağlı olduğundan dolayı nükleer enerji bu sorunu çözebilecek olarak algılanmışlardır. Ekonominin gelişmesiyle birlikte uluslararası alanda Hindistan’ın güçlü bir ülke olarak yükseleceğine de inanmışlardır. Ayrıca, atom reaktörlerinde kullanılan yakıtından elde edilen ve zenginleştirilen plütonyum ve uranyum malzemenin nükleer silahta kullanılabilecek seviyesine kadar geliştirilebilirdi. Ve bu durumda ihtiyaç duyulduğunda kısa bir süre içinde nükleer silah üretilbileceğini ümit etmişlerdi.

İlk önce Hindistan’ın nükleer silahı elde etmesinin sebebi kendi güvenliğini arttırarak tehditlerden korunmaktır. Çin ve Pakistan ayrı ayrı yada birlikte bir tehdit

oluşturmaktadırlar. ABD Savunma Bakanlığının 1996 yılının Yayılması: Tehdit ve Karşılık yayınında tipik değerlendirme sunmuştur: “1947 yılından başlayan acı rekabet nükleer, biyolojik ve kimyasal silahları yayılmasının arkasındaki bir teşvik unsuruydu. Güvenlik dinamiği Hindistan’ın Çin devletini tehdit olarak algılaması yüzünden zorlaştırılmıştır. Hindistan’ın ilk nükleer silah arayışı 1962 yılındaki Çin ile sınır krizinin yaşanması ve 1964 yılındaki Çin’in nükleer denemesi sırasında gerçekleştirilmiştir” (Delpech, 1997: 21).

1965 yılındaki Hindistan - Pakistan savaşında Pakistan’ın yenilmesiyle birlikte Hindistan’da nükleer silah ihtiyacı yeniden ortaya çıkmıştır. Savaşın bitiminden bir gün önce Meclis’in 100 kişiye yaklaşık üyeleri farklı partilerden olup Kongre ile birlikte nükleer silahın üretimine başlatılması için başbakanın hemen karar alınmasını isteyerek mektup yazmışlardır. Problem olarak Pakistan değil, Çin ve ABD ortaya koyulmuştur. Son nükleer üzerinde yapılan görüşmede Çin tarafından tehdit oluşturulduğu anda Batı ve SSCB tarafından destekleneceğini bildirilmiştir, ancak tehdidin oluşmasıyla Hindistan tek başına bırakılmıştır.

Nisan 1970 tarihinde Çin’in uzun mesafeli füze ile uydunun yörüngeye çıkarması Hindistan’da nükleer politika üzerinde yeni tartışmalara sebep olmuştur. 9-10 Mayıs 1970 tarihinde Hindistan meclisi ve Bilim Komitesi Delhi’deki seçkin bilim adamların, akademi üyelerin ve siyasetçilerin toplantısını organize etmişler ve burada devletin kendi politikasını kararlaştırarak nükleer silahı bir an önce üretimine başlatılmasını istemişlerdir (Hazelhurst, P., 1970).

Temmuz 1970 tarihinde Sarabhai Hindistan’ın Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmanın üyesi olmadığı için ve uluslararası koşullarına uygun olarak yer altı nükleer patlama gerçekleştirebileceğini belirtmiştir (Gupta, B.S., 1983: 5). 1971

yılında Raja Ramanna belirttiği gibi “Vikram Sarabhai'nin ölümünden sonra Hindistan Barışçıl nükleer patlamayı gerçekleştirmeye yönelik sıkı çalışmalara başlattırıştır (Ramanna, : 88).

### **c). Hindistan'ın nükleer çalışmaların arkasında yatan siyasi kararların kurumsal yapısı**

Burada sunulan bilgilerin aralarında Hindistan'ın nükleer politikasının yönetimi en fevkalade olanlardan biri olarak yer almıştır. Hindistan'ın nükleer siyasi yapımı tamamen birkaç siyasi yöneticinin ve bilim adamların aralarında kişileştirilmiş ve yoğunlaştırılmıştır. Devletin birçok faaliyeti gizli tutulurken, nükleer cephaneliğin konusu oluşturulma, denenme ve kullanma tartışmaları diğer ülkelerden daha açık ve uzun süreli olarak yer almıştır. Bu tartışmalar aynı zamanda uluslararası siyasi normlarına ve ahlakına yoğun dikkatinin oluşmasına neden olmuştur.

Yasaya göre, Hindistan'ın başkanı devlet başkanı olarak, askeri güçlerin en yüksek başkomutanı olarak görevlendirilmektedir. Ancak, Hindistan'da gücün ağırlıklı yönetimini meclisin alt bölümünde, Lok Sabha'da elit tarafından seçilen başbakana bırakılmaktadır. Genel olarak başbakan her zaman Atom Enerjisi ve 1972 yılında kurulmuş olan Uzay Bölümünü içeren bilim ve teknoloji Bakanlar Kurulu Üyesi'nin pozisyonu yönetmektedir. Başbakanın kapasitesinde Atom Enerji Bölümünün başkanı olarak, bölümün başında olan ve Atom Enerji Komisyonunun başkanı olarak görev yapan bilim adamı/teknolojist ile sıkı çalışmıştır. Başarılı başkanlar Hindistan'ın nükleer politikası ve faaliyetlerin üzerinde olağanüstü etki yaratmışlardır. Gerçekte, Hindistan'ın kurumsal yapısında nükleer ve savunma

kuruluşlarına bağımsız bilimsel açıdan tecrübeli denetlemelerin ve dengenin sağlanması için hiçbir araç yoktur.

Devlet içinde siyasi işler kabine komitesi yüksek karar alma grubunu oluşturmuştur. Fakat 1998 yılında devlet bu alanda önemli rol oynayacak olan Milli Güvenlik Kurulu'nu oluşturmaya başlatmıştır. Başbakanı ilave olarak kabine komitesi genelinde dış işleri, savunma, iç işleri ve maliye bakanlarından ve üyesi olmayan kabine sekreterinden oluşmaktadır. Bu komite Hindistan'ın nükleer politikasında yer alan en önemli bürokrasileri temsil etmektedir. Ancak başbakanlar, burada belirtildiği gibi politikanın bazı kısımlarını komiteye danışmadan hazırlamışlardır.

Genelde Dış İşleri Bakanlığı nükleer (ve füze) teknolojinin geliştirme ve deneme konularında yer almamıştır, fakat silahlanma kontrolünde ve yayılmasını önleme konularında Hindistan'ın pozisyonunu belirlemede ana rolünü oynamıştır. Savunma Bakanlığı benzer şekilde nükleer politika ile ilgili önemli kararlarında pek etkili olmamıştır. Fakat diğer görevlerin aralarında askeri bölümlerini (kara, deniz ve hava kuvvetlerini) ve Savunma Araştırması ve Geliştirme Teşkilatını (SAGT) gözetlemiştir. SAGT'in genel müdürü her zaman bilim adamı yada mühendis seviyesinde biri olmuştur ve savunma bakanına bilimsel danışmanlığını yapmıştır. 1982 yılından başlayarak, SAGT başı nükleer silahın ve balistik füze politikasının ve programlarının genel düzenleyici olarak Atom Enerji Komisyonun başkanına katılmıştır. Maliye Bakanlığı SAGT ile Atom Enerji Komisyonu tarafından teklif edilen programların maliyetini müsait olma durumunu inceler ve devlet bütçesini yönetmektedir. Maliye Bakanlığın yetkilileri Atom Enerji Komisyonuna ve Savunma Bakanlığına sekreterlik görevini yapmaktadır.

Meclis veya Hindistan'ın yönetim sisteminin yasama bölümü kendi yetki dışında maliye hesapların gözetmesi ve devlet bakanlarını soruşturması ile nükleer politikasını etkilemek için yeterli resmi güce sahip değildir.

Hindistan'ın nükleer politikasında en az rol alan askeri kurum ayrı bir dikkat çekmektedir. İngiltere'nin mirasından etkilenen özgür Hindistan'ın oluşturucuları en baştan milli güvenlik karar alma yetkisini askeriye den uzaklaştırmayı kararlaştırmışlar (Cohen, P.S., 1971: 173-174). Hindistan'ın ilk yöneticileri gelişen devletlerde genelde yer alan potansiyel askeri devlet darbesinden korkmuşlardır. Bu yöneticiler askeri güçlerin ağır bütçe dağılımının isteme ve alma yetkilerini koruma altına almışlardır. Dolayısıyla askeri kurum başlangıç nükleer programında yer almamıştır, ne müdafaa etmeyi nede onu etkilemeyi aramıştır, fakat bunun yerine kendini onurlu ve tamamen sivil kontrol altına bırakmıştır (Cohen, P.S., 1971: 173). Büyük bilim adamı Stephen P.Cohen 1971 yılında Hindistan askerliği üzerinde yaptığı verimli çalışmasının sonucunda "Hindistan nükleer silah edinme gibi önemli konularda çalışmaları sürdürmeye veya karar almaya anlıksal yada siyasi biçimde yeterli seviyede donatılmış bölümüne veya kurumuna sahip değildi" şeklinde konuşmuştur (Cohen, P.S., 1971: 174-175). Hindistan yirmi birinci yüzyılı ilerlerken, devletin nükleer politikasında askeri rolünü çözmesi gereken konulardan biridir.

#### **d). Hindistan'ın nükleer çalışma amaçlarının çift anlamı**

Genelde uluslararası topluluk Bhabha'nın plütonyum arayışına bağlı olarak soruşturmamasının bir tek açıklaması Nehru Hindistan'ın amaçları tamamen barışçıl olduğunu hararetle şekilde bildirmesinden kaynaklanmıştır. Nehru, nükleer silahlardan nefret ederek, Hindistan'ın nükleer bomba yapmayacağına gerçekten

inanmıştır. Açık olarak bunu 20 Ocak 1957 yılında belirtmiş, “Ne olursa olsun, nükleer enerjiyi kötü amaçlarda hiçbir zaman kullanmayacağız. Bunun hiçbir koşulu yoktur” (Nehru, J., 1958: 230). Benzer bir şekilde altı ay sonra, Lok Sabha’da Atom Enerji Bölümün planları üzerinde konuşma yaparken “bomba yapma kapasitesine sahip olmamıza rağmen, bomba yapma ilgisinde değiliz ve hiçbir koşul altında nükleer enerjiyi yıkıcı amaçlarda kullanmayacağız”<sup>4</sup>. Doğru olmaya bilir, ancak ilk konuşmasında nükleer enerjinin kullanılmayacak anlamını kesin bir şekilde öne sürerken, ikinci konuşmasında ise bomba yapma gücüne sahibiz fakat yapmayacağız anlamını belirtmektedir.

Bhabha ile Nehru 1955 yılın sonundan 1960 yılına doğru ve sonrasında, açık ve dolaylı olarak nükleer patlayıcıları yapma ihtimalini ve kabiliyetlerini araştırmışlardır. 30 Ocak 1958 tarihinde Pakistan’da yada diğer Asya milliyetinde nükleer silahın yerleştirmesine karşı olarak neler yapılabileceğinden bahsederken: “Atom bombası yapmamız için teknik bilgilere sahibiz. Gereken çabaları bu yöne çevirdiğimizde üç yada dört sene içinde yapabiliriz. Fakat hiçbir zaman yapmayacağız, dünyaya söz vermiştik. Savaş amaçları için nükleer bilimin bilgilerini asla kullanmayacağız” uyarısını ‘sadece barışçıl amaçlar için’ yaftasına çekinerek eklemiştir (Mirchandani, G.G., 1978: 434). Aralık 1959 tarihinde Çin nükleer silah konusunda tartışmaların büyümesi üzerine Bhabha Atom Enerji ile ilgili olan Meclis Danışma Komitesine Hindistan’ın gerektirdiği anda dışarıdan yardıma ihtiyaç duymadan atom bombasının üretimini yapabilecek durumuna geldiğini açıklamıştır.

---

<sup>4</sup> *Lok Sabha Debates*, 2d ser., 24 Temmuz, 1957, col. 4954.

Bhabha'nın nükleer bomba üretme ilgisi ve isteği 1964 yılında açıklığa kavuşmuştur. 1950'lerin sonlarına doğru ise, özellikle Nehru, bomba üretimine değil, barışçıl nükleer patlamayı göz önünde bulundurmışlardır.

1967 yılında Hindistan'ın nükleer politikası ikiye ayrılmıştır. Biri nükleer silahın yada patlayıcının üretimini milli teknik politikasına dayanarak sürdürmektir. İkincisi de yaygınlaştırılmama anlaşmasına bağlı kalmaktır.

1968 yılının başında Ramanna kendi bilim adamların takımını yöneterek nükleer patlamasına ağırlıklı şekilde çalışmaya başlamıştır.

Gerçeğinde Hindistan'ın nükleer programında iki amacına hizmet etmiştir. Bir taraftan ülkenin zor ekonomik koşullarına rağmen nükleer programını başarı ile gerçekleştirmesi ile uluslararası arenada prestij ve güç göstergesi, diğer taraftan ülkenin başarılı gelişmenin önemli bir sembolü olacağına inanılmıştır (Thomas, G.C.R. 1986).

#### **e). Hükümetin nükleer programları desteklemesi**

1951 yılında Hindistan Fransa ile nükleer işbirliği anlaşmasını imzalayarak, 1952 yılında Nehru toryumu elde etmek için monazitin araştırılması ve işletilmesi için dört yıllık planı ortaya koymuştur (Bhatia, S., 1979: 88). Benzer bir şekilde atom enerjinin uygulaması biyoloji ve tıpta başlatılmıştır. Bhabha İngiltere ve Amerika'nın nükleer silahlarında ana maddesinin berilyum olduğunu bilerek ABD, Kanada ve İngiltere ile aynı zamanda görüşmeler yaparak berilyumun kaynağı olan beril madeni ve monazit gibi ham maddelerin pazarlığını oluşturmasıyla birlikte, dikkatli bir şekilde önce ABD'den, sonra Kanada ve İngiltere'den reaktör teorisinin, dizayn ve teknolojisinin teknik bilgilerini araştırmaya başlamıştır (Abraham, I.,

1998: 78-81). Bu aktivitelerin gerçekleştirilmesindeki amaç teorik araştırmalardan teknolojinin uygulamasına ve sonradan araştırma reaktörlerin yapılmasına ve işletilmesine çevirmektir.

Homi Bhabha Hindistan'ın ekonomisinin geliştirmesi için atomun gücünü çıkarma planlarını geliştirerek ortaya sunmuştur. Kasım 1954 yılında, Bhabha New Delhi'de yer alan Barışçıl Amaçlar için Atom Enerjinin Geliştirme Konferansında kendi görüşlerini bildirmiştir. Bu görüşleri Hindistan plan şeklinde resmi olarak 1958 yılında kabul etmiş ve üç bolümden oluşturulmuştur (Venkataraman, G., 1994: 158).

Birincisi, Hindistan güç ve madde olarak önemli olan plütonyumu üretmesi için doğal uranyum yakıtlı reaktörlerin inşaatına (Kanada'nın yardımı ile) başlatacaktır.

İkincisi, birincil etap reaktörlerden oluşan plütonyum ve Hindistan'da fazlasıyla bulunan toryumun karışımını içeren yakıtta çalışabilecek reaktörler kurulacaktır. Plütonyum-toryum karışımlı yakıtın bu ikincil reaktörlerinde kullanarak bölündüğünde madde olarak uranyum-233 oluşturacaktır. Bu uranyum-233 maddesi ise üçüncü etap'ın ana elementi olarak bilinmiş ve Hindistan, U-233 ve toryum karışımlı yakıtı ile çalışacak nükleer yakıtın üretme reaktörünü kuracaktır. Bu yakıtın 'yanması' ikincil reaktörlerde bahsedilen yakıtın bölünmesiyle oluşan U-233'ün yerine daha fazla U-233 üretilecek, dolayısıyla U-233 yakıtın "üretimi" olarak gerçekteştirilecektir. Hindistan'ın fazlasıyla toryum stoklarına sahip olması ve U-233'ün devamlı "üretmesi" toryum-uranyum-233 yakıtın karışımını sınırsız olarak üretmesi demektir.

Bu konuda bir çok bilim adamı kendi şüphelerini ortaya koymuşlardır ve 26-27 Kasım 1954 tarihinde, Nehru'nun isteğiyle milli konferans toplanmıştır

(Ramanna, R., 1991: 61). Bu konferansta Bengal fizikçi olan Meghnad Saha'ın böyle bir programın tek tarafta geliştirilmesinin ve çok büyük yatırımların yapılmasının doğru olmadığını savunmuştur, ancak Bhabha kendi planlarını ilerletmeye devam etmiştir.

1955 yılında başbakan Nehru temmuz ve ağustos aylarında Jeneva'da yapılan Atom Enerjinin Barışçıl Kullanımı üzerinde ilk BM Konferansın başkanı olarak uluslararası yöneticiler kurumuna Homi Bhabha'yı kabul ettirmiştir. Bu konferans atom enerjinin gizlilik damgası kaldırılmış olan yeni teknik dokümantasyonun yayılmasını kolaylaştırmıştır. Sonuçta, 1950'lerin ortalarında Hindistan'ın nükleer oluşumuna ABD ağırlıklı, Kanada ve İngiltere yardımı büyümeye başlamıştır.

Program Apsara araştırma reaktörü ile başlamıştır. Apsara araştırma reaktörün inşaatı İngiltere'nin teknik projelerini temel olarak kullanarak 1955 yılında başlatılmıştır ve 1956 yılında İngiltere tarafından gönderilmiş zenginleştirilmiş uranyum yakıtı ile başarısızlığa uğramıştır (Abraham, I., 1998: 85).

Kanada 1955 yılında Kolombo planın parçası olarak 40 megavatlık araştırma reaktörün inşaatını teklif ederek Kanada-Hindistan reaktörü (CIRUS) Apsara'dan daha önemli yer kazanmıştır. Ottawa reaktörde üretilen plütonyumun nerede kullanılacağına dair sıkı bir güvenlik oluşturmadan ancak reaktörden oluşan bölünebilir maddelerin sadece barışçıl amaçlarda kullanılacağına dair Hindistan'dan gizli ek anlaşması ile yetinmiştir (Chellaney, B. 1993: 6). Hindistan'ın teknisyenleri plütonyumun resmi bir şekilde gereğini gördüğü yerlerde, özellikle patlayıcılarda kullanmak amacıyla 1960 yılında reaktörün birinci yüklemenin yakıt çubuklarını üretmeye çalışmışlardır (Abraham, I., 1998: 121). CIRUS'un metal uranyum yakıtına bağlı olmanın anlamı da reaktörün yakıtı çıkarılmadan önce sadece çok kısa bir süre

içinde ışınlanmasını sağlayabilecek şekline göre işletilmesi gerektirmiştir. Kısa süreli ışınlanmasın doğrudan çok miktarda silah-seviyeli plütonyumun üretimine etkilemiştir, bu silah-seviyeli plütonyumun bir kısmı 1974 yılındaki Hindistan'da yapılan barışçıl nükleer patlatma denemesinde kullanılmıştır<sup>5</sup>.

CIRUS reaktörün inşaat altında bulunduğu sürece Bhabha 1958 yılında tüketilen yakıttan plütonyumun çıkarmasını sağlayabilecek santralin yapımını kararlaştırmıştır (Wohlstetter, R., 1979: 55). ABD tarafından geliştirilen Purex (plütonyum-uranyum çıkarma) işletim tekniği Nisan 1961 tarihinde Barış için Atom programı aracılığı ile dünyaya sunulmuş ve bu Purex temelli olan Phoenix santralin inşaatı başlatılmıştır. 1964 yılında Phoenix santrali CIRUS ile birlikte Hindistan'ı ilk silah-seviyeli plütonyum ile sağlamıştır.

Ağustos 1960 tarihinde Nehru Lok Sabha'da Hindistan'ın kendisinin ilk güç üretecek nükleer santralini Tarapur'da yapacağını açıklamış, bunun yanı sıra Trombay'daki önceden teklif edilmiş olan plütonyum bölme santralin inşaatının da ilerleyeceğini bildirmiştir.

Nisan 1964 tarihinde Hindistan ile Kanada arasında ağır su yavaşlatıcısının CANDU (Kanada'nın döteryum-uranyum) güç reaktörün – RAPS-I Kanada tarafından finanse edilmesinin anlaşması imzalanmıştır. Bu inşaat Hindistan mühendisleri tarafından Rajasthan'ın batısında, Kanada'nın teknolojisi ve Kanada'nın Atom Enerjisi tarafından sağlanan dizayn yardımı kullanarak yapılması kararlaştırılmıştır.

16 Aralık 1966 tarihinde Rajasthan'da Kanada'nın yardımın genişlemesiyle ikinci güç reaktörün RAPS-II yapım anlaşması imzalanmıştır.

---

<sup>5</sup> Hafif-su reaktörleri gibi diğer reaktör teknolojileri ve yakıtları plütonyum-239 nispeten az üretirken onun yerine çok miktarda reaktör-seviyeli patlayıcı yakıt olarak bilinen ancak silahlarda kullanılmaya tercih edilmeyen plütonyum-240 üretmektedir.

1970 yılında Trombay’da Purnima araştırma reaktörün kurulumu başlatılmış ve 1972 yılında işletilmeye alınmıştır. Küçük ve ucuz olmasına rağmen Hindistan’ın nükleer patlayıcı cihazın yapımına önemli bilgi sağlamıştır. Bu reaktörde BARC tarafından 1967 yılından 1968 yılına kadar başlatılan patlama hazırlıklarını devam ettirmiştir.

1957 yılında Lok Sabha’da Atom Enerji Bütçe Bölümü üzerinde yapılan tartışmada Nehru 1954 ile 1956 yılları arasında atom enerji çalışma bütçesinin on iki kat arttırıldığını vurgulamıştır. Aynı zamanda Hindistan Hükümetinden, Maliye bakanlığı dahil olmak üzere hiç kimse istenilen taleplere karşı çıkmamıştır<sup>6</sup>. 1958 ve 1959 yıllarında devletin tüm araştırma ve geliştirme yatırımlarının 27% Atom Enerji Komisyonu tarafından kullanılmıştır (Abraham, 1992: 242). 1959 yılında Trombay’daki Atom Enerji Kurumunda binden fazla bilim adamı ve mühendis çalışmıştır. (Bhabha, H., 1959: 91) Hindistan atom yönetiminin teknik potansiyelin oluşturmada dünyanın en kalabalık bilim adamlarına ve mühendislerine sahip olanlardan biri olmuştur.

9 Mayıs 1966 tarihinde Çin üçüncü nükleer silah denemesini gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla, bu yüzden Hindistan’da meclis içerisinde tartışmalar yaratmıştır. Başbakan Gandhi bu tartışmaya katılarak nükleer gücün arttırıldığını ve barışçıl amaçlarda kullanıldığını bildirmiştir<sup>7</sup>. Aynı zamanda bir yada iki nükleer bombanın ne kadar fayda getireceğini de sormuştur. Bu fikri Sarabhai vurgulayarak “Güvenlik bomba’nın patlatılmasıyla değil, tüm koruma sisteminin kurulmasıyla elde edilir” demiştir. Bunlar uzun mesafeli ulaştırma sistemi, radar sistemi, güçlü metalürji ve sanayi ile oluşur. Bu yüzden nükleer patlama denemesi bize güvenlik

---

<sup>6</sup> *Lok Sabha Debates*, 2d ser., 24 Temmuz, 1957, col. 4954.

<sup>7</sup> *Lok Sabha Debates*, 10 Mayıs, 1966, col. 15716.

oluşturamayacaktır” düşüncesini öne sürmüştür (Sarabhai, V., 1966: 179-180). Ve haziran ayında Sarabhai nükleer patlama projesinin çalışmalarını durdurmuştur.

Kasım – Aralık 1971 tarihlerinde gerçekleşen Hindistan ile Pakistan arasındaki savaş Hindistan’ın nükleer politikasında belli sonuçlar oluşturmuştur. Hindistan Pakistan’dan daha güçlü olarak savaşı kazanabileceğini ispatlamıştır. Dolayısıyla, Pakistan Ocak 1972 tarihinde Zulfikar Ali Bhutto tarafından yapılan gizli toplantıda Pakistan’ın nükleer programının başlatılması ve nükleer silahın elde edilmesi kararlaştırılmıştır, fakat Pakistan’ın başlangıç nükleer programı 1974 yılındaki Hindistan’ın gerçekleştirmiş olduğu denemesine açıklama getirememiştir. Savaş aynı zamanda Çin’in Hindistan’ın güvenliğine tehdit oluşturacak tarafı desteklemediğini ve bölgedeki kendi hakimiyetini sürdürmediğini göstermiştir (Garthoff, R., 1985: 314). Ayrıca yeni oluşan Hindistan-Sovyet ilişkileri Hindistan’ın güvenliğini desteklemiştir. Dolayısıyla 1971 yılındaki savaş Hindistan’ın nükleer silaha yönelik ağırlıklı çalışmaların sürdürülmesi ve devletin yapmış olduğu finansal ihtiyaç gerektirmemiştir.

#### **f). Hindistan’ın nükleer inisiyatifine ve teknolojisine yabancı devletlerin etkisi**

Amerikan’ın dış politikası 1950’lerin sonlarına doğru ve 1960’ların başlarında Hindistan’ın nükleer silahlar edinmesine büyük katkı sağlamıştır. Nükleer programın askeri amaçlar için kullanılabileceği konusunun Amerikan uzmanları tarafından tanınmasına rağmen nükleer pazarını kazanmak ve Güney Asya’da sözünü sağlamasını ön plana çıkarırken yaygınlaştırılmaması düşüncesini ikinci plana atmıştır.

Hindistan'ın özgür nükleer çalışmaları çok kısa bir süre içinde Amerikanın çıkarlarına tehdit oluşturmaya başlamıştır. Örneğin, Temmuz 1953 tarihinde Hindistan devletinin firması Polonya gemisi aracılığıyla iki ton toryum nitrat maddesini Bombay'da yükleyip Çin'e gönderilmek üzere hazırlatmıştır (McMahon, J.R., 1994: 181). Toryum nitrat maddesi potansiyel nükleer yakıtı olarak kullanılıyordu. Amerika'nın kanunu – 1951 yılının The Mutual Defense Assistance Act – ülkelerin böyle maddelerin Sovyetler Birliğine yada taraftarlarına, Çin başta olmak üzere, pazarlaması sonucunda ABD tarafından yapılan herhangi askeri, ekonomik ve maddi yardımların kesilmesini gerektirmiştir. Bu yüzden Hindistan'da görev yapan Amerikan büyükelçisi George V.Allen J.Nehru ile görüşerek toryum nitrat'ın gönderilmesiyle birlikte ABD'nin Hindistan'a yapılan tüm yardım programlarını kesmek zorunda kalacağını bildirmiştir. J.Nehru ise şiddetli bir şekilde Hindistan'ın kendi özgürlüğünü hiçbir zaman bozmayacağını ve ABD Hindistan'a kiminle neler ticaret yapılması gerektiğini emretmeye izin vermeyeceğini belirterek cevaplamıştır. Yaz boyunca J.Nehru kararını değiştirmeden ABD'nin kanununa karşı çıkmıştır. Sonunda, devlet bakanı John Foster Dulles Hindistan'ın Çin'e göndereceği toryum nitratın sadece ticari amaçlı olduğunu ve Çin ile yapılan anlaşmanın imzalandığı tarihinde ABD'nin yasasının uygulanabilirliğinden haberdar olmadığını belirterek kabul etmeye teklif etmiştir (McMahon, J.R., 1994: 182). Hindistan ABD yasasını zorunlu olarak kabul etmediğini fakat ilerde ABD tarafından yasaklanan ülkelere böyle maddelerin göndermeyi planlamadığını bildirmiştir. Aynı zamanda ABD Hindistan'ın ileride satmak istediği tüm toryum nitrat maddesini iki taraflı olarak kabul edilebilir fiyatla satın almayı kabul etmiştir.

Toryum nitrat meselesi ABD ile Hindistan arasındaki zaten gerginleşmiş ilişkileri daha da zorlaştırmıştır. Bu mesele, Hindistan'ın nükleer özgürlüğünün çıkarları ve Amerikan yasaları ile nükleer yayılmayı önleme politikası arasında benzer tartışmaların belirtisi olmuştur.

Nükleer yaygınlaştırılmama konusundaki işbirliği ise ABD tarafından Hindistan'ın nükleer güç alanında teknolojinin gelişmesine de büyük bir katkı sağlanmıştır. 1955 yılında ABD yabancı bilim adamlarının ve mühendislerin eğitimine başlamıştır, ayrıca plütonyum işleme metotları gibi konuları içeren önemli belgelerden gizlilik damgasını kaldırmıştır (Wohlstetter, R., 1979: 30). Hindistan ise teknolojik yardımını her iki yönde de kendine özenle uygulamıştır. Hindistan 1955 – 1974 yılları arasında 1,104 bilim adamını ve mühendisini Illinois'taki Nükleer Bilimi ve Mühendislik Argon Laboratuvar Okuluna ve benzer kuruluşlara göndermiştir.

1955 yılının başlarında atom enerjisinin barışçıl uygulamalarını (aynı zamanda Amerikan pazarını ve etkisini) genişletmek amacı ile ABD'nin Atom Enerjisi Merkez Komitesi üyeleri Hindistan'ı ziyaret etmişlerdir. Bu görüşmeler CIRUS reaktörünü planlandığı gibi geliştirmek için Hindistan'a ağır su sağlamada çift taraflı ilgi doğurmuştur. CIRUS reaktör 1974 yılındaki barışçıl nükleer patlamada kullanılan plütonyumun kaynağı olmuştur (Wohlstetter, R., 1979: 32).

10 Ağustos 1956 tarihinde Atom Enerjisi Komisyonunun başkanı olan Lewis Strauss Devlet Başkanı Eisenhower'a yazdığı mektupta Bhabha'nın ABD güvenlik uygulama isteğini inceleyerek, Hindistan'ın barışçıl amaçlarına hakaret olarak algıladığını bildirmiştir. Bu yüzden Strauss Hindistan'a yönelik yeni oluşan müteahhitliği riske koymak yerine güvenlik koşullarının zayıflatılması daha anlamlı olduğunu vurgulamıştır (Strauss, L., 1956: 2).

13 Eylül 1961 tarihinde Dış İşleri Bakanlığı yetkilisi George McGhee tarafından hazırlanan çok gizli raporda en başta istihbarat servisinin bilgilerine dayanarak “Çin’in 1962 yılı başında nükleer patlama gerçekleştirebileceğini” bildirmiştir (McGhee, 1961: 1). Bu durum ile ilgili müdahale etmek için Hindistan’ı kullanarak nükleer patlama gerçekleştirilmesini gerektirmiştir. Hindistan üzerine yapılan araştırmalarına dayanarak, raporda J.Nehru’nun 31 Ağustos 1961 tarihinde Yugoslavya’ya yaptığı ziyaret esnasında nükleer denemelere karşı olduğunu vurgulamış, ancak aynı gün New Delhi’deki temsilcisi nükleer denemelerine karşı konuşmasına “kontrollü koşullarda barışçıl amaçlı denemeleri hariç” olarak ekleme yapmıştır (McGhee, 1961: 2). Fakat Hindistan’a nükleer patlama gerçekleştirilmesine yönelik teklifi ile ilgili Dış İşleri Bakanlığı yetkilileri tarafından yedi sorun ile karşılaşacaklarını belirtmişlerdir. Birincisi, Hindistan’ın komünist Çin’den önce nükleer patlama gerçekleştirmesi için büyük çapta teknik yardım sağlanması gerektirecektir. İkincisi, ABD yada İngiltere yada ikisi de başka devlete bu tip yardımda bulunmalarına karşı resmi olarak bloke edilebilirler. Üçüncüsü, böyle durumların gizli olması sağlanamaz. Dördüncüsü, barışçıl nükleer patlama konusunda gerçek bir çalışma yapılmamıştır ve patlamanın radyoaktif döküntüleri büyük alarm yaratabilir. Beşincisi, radyoaktif döküntüleri oluşturmadan patlama gerçekleştirilemez. Altıncısı, Pakistan negatif tepki gösterecektir ve ABD’nin katkı sağladığını öğrendiğinde kendini aldatılmış hissedecektir. Yedincisi, Hindistan’ın patlaması Çin tarafından Beijing’in nükleer programına yardımın arttırılmasını Sovyetler Birliğinden isteme hakkına sahip olacaktır (McGhee, 1961: 4). J.Nehru’ya kabul ettirme şanslarının çok küçük olma iddiasına sert biçimde karşı çıkan New Delhi’deki ABD Büyükelçisi John Kenneth Galbraith’in düşünceleri de raporda yer

almıştır. Bunun yanısıra ABD Hindistan'ı komünist Çin'e karşı kullanmak istemesine rağmen Hindistan'ın şu andaki nükleer silah üretimini kabul edemeyecek durumda olduğunu görmüştür.

1962 yılının sonu ile 1963 yılının başı arasındaki süre içinde çıkmış olan farklı engellere rağmen, Amerikan ve Hindistan yetkilileri Hindistan'ın Bombay yanında bulunan Tarapur'da yerleştirilmek üzere ilk nükleer güç reaktörlerinin Amerika tarafından sağlanılmasının tamamlamasına doğru yanaşmışlardır. Amerika'nın büyük kazancı Hindistan'ın UAEA güvenliğini kabul etmesi olarak değerlendirilmiştir. Hindistan'ın kazancı ise güvenliğin sadece Tarapur işletimine ve sadece Amerika tarafından sağlanan yakıt için uygulanmasıdır. Bunun anlamı da bu reaktörde ABD'ye ait olmayan yakıtın kullanıldığında oluşan maddeyi Hindistan istediği gibi kullanabilecektir.

16 Mart 1966 tarihinde sunulan raporun sonucu olarak Devlet Başkanı Johnson İndira Gandhi'ye teklifte bulunmuş ve Nükleer Güçlerin nükleer silahı olmayan devletlere koruma amaçlı olarak güvenliğini arttırılmaları gerektirdiğini belirtmiştir. Eğer büyüyen komünist Çin'in nükleer kapasitesi Hindistan'a herhangi bir ciddi tehdit oluşturursa, bayan Gandhi'nin direk ABD ile irtibat kurmasını istemiştir<sup>8</sup>.

Bir kez daha ve son olarak değil, ABD hazırlıksız olduğundan dolayı Hindistan'ı nükleer silaha yönlendirecek adımlarından kaçınmıştır.

1971 yılında yer alan Hindistan ile Pakistan arasındaki savaşın en uğursuz gelişmesi, ABD'nin Hindistan'a askeri gemi diplomasisini kullanarak baskı uygulamaya çalışması olmuştur. Hindistan'ın polemikçileri bugüne kadar neden

---

<sup>8</sup> State department study, S/P-66 - 34-UNNC4, s.9

Hindistan'ın kendi nükleer silahına ihtiyaç duyduğunu belirtmektedirler (Subrahmanyam, K., 1974, 122). ABD, Hindistan'ı ciddiye almadan, kendi amaçlarında kullanabileceği bir devlet olarak görmüştür. Fakat 1972-1973 yıllarında Nixon ile Kissinger'ın uyguladıkları sert davranışın telafisini aramışlardır.

Hindistan'ın SSCB ile ilişkileri 1947 yılından itibaren bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte yavaş ve soğuk şekilde ortaya çıkmıştır. Stalin Hindistan'ı pek önemsememiştir (Appadorai, A., Rajan, M.S., 1985: 262). Sovyetler Birliği Hindistan ile Kore savaşından sonra ilgilenmeye başlamış ve Aralık 1953 tarihinde uzun süreli ticaret anlaşması imzalanmıştır. Haziran 1955 tarihinde J.Nehru Moskova ziyaretinde bulunmuş ve Birlik Deklarasyonu imzalayarak iki devlet arasında önemli gelişmeyi sağlamıştır. Sovyetlerin nükleer test uzlaşmazlığı Moskova ile 6 Ekim 1961 tarihinde atom enerjisinin barışçıl kullanımı konusunda işbirliği anlaşmasını imzalamayı engellememiştir (Appadorai, A., Rajan, M.S., 1985: 273).

1971 yılında Hindistan ile Sovyetler Birliği arasında sıkı dostluk başlatılmıştır. Sovyetlerin silahlarına Hindistan'ın ilgi ve ihtiyacı büyürken Sovyetler Hindistan'ı yerel yükselen güç olarak tanımayı kabul etmişlerdir.

Çin Halk Cumhuriyetine bakıldığında, bu ülke Hindistan için her zaman potansiyel bir tehdit oluşturmuştur. 16 Ekim 1964 tarihinde Çin nükleer bombasını patlatmıştır. Bu Çin'in denemesine tepki olarak J.Nehru'un ölümü ile yerine gelen Lal Bahadur Shastri dünya barışına tehlike oluşturduğunu öne sürmüştür<sup>9</sup>. Amerika Devlet Başkanı Johnson 16 Ekimde Çin'in nükleer bomba patlatması ile ilgili yaptığı açıklamada 'işlenmemiş cihaz' olduğunu ve Çin nükleer tehlike oluşturacak

---

<sup>9</sup> U.S. Embassy (Ne Delhi) to State Department, cable no.1203, October 17, 1964, p.1, Nuclear Non-Proliferation Policy, FOIA files, India, National Security Archive, Washington, D.C.

durumundan hala uzak olduğunu belirtmiştir (Seaborg, G., 1987: 113). (İlerde ABD ve Hindistan bombanın 'işlenmiş cihaz' olduğunu öğrenirler).

Hindistan'ın nükleer programını ve politikasını tam olarak anlamamız için Pakistan da incelenmelidir. Tabii ki, Hindistan'ın nükleer programı Pakistan tarafından nükleer tehdit oluşturabilecek döneminden senelerce önce başlatılmıştır. Daha da fazlası, Hindistan'ın tam tersine, Pakistan her zaman Hindistan'dan daha zayıf olmuştur ve Pakistan'ın nükleer silahları elde etme çabası tamamen Hindistan'a karşı olarak güvenlik amacıyla olmuştur.

1956 yılında Pakistan Atom Enerjisi Komisyonunu oluşturmuştur. 1960 yılında ABD tarafından finanse edilerek ilk araştırma reaktörü hazırlıkları başlatılmıştır. 1962 yılında UAEA Rawalpindi'de bulunan Pakistan'ın Nükleer Bilimi Ve Teknoloji Enstitüsünde (PINSTECH) 5 megavatlık araştırma reaktörü ve yakıtının ABD tarafından yerleştirilmesini onaylamıştır. Aynı 1962 yılında Pakistan Fransa ile nükleer işbirliği anlaşmasını imzalamıştır.

Ağustos – Eylül 1965 tarihinde Hindistan ile Pakistan arasında Keşmir üzerinde savaş başlatılmıştır. Pakistan büyük kayıplara uğrayarak, aynı zamanda BM tarafından baskının oluşmasıyla birlikte savaşı durdurmuştur (Gupta, H.R., 1967: 20). Savaşın bitimi ile Hindistan ve Pakistan arasındaki barışın yapıcı rolünü Sovyetler Birliği üstlenmiştir. 10 Ocak 1966 tarihinde Sovyetler Bakanı Kosıgin Taşkent Deklarasyonunun hazırlamıştır. Hindistan ile Pakistan barışçıl çözüme hazır olduklarını ve arama çabasında bulduklarını bildirmişlerdir (Appadorai, A., 1965). Taşkent Deklarasyonun bu dönemdeki Jammu ve Keşmir sorununu çözerken temel soruna çözüm getirememiştir.

ABD'nin Güney Asya'ya yönelik tutarlı ve etkili politikalar geliştirmesinin genelde başarısız kalmış olduğu kayıtlarda gösterilmiştir (McMahon, J., 1994). ABD Güney Asya'ya pek ilgi duymadığından dolayı genelinde Hindistan'ı ve Pakistan'ı soğuk savaşta kullanılabilir kollar olarak görmüştür. ABD'nin kullanma amaçlı yaklaşımı ile ABD ve Güney Asya milletleri aralarında derin kültürel farklılıklardan ve sömürge sonrası uzlaşmazlıklardan kaynaklanan kaçınılmaz zorlukları güçlendirmiştir. Daha da kötüsü, Hindistan-Pakistan düşmanlığının ve rekabetçiliğinin inatçılığı, ABD'nin ikisiyle de aynı anda sıkı ilişkiler kurma planlarını aşırı derecede zorlaştırmıştır. Yine de, Washington'un Hindistan ile işbirliğinde nükleer yayılmasını önleme politikasının kendine özgü alanda Hindistan'ın nükleer silah teknolojisini edinme motivasyonunu azaltmakta başarısız olmuştur. Diğer taraftan bakıldığında, ABD politikası ve uluslararası yayılmasını önleme rejimi nükleer çalışmalarda fiyatların ve engellerin açıklanmasıyla Hindistan yöneticilerinin kendi kabiliyetlerini sınırlama kararlaştırmasında bir katkı sağlamışlardır (Mirchandani, G.G., 1968: 43).

ABD'nin nükleer silahsızlanmada devam etme konusundaki isteksizliği ciddi bir şekilde Hindistan'a yönelik yayılmasını önleme politikasının siyasi ve stratejik eksikliğini göstermiştir. Emin olmak için, ABD yetkilileri ve strateji uzmanları Hindistan'ın kendi nükleer programı için mazeret olarak eşdeğersiz yayılmasını önlemenin ilerlemesini kullandığını gerçekçi biçimde iddia etmişlerdir. Bu Amerikan görüşünde, ABD'nin ve diğer nükleer silah sahibi devletlerin nükleer durumları ve politikaları Hindistan'ın politikasına gerçek bir güvenlik oluşturamamış ve bu yüzden yayılmasını önleme sorununa uygun olmamıştır. Yinede, eğer bunlar doğru olsa bile, bu tartışma temel konuyu kaybediyor: nükleer silah programını

durdurma kararları özellikle demokraside tamamen siyasidir. Hatta eğer ilan etmiş beş nükleer silah sahibi devlet Hindistan'ın - Çin dahil - nükleer politikasını etkileyecek bir zeki güvenlik tehdidi oluşturamıyorlarsa, güçlü siyasi bağlar bu beşliyi Hindistan'a karşı birleştirmektedir. Demokrasideki siyasi partiler, özellikle Hindistan gibi sömürge sonrası demokrasilerde, kendi devletlerinin uluslararası ilişkilerde eşitlik aradıklarını vurgulayacaklardır. Nükleer politikasına uygulanan eşitlik mecburiyeti beş “ana” gücün nükleer silahsızlanmaya yönelmediği sürece Hindistan kendi nükleer silahlarını veya füze programlarını bırakmayacak veya durdurmuyacak anlamına getirmektedir. Amerikan siyasetçileri ve yorumcuları önce güvenlik meselesi çerçevesinde düşünerek ve hareket ederek Hindistan'ın ve diğer ülkelerin nükleer politikasını öncelikle siyasi anlamda algılamış olduklarını değerlendirme konusunda başarısız kalmışlardır. Hindistan'ın tecrübesi ABD ve diğer dört nükleer silah sahibi devletler nükleer silahların yok edilmesi için kendilerini koşulların getirilmesine adanmadıkları ve amaçlarını çevirmedikleri sürece başka devletleri nükleer silah edinme çabalarından belirsiz şekilde uzaklaştıramadıklarını öne sürmektedirler (Subrahmanyam, K., 1974: 122).

## **2.2. NÜKLEER SİLAHLARIN YAYILMAMASI PROGRAMI**

1948 yılından itibaren Birleşmiş Milletler ABD niyetiyle Hindistan'ın nükleer yakıtın bulma, işletme ve hem barışçıl hem de askeri alanda kullanma işlemlerini uluslararası kontrol altına almaya çalışmıştır. Teklif edilen Baruch planı Uluslararası Atom Geliştirme Yönetimini kurarak potansiyel silaha yönelik tüm malzemelerin işletimini, teknolojisini ve teçhizatlarını kontrol altında bulundurmaya amaçlanmıştı ancak Hindistan tarafından reddedilmiştir çünkü yeni özgürlüğü

kazanan Hindistan için kâbus olarak getirilmiştir. İlk önce korkutan durumun birinci, uluslararası mülkiyetin nükleer kaynağında bulunan toryumun bırakılmaması gelecekte ülkenin ekonomisine yansiyacaktır (Bhatia, S., 1979: 43). Burada Hindistan nükleer diplomasının pozisyonunu alarak senelerce değiştirmeden devam ettirmiştir: nükleer malzemelerin sadece barışçıl alanda kullanılmasını destekleyerek fakat bazı ülkelere nükleer silahların bulundurmasına izin vererek bazı ülkelere kendi kaynakların kullanmasında belli bir kısıtlama uygulanmasına karşı çıkmıştır.

1953-1954 yıllarında Hindistan ve Amerika arasında atom enerjisinin uluslararası kontrolü ve silahsızlanma üzerinde görüşmeler yoğunlaşmıştır. 8 Aralık 1953 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu önünde Başkan Eisenhower kendi meşhur Barış için Atom konuşmasını yapmıştır. Nükleer silah yarışmasının ve nükleer savaşın tehlikesini vurgulayarak dünya toplumunu atom bölünmesinin ve birleşmesinin gücünü barışçıl kullanımı için çağırmıştır<sup>10</sup>. Bununla birlikte Eisenhower Amerika ve Sovyet Birliğinden alınan ve ihtiyaç gören ülkelere dağıtan bölünebilir maddeler bankası olarak Atom Enerji Ajansını teklif etmiştir. Bölünebilir maddeler bankasının görünüşü dünya çapında nükleer yakıtın dolaşımını kontrol altında bulunduran Baruch Planının Atom Araştırma Yönetiminden daha limitli olduğu ortadadır.

Nehru 10 Mayıs 1954 tarihinde Lok Sabha'da önemli konuşma yaptığında Barış için Atom'a Hindistan'ın önceki ayrıntılı reaksiyonunu göstermiştir. Baştaki karar olumsuzdu. Nehru nükleer silahların zorunlu kontrolün yapılmasını ve ardından yok edilmesini öne sürmüştür. İmal konuşmasıyla Çin'i belirterek "Birleşmiş Milletlerin üyesi olmayan ülkenin kontrolünü gerçekleştiremezsiniz, çünkü o ülke

---

<sup>10</sup> Eisenhower, D. Dwight, Birleşmiş Milletlerin Genel Kurul adına yapılan konuşma, 8 Aralık 1953, White House Pres Office.

kabul etmediğinde hiçbir şey yapamayacaksınız” demiştir (Nehru, J., 1954: 254). Bu yüzden Çin Hindistan’a potansiyel tehdit oluşturabilme kapasitesine sahip olduğu belli olmuştur ve Eisenhower’ın Birleşmiş milletlere sunduğu uluslararası ajans planının gerçekleştirilmesi zorlaştırılmıştır. Ayrıca Hindistan enerjiye en fazla ihtiyaç duyan ülkelerinden biri olarak ve bu ülkelerin dezavantajına uluslararası ajansın az ihtiyaçlı devletlerin yürütmeliğini Nehru tarafından kabul edilemediğini vurgulamıştı. Aynı zamanda Nehru uluslararası ajansın büyük güçlerin yönetiminden kurtulabileceğine de inanmamıştır. (Nehru, J., 1954: 257) Hindistan nükleer silahların zorunlu kontrol veya atom enerjisinin eşit kontrol altında bulundurma fikrini desteklemiştir ancak bunların nasıl gerçekleştirilebileceğini tahmin edememiştir. Bu yüzden Hindistan kendi nükleer bilimini ve endüstrisini geliştirmeye odaklanmalıdır.

Birleşmiş Milletlerde Hindistan’ın sert temsilcisi olan V.K. Krishna Menon, Hindistan gibi ülkelerin Uluslararası atom ajansının oluşumunda ve yönetiminde tam anlamı ile hak istemesi ve ajansın reaktör işletmelerinin, maddelerin zenginleştirmelerin v.s. kontrol altında bulundurarak gelişmekte olan ülkeleri ham madde müteahhidini dezavantaj rolüne zorlamamasını vurgulamıştır (Jain, J.P., 1974: 4-12). 1956 yılında Hindistan Uluslararası Atom Enerji Ajansı için anlaşma taslağına önermiş olduğu düzeltmede bu iki ana işlemleri birleştirmiştir.

#### **a). Güvenlik uygulaması ve garantisi**

Nükleer yakıtın ve teçhizatların elde etmenin ve kullanımın üzerinde sıkı güvenlik oluşturmaya çalışan ABD yönetimli uluslararası gayret Hindistan’ın nükleer planları ile çakışmıştır. Güvenliğin amaçları basit pazarlık ve bir takım

koşullardan oluşmuştur. Bu pazarlık uluslararası ajanstan (yada ajans grubuna giren ülkelerden) teknik yardımı, malzemeleri ve diğer yardımları alan ülkelerin uluslararası ajans tarafından ara sıra teçhizatların ve malzemelerin kontrolünü ve kayıtların revize edilmesini kabul etmesini gerektirmiştir. Bu arada ajanslık güvenliği koyamaz: devletler güvenliğin sağlanmadığı sürece yardımların yapılamayacağını bilerek isteyeceklerdir.

Homi Bhabha Hindistan'a Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından uygulanmaya çalışılan sıkı güvenlik yaptırımlarını azaltma çabasına çok önemli katkı sağlamıştır. 10 Eylül 1956 tarihinde beklendiği gibi, ajansın devlete güvenlik altında askeri dışında kullanılması için belirlediği miktarın bırakmasına izin verileceğini saymadan anlaşma taslağı, plütonyum ve diğer özel bölünebilir maddeler uluslararası ajansı tarafından teklifi ile yoluna koyulacaktır (Jain, J.P., 1974: 38). Ajansın yetkisi altında bulunan plütonyumun son aşamasına sert tepki göstermiş olan Bhabha, 27 Eylül 1956 yılında UAEA taslağı konferansında, "Biz barışçıl güç programları için gereken bölünebilir maddenin üretmemiz ve elimizde bulundurmamız devletimizin hakkı olduğunu düşünüyoruz" iddiasını belirtmiştir (Jain, J.P., 1974: 44). Bhabha'nın kazanmasıyla son anlaşma ajansın güvenliğini askeri kullanımına dönüştürülmeceğinden emin olmak üzere sadece bölünebilir maddelere ve önemli reaktörlere uygulayabileceğini gerektirmiştir. Devletlerin plütonyumun uyguladığı yerde güvenliğin altında bulunma şartı ile istediği gibi bölebilir ve bulundurabilirmiş.

Hindistan UAEA anlaşmasını kabul etmesiyle nükleer silahın üretim olasılığını kaybetmeden uluslararası yardımını elde edebilirdi. Hatta, uluslararası yardımını nükleer gücün askeri ve sivil uygulamalarında ilerlettirebilirdi. Bunları Bhabha 27 Eylül 1956 tarihinde güvenlik üzerinde yaptığı konuşmasında "Teknik

açından gelişmiş olan bir çok devlet, ajansın tüm yardımlarından faydalanabilir, aynı zamanda ajansa bağımsız olarak paralel şekilde ajansın yardım projelerden kazanılan tecrübe ve bilgi ile kendi programını da yürütebilir” olarak belirtmiştir (Jain, J.P., 1974: 45-46).

1964 yılında Çin’in nükleer silahların geliştirmesiyle birlikte uluslararası güç dengesini etkilemiştir. Bhabha Çin’e karşı güç oluşturmak için Hindistan’ın nükleer silahların geliştirilmesini desteklemiştir. Aynı zamanda nükleer silahlı devletlerin sayısı arttıkça ABD ve Sovyetlerin ilgisinde olan uluslararası dengenin zayıflamasına yol açmaya başlamıştır. Bu yüzden Bhabha iki süpergüç’e yönelerek Hindistan gibi devletlere güvenlik garantisini sağlayarak nükleer silahın yaygınlaşması önlemelerini veya nükleer silahsızlaştırma yönünde çalışmalarını sürdürmelerini teklif etmiştir (Bhabha, J.H., 1964: 78). Çin’in 16 Ekimde nükleer deneme gerçekleştirdikten sonra, 18 Ekim 1964 tarihinde ABD devlet bakanı Lyndon Johnson Hindistan’a ve benzer devletlere yönelik “Nükleer silahı aramayan milletlere karşı nükleer şantaj tehlikesi oluşturulduğunda ve bizim desteğimize ihtiyaç duyduğu anda, bu desteği alacağından emin olabilirler” konuşmasını yapmıştır (Seaborg, T.G., 1987: 115-116).

#### **b). Nükleer silahların yaygınlaştırılması**

Nükleer silahların yayılmasını önleme, devletin onları edinme kararlarını icap ettirmiştir. Yayılmasını önleme nükleer silahların kontrol altında kaldırma kararlarını içermiştir. Yayılması ve yayılmasını önleme kavramları çoğu zaman bir maden paranın iki yüzüne benzemeksine rağmen iki ayrı fenomendir. (Soğuk savaşın ana güçleri evrensel nükleer politikasının ve yayılmasını önleme rejiminin yapısını belirlerken, kendi nükleer silahların genişlemesi ile diğer ülkeler tarafından nükleer

silah edinmesi arasında ayırım yapmışlardır. Son olanı ise “yayılması” olarak adlandırmışlardır. Benzer bir şekilde “yayılmasını önlemesinden” silahlanma kontrolünü ve silahsızlanmayı ayırım etmişlerdir, silahsızlanma ve geriye düşerek gelişen nükleer silah olasılıklarının istenilen yayılmasını önleme işlemi aralarında önemli benzerlik fark edilmemiştir. Bu çalışmada vicdanı sakinleştiren geleneksel ve kesin farklılıklar gösterilmiştir ve silahsızlanma yerine “yayılmasını önleme” olarak yayılmasını çevirmenin amacına yönlendirilmiştir, fakat yinede aynı işlemler aynı amaçlarına ulaşmaları gerektirmiştir.

Bulunan birçok kaynaklar yayılmasının çevrilmesini ilk yerde devleti nükleer silah edinmesine götüren sebeplerini tanımak ve kaldırmak için önemli olduğunu varsaymıştır. Güvenlik sıkıntıları anlaşılardan farklı olarak devletin nükleer silahı edinme ilgisini belirlemiş olduğunu tahmin ederken, yaygın kaynaklar ve tehlikeler kaldırılırsa, yayılmasını önleme oluşacak kanıtlarını öne sürmüştür. Ne var ki Hindistan’ın nükleer programı ise bu düşüncelerini zorlaştırmıştır. Hindistan’ın nükleer silah kabiliyeti güvenlik düşüncelerinden bağımsız olarak derin iç ehemmiyeti üzerinde oluşmuştur. Nükleer silah kabiliyetin oluşumunun işlemesi devlet ve toplum içinde ilgiyi, bürokrat aktörlerini, inançları, perspektifleri ve beklentileri doğurmuştur. Bu yayılması içinde bulunan durumu yayılmasını önleme oluşmadan önce iletilmesi gereken ilgilerin bir çoğu değişerek niteliksel biçimde değişmektedir. Hindistan’ın konusu bu değişimler ve bunların etkileri demokrasilerde çok önem taşıyıcı olduğunu önermiştir (Chellaney, B. 1993: 26-30).

Bunlar güvenlik düşünceleri önemli olmadığı anlamına gelmemektedir. Pakistan’ın nükleer kabiliyetine sahip olduğu sürece ve Çin-Hindistan arasında sınır

tartışmanın sonuçlanmaması ile iki devletin stratejik davranışların oturtulmaması sürecisinde Hindistan muhtemelen kendi nükleer kabiliyetini bırakacak değildir.

4 Mayıs 1965 tarihinde uluslararası gündemine yükseltelen yayılmasını önleme üzerine Birleşmiş Milletlerin Silahsızlanma Komisyonunda yer alan Hindistan temsilcisi B.B. Chakravarty Hindistan'ı memnun edecek beş koşul öne sürmüştür (Chakravarty, 1965: 148). Birincisi, 'nükleer güçler' nükleer silahların veya nükleer silah teknolojisini başkalarına transfer etmeyeceğini garanti altına almasıdır. İkincisi, bu güçler nükleer silahlarını nükleer silahlarına sahip olmayan devletlere karşı kullanılmamasıdır. Üçüncüsü, nükleer silahlı devletlerden veya nükleer silahı elde edebilecek devletlerden başka devletlere tehdit edildiğinde tehdit altında kalan devletlere Birleşmiş Milletler tarafından güvenlik sağlanmalıdır. Dördüncüsü, Hindistan nükleer silahların üretimini ve ulaştırma ekipmanların tamamen dondurulmasını, ayrıca depolanan silahların azaltılmasını ve açık nükleer silah deneme yasağın anlaşmasını içeren silahsızlanmanın etkili şekilde geliştirilmesini ısrar etmiştir. Beşinci, Hindistan anlaşmanın nükleer silahı olmayan devletlerin nükleer silah edinme veya üretme çabasında bulunmama durumun sağlamasını istemiştir.

Hindistan güvenlik garantör olarak artık ABD veya SSCB değil, Birleşmiş Milletler olarak belirtmiştir. Dolayısıyla Çin'in tehdit oluşturma ihtimalini azaltmıştır.

27 Mart 1967 tarihinde, Lok Sabha'da nükleer politikası tartışılırken, Dış işleri bakanı M.C. Chagla kendi ifadesinde özgür Hindistan olarak kimseye bağlı olmadığını belirtmiştir. Bu yüzden, nükleer silahlı saldırıya uğradığında dışardan askeri desteğin olmayacağını da öne sürmüştür. Aynı zamanda, Hindistan'ın yetkisi

altında nükleerin ilerletme imkanı bırakılmıştır. Buna dayanarak Hindistan nükleerin gelişmesini ve barışçıl amaçlarda kullanılmasını engelleyecek anlaşmasını imzalamayacaktır. Bu noktada, Çin'e karşı durabilmesi için Hindistan kendi nükleer imkanlarını ve nükleer silahlarını geliştirmesi için özgür kalmalıdır (Jain, J.P., 1974: 191).

Ocak ve Mart 1968 tarihinde yayılmasını önleyen anlaşması yeniden düzenlenmiş, ancak Hindistan'ın istekleri değerlendirilmemiştir. Hindistan'ın durumunu belirlemek için son toplantıda iç işleri Bakanı Y.B. Chavan Çin'e karşı nükleer çalışmaların devam ettirmesiyle yayılmasını önleyen anlaşmasına karşı çıkmıştır. Maliye Bakanı Morarji Desai Hindistan'ın nükleer silah edinmesine karşı olmasına rağmen, yayılmasını önleyen anlaşmasını ayırıcı olduğunu savunarak imzalanmamasını öne sürmüştür. Ve sonuç olarak İndira Gandhi "Meclisin ve halkın yayılmasını önleyen anlaşmasını imzalamaya hazır olmadığı ortadadır" (Jones, R., 1985: 111-112). Bu yüzden 12 Haziran 1968 tarihinde Nükleer silahların yayılmasını önleyen Anlaşması sunulduğunda Hindistan kabul etmemiştir.

Bu çalışmanın bölümlerinde detaylar anlatılırken ve sonuç bölümünde değerlendirilirken, kendine özgü iç etkenleri Hindistan'ın nükleer silah ve balistik füze kabiliyetlerini açmanın veya resmi olarak sınırlamanın beklentisini zorlaştırmıştır. Bu etkenler Hindistan'ın uluslararası seviyede standartları uygulayan nükleer devletlerin elit sınıfına üyeliğini, milli özgürlüğünü ve bilim-teknik başarılığının sembolize eden nükleer kabiliyet anlayışını içermektedir. Aynı zamanda Hindistan ABD yönetimli olan yayılmasını önleme rejiminin, kendi çalışmanın başardıklarından ve kendi güvenliğinin ekipmanlarından vazgeçmesi için ırkçı ve sömürgeci proje olarak algılamıştır. Bu algılamalar Hindistan nükleer kabiliyeti

genişleyince gulenmiştir ve bunlar stratejik anklav çabaların yardımını ile siyasi açıdan kudretli olmuştur. Bu çalışmanın sonucunda belirlendiği gibi, Hindistan'daki demokrasi yayılmasını önlemeyi az olanaklı biçimine getirmektedir. Bu durumda gerçeğin işığında ana anlam bulunmaktadır çünkü bugünlerde açıklayan ve açıklamayan sekiz nükleer silahlı devletlerinden yedisi demokrasi uygulamaktadır ve demokrasi ile nükleer silahların ileri yayılmasını durdurma ümidi bu devletlerin nükleer silahsızlanma veya yayılmasını nleme isteklerine zamanla bağlı olabilir (Frankel, R.F., 1978: 77).

## III BÖLÜM

### NÜKLEER DEVLET VE ELDE EDİLEN SONUÇLAR

#### 3.1. 1974 BARIŞÇIL NÜKLEER PATLAMA

1964 yılından itibaren silah-seviyeli plütonyumun azar miktarda ayırılmaya başlamıştır. Nükleer patlayıcının yapımı 1965 yılın başında başlamıştır ancak 1966 yılın sonunda Vikram Sarabhai tarafından durdurulmuştur. 1968 yılın başında R. Chidambaram programı tekrar başlattırılmıştır ve 1971 yılın sonuna doğru temelini hazırlamıştır (Bhatia, S., 1979: 144). Purnima reaktörün işleme alındıktan sonra nükleer patlayıcın cihazını tamamlamışlardır.

Yaklaşık otuz sene devam eden yavaş ama ağır çalışmalar Hindu bilim adamları teknolojik zorluklarını yenerek nükleer silaha ulaştırmışlardır.

18 Mayıs 1974 tarihinde Pokhran yakınlarında 107 metre yer altına yerleştirilmiş olan nükleer patlayıcı cihazı patlatılmıştır. Hindistan devleti hemen “barışçıl nükleer patlama denemesi” olarak açıklamasında bulunmuştur, Atom Enerji komisyonu Hindistan’ın nükleer silahı üretmeyeceğini tekrar vurgulamıştır. İndira Gandhi de “Yapılan patlama bizim araştırmalarımızdır. Ve biz nükleer enerjinin sadece barışçıl kullanımını kesinlikle bildiriyoruz” konuşmasını yapmıştır (Simons, M. Lewis, 1974: 8).

Barışçıl nükleer patlamayı gerçekleştirme kararı alınmadan önce faydasının ve masrafların analizi yapılmamıştır. Hindistan’ın Dışişleri Kurumun uluslararası tepkisini belirlemeye ihtiyacı yoktu. Nükleer silahın askeri stratejik planına, doktrinine veya uzun süreli bütçesine nasıl yansıtacağını askeri yönetimiyle danışılmamıştır. Nükleer potansiyeli milli güvenliğin politikasında yada askeriyeeye nasıl uygulanacağını denetlemeden önce araştırılması gerektirmiştir.

Başbakan Gandhi 1978 yılında yapılan mülakatta barışçıl nükleer patlamanın askeri amaçlarını içermediğini belirtmiştir: “Biz nükleer silahı istemiyoruz, çünkü bu silah önceden olmayan tehlikeyi yaratıyor” (Joeck, N., 1986: 104). Hindistan’ın eski savunma bakanı olan K.B. Lall 1984 yılında yaptığı konuşmada “Testin yapılaş amacı güvenlik programı değildi.... Eğer güvenlik programın parçası olmuş olsaydı, bu konuda görüşmeler yapılmış olurdu.... Testin kökleri bilimsel toplumuna dayanmaktadır, dolayısıyla testin amacı oradan çıkmıştır” şeklinde görüşlerini bildirmiştir (Joeck, N., 1986: 129). Hindistan’ın programı hiçbir zaman güvenlik amaçlı olmamıştır, bu yüzden nükleer politikasında askeri amacı bulunmamıştır.

Hindistan’ın nükleer denemesinden oluşan coşkunluğun en büyük hüzün verici durum büyük masraflar olmuştur. Masraflar nükleer silahın geliştirilmelerinde her zaman büyük sıkıntı yaratmıştır (Frankel, R. F., 1978: 49). Hindistan medyası Amerikan yorumcuların bilgilerine dayanarak deneme masrafların 200 milyon amerikan dolar olarak hesaplanmıştır (Singh, K., 1974). 1974 yılının kabul edilemez masrafı olarak görülmüştür, çünkü yaklaşık 175 milyon kişi veya tüm nüfusun 30% fakirlik seviyesinden daha düşük şartlarda yaşamaktadır ve nüfusun 70% öğrenim görmemiştir. Ayrıca 1969’dan 1974 yıllar arasındaki dönemde konut inşaatına harcanılan para miktarı 200 milyon doları geçmemiştir. Bu yüzden, başbakan İndira Gandhi test için yeni bütçe ayrılmadığını vurgulamıştır (Frankel, R. F., 1978: 101).

Tartışmanın başka konusu da denemede kullanılan kuvvet olmuştur. Atom Enerjisi Komisyonun Başkanı olan Homi Sethna denemede kullanılan patlayıcının gücü 10 ile 15 kiloton arasında olduğunu açıklamıştır (Weinraub, B., 1974: 18). Ocak 1975 tarihinde barışçıl nükleer patlama üzerine yapılan UAEA toplantısı için Ramanna ve Chidambaram tarafından hazırlanan resmi evrakta Hindu bilim adamları

tarafından değerlendirilen g oluşumunu yaklaşık 12 kilotona eşitlemişlerdir (Chidambaram, R., Ramanna, R., 1975: 421). Fakat sonradan medyada bu değerin çok daha düşük olduğunu öne srmşlerdir (Winchester, S., 1978: 20). Patlama gerçekleştirilen sahadan alınan analizlerin sonucu hiçbir zaman yayınlanmamıştır (Chidambaram, R., Ramanna, R., 1975: 436). Sadece 1996 yılında Sethna belirtilen 12 kilotonluk değerinden çok daha düşük olduğunu vurgulamıştır. Amerikan teknik yorumcuları patlamanın kuvveti 4-6 kiloton civarında olduğunu belirtmişlerdir.

Nükleer patlayıcının kuvveti üzerinde soruların toplanması birkaç sebepten kaynaklanmıştır. 1970'lerde ve 1980'lerde Hindistan nükleer kurumu Pokhran denemesi aracılığıyla kendi statüsünü, etkisini ve bilimsel ayrıcalığını yükseltmeye çalışmıştır. Aynı zamanda en baştan itibaren Hindistan nükleer kurumu 1974 yılın 'başarısının' etkili olmadığını saklamak için tüm bilgilerini gizli tutmuştur.

#### **a). Nükleer denemenin uluslararası arenada yarattığı tepkiler**

Pokhran patlaması Hindistan'ın uluslararası arenada güçlü devlet imajı yanında ters etkiyi de yaratmıştır. Hindistan'ı Nükleer silahların yayılmasını nleme rejimine doğru iten ABD'nin ve uluslararası baskının oluşumudur. Patlama Çin'de hiçbir etki yaratmamış fakat Pakistan'da nükleer silah edinme çabalarını arttırmıştır.

#### **ABD**

Amerika'ya bakıldığında tepkisi ilk önce karışık olmuştur. Bürokratlar tarafından hazırlanan sert tepki Dışışleri Bakanı Henry Kissinger'e gönderilmiştir. Dışışleri bakanı Henry Kissinger sert tepkinin durumu değiştirmeyecek, fakat ABD ile Hindistan arasındaki sorunlara yol açacağını ve Hindistan'ın nükleer politikası

üzerinde olan Washington'un etkisini azaltacağını vurgulamıştır (Kux, D., 1993: 315). Aynı zamanda da Nükleer silahların yayılmasını önleme konularına genelde dikkatsizce davranan Kissinger şimdi de bu konuyu öne sürmemiştir.

Barışçıl nükleer patlaması batı ülkelerin yardımlarını durdurmamıştır. Fazlasıyla paradoksal olarak, Haziran 1974 tarihinde ABD Hindistan'ın Tarapur reaktörü için önceden belirlenen sonraki uranyum yakıtın bir kısmını göndermiştir. Yönetim Hindistan'ın denemesi ABD ile olan hiçbir anlaşmayı bozmadığını belirtmiştir ve buna bağlı olarak Washington 1963 yılında imzalanan Nükleer işbirliği anlaşmasının ve 1966 yılındaki imzalanan Hindistan'ın Tarapur için zenginleştirilmiş uranyum satış anlaşmasının yürürlüğünü devam ettirmiştir<sup>11</sup>.

Kissinger Ekim 1974 tarihinde Hindistan'a ziyarette bulunmuş ve nükleer politika ile ilgili önemli mesajını iletmiştir. İlk önce Hindistan'ın başka devletlere UAEA güvenliklerini oluşturmadan hassas nükleer malzemeleri, teknolojiyi, bilgiyi göndermeyeceğini sağlamalıdır (Atherton, L.A., 1974). İkincisi olarak, Hindistan'ın sonraki yapılacak olan nükleer patlaması ile ilgilidir. Devlet başkanlığın yetkilileri Hindistan'ın tekrar nükleer patlama gerçekleştireceğini sanmışlardır. Kissinger ise Mayıs 1975 tarihinde yer alan Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasının yeniden inceleninceye kadar nükleer denemelerin yapmamasını sağlamak için Hindistan'ı ikna etmesi gerektirilmiştir (Atherton, L.A., 1974: 2). Her durumda plütonyumun ne kadar oluştuğunu ve nereye gönderildiğini hesaplamak için tüm kimyasal işleten santralleri dış güvenlikleri altına alınmasını kabul ettirmeyi istemişlerdir (Atherton, L.A., 1974). Hindistan ise sınırlı ihracat politikasını kabul etmiştir, fakat görüşmelere yanaşmamıştır.

---

<sup>11</sup> ABD hükümetin adına ABD Atom Enerjisi Komisyonun ve Hindistan Hükümetin arasındaki zenginleştirilmiş Uranyum satış anlaşmasıdır.

Morarji Desai nükleer konularda Jimmy Carter ile anlaşmanın görüşünü değerlendirmiştir. Mayıs 1977 tarihinde başkan Carter Hindistan'daki yeni ABD büyükelçisi Robert Goheen'in Desai'ye "eğer Hindistan nükleer silah üretiminden vazgeçerse ve Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşması üzerinde görüşmeyi kabul ederse, o zaman Tarapur nakliyesinin bekletmesini kaldıracakmış" teklifini bildirmesine talimat vermiştir. Desai cevap olarak "Bombayı asla üretmeyeceğim ve görüşmeleri yapmayı kabul ediyoruz" demiştir (Kux, D., 1993: 349). Carter Desai iddialarına güvenerek ve Kongre'nin karşı çıkmaması sonucunda Nisan ayın sonlarında Hindistan'a reaktör yakıtın nakliyesini onaylamıştır<sup>12</sup>.

### **Pakistan**

Pakistan, Hindistan'ın nükleer denemesine beklenen tepkiyi vermiştir. 19 Mayıs 1974 tarihinde başbakan Zulfikar Ali Bhutto tehdit oluşturan gelişmeler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Pakistan Hindistan'ın nükleer şantajına kapılmayacağını eklemiştir (Bhutto, Z. A., 1974). Buna cevap olarak, başbakan Gandhi Bhutto'ya mektup yollamıştır ve bu mektupta "nükleer enerjinin geliştirilmesi geleneksel politikamıza devam ederek tamamen barışçıl amaçlı olduğunu bildiriyoruz. Bizim bilim adamları gerçekleştiren önceki yer altı nükleer denemesi hiçbir yönde politikamıza etkilemeyecektir.... Pakistan ile olan farklılıklarımızı önceden yapıldığı gibi barışçıl şekilde Simla anlaşmasına dayanarak devam ettireceğiz" demiştir. Bhutto, barışçıl ile askeri nükleer patlamanın farkı olmadığını belirterek, nükleer silahlı devletlerden nükleer silahları olmayan devletlere nükleer tehdidine karşı güvenliğin sağlanmasını istemiştir. Ayrıca

---

<sup>12</sup> Nükleer Düzenleme Komisyonu ihracat lisansını 28 Haziran 1977 yılında ortaya sunmuştur.

Hindistan ile ilişkilerin geliştirilmesi üzere 10 Hazirana ayarlanan görüşmeleri iptal etmiştir (Appadorai, A., Rajan, M.S., 1985: 578-579).

Hindistan'ın barışçıl Nükleer patlamasının etkisi olarak Pakistan ABD'nin silah satın alma ihtiyaçlarını büyütüştür. Pakistan'ın ABD ile askeri ilişkilerin hızlanması ve ABD'nin Pakistan'ı silah ile desteklemesi Hindistan'ı rahatsız etmiştir. Ayrıca yayılması üzerinde yükselen anlamından pek fazla yararını alamamıştır.

ABD ve diğer ülkeler Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasını imzalamayan devletlere nükleer teknolojinin gönderilmesini blok etme kararını almışlardır. Dolayısıyla bu Pakistan'ın planladığı silah amaçlı güvenli plütonyum üretimin ve ayırma santralin işletebilmesi için eğitimin ve teknolojik altyapının sağlanmasında Fransa'nın işbirliğini kullanmasını hemen etkilemiştir. Bu yüzden Pakistan gizli şekilde nükleer silah için plütonyumun yerine yüksek zenginleştirilmiş uranyumun kısa sürede üretimi için nükleer programını odaklandırmıştır.

### **Kanada**

Barışçıl nükleer patlamada kullanılan plütonyumun Kanada tarafından sağlanan CIRUS reaktörün kaynağı olarak kullanılmasıyla Hindistan tarafından aldatılmış olarak algılandığı yüzünden sert tepki yaratmıştır.

22 Mayıs'ta Hindistan'da inşaat altında bulunan Rajasthan-II reaktörü ve Kota ağır su santrali için yapılmakta olan tüm yardımlarını dondurmuştur. Kanada işbirliğinin devam etmesi için New Delhi'nin sadece zaten güvenlik altında bulunan Rajasthan-I reaktörü ve ABD tarafından gönderilen Tarapur reaktörleri için değil tüm nükleer çalışmalarına UAEA güvenliklerini kabul etmesini şart koymuştur (Spector, S.L., 1984: 34-35).

18 Mayıs 1976 tarihinde Pokhran'daki gerçekleştirilen patlamasından tam iki yıl sonra Kanada Hindistan ile nükleer işbirliğini resmi olarak sona erdirmiştir. İki devletin Pokhran patlamasından sonra yapılan görüşmelerinde diğer konuların arasında ilerdeki nükleer patlamaları önleyebilecek şekilde daha sıkı güvenliğin oluşturulmasını tartışmalarına rağmen verimsiz olmuştur. Kanada'nın CANDU teknolojisi ile bağlı olan malzemelerin ve eğitimin Hindistan'ın nükleer güç programında önemli rol taşımıştır, bu yüzden işbirliğin kesilmesi acı bir durum yaratmıştır.

### **Çin**

Çin, Hindistan'ın barışçıl nükleer patlamasına ilgisizlikle yaklaşarak olayı yorumsuz cevaplamıştır. Sonradan, Çin yetkilileri barışçıl nükleer patlamanın askeri önem taşımadığını kararlaştırmışlardır (Kapur, A., 1976: 223). Eğer bu denemenin amacı Çin'in güvenliğini arttırarak Beijing'in Hindistan ile ilişkilerini geniş kapsamda düzeltmeye çalışıldıysa, bu durumda etki yaratılmamıştır.

Diğer önemli güçler Hindistan'ın barışçıl nükleer patlama denemesine farklı tepkiler göstermişlerdir. Japonya Hindistan'ın hareketi Tokyo tarafından değerli olarak sayılan Nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarını yaktığını resmi bir şekilde "üzüntü" olarak bildirmiştir. İsviçre nükleer silahların Nükleer silahların yayılmasını önlemesine etki yarattığını bildirerek, aynı zamanda süpergüçlerin silahsızlanma koşullarını yerine getirmedikleri için suçun bir kısmı onlarda olduğunu da bildirmiştir (Kapur, A., 1976: 219). Sovyetler Birliği yayılmasını önlemeye çalışmalarına ilgi göstermiş olarak bizzat hoşnutsuz kalmıştır. Buna rağmen Hindistan-Sovyet ilişkilerine saygı göstererek sadece serin bir eleştiri yapmıştır.

Haziran 1974 tarihinde Zangger komitesi, yirmi devletten oluşmuş ve nükleer silahta kullanılan ana teknoloji ve malzemenin ihracat sınırlamaları üzerindeki çalışmaları ile, sıkı ihracat koşullarını anlaşmada belirlemek için toplanmışlardır (Beckman, L.R., 1985: 229). Zangger komitenin tüm üyeleri teslim alacak olan devletlere gönderilecek malzemelerin kullanılacağı ekipmanlarına UAEA güvenliğini kabul etmediği sürece nükleer silah üretiminde kullanılan ana malzemelerin ihracatı yapılmayacağına anlaşmışlardır.

Barışçıl nükleer patlamanın Hindistan taraftarları uluslararası misilleme önlemlerini beklerken, oluşan duruma hazır değillerdir. Hindistan'ın sonraki nükleer politikasını sürdürecektir herhangi bir sistematik askeri, teknik yada siyasi stratejinin eksikliği belli olmuştur (Reiss, M., 1988: 231). Ayrıca patlamanın stratejik anlamı açık olmamıştır.

Pokhran patlaması ilk önce devletin iç sebeplerden dolayı ortaya çıkmıştır ve sonuçları ilk önce iç işlerine yöneliktir. Başbakan İndira Gandhi aniden fakat kısa süre için siyasi üstünlük kazanmıştır. Eylül ayında her zamanki durumuna geri düşmüştür<sup>13</sup>. Bu durumun sonucunda, başbakan İndira Gandhi nükleer çalışmalarına soğumuştur ve uzaklaşmıştır.

1974 yılından sonra Hindistan önceden resmi dışı olarak sayılan “nükleer silahın kullanma olasılığı” stratejisini oluşturmuş. Hindistan güvenlik açısından gerektirdiği anda nükleer silahın teknolojik üretim kapasitesine sahip olmuş, ancak askeri kullanımına yaklaşmamayı tercih etmiştir. Bu çift anlamlı strateji uluslararası düşüncelerinden doğmuştur. Hindistan tüm dünya çapında kendinin nükleer silahsızlanmasında yükselişini yansıtmış olduğunu savunmuştur. “Nükleer silahın

---

<sup>13</sup> Hindistan Kamuoyu Enstitüsü, Monthly Public Opinion Surveys 19, no. 11, 227, Ağustos 1974, s.6.

kullanma” stratejisi silahsızlanma tarafını savunmasıyla birlikte askeri potansiyelini sağlayarak muhaliflerini durdurmasıyla iki hedefi kapsamıştır (Lewis, W.J., Xue, L., 1988).

Hindistan barışçıl nükleer patlaması sonucunda uluslararası Nükleer silahların yayılmasını önleme rejiminden ceza yemiştir, ayrıca kendi hareketi ile muhalifin nükleer programını hızlandırmıştır.

### **b). Nükleer programın durgunluğu**

Hindistan bu dönemde yurtiçi meselelerle ilgilenirken kendi dış güvenlik durumu üzerinde fazla önemsememiştir. Kısa bir zaman öncesi Pakistan’ı savaşta yenmesiyle ve şimdi iç çatışmalarına karışması devletin nükleer programın hızlandırılması için çok az ilgi göstermiştir.

Mart 1977 tarihinde yapılan seçimlerde seçim kampanyasında nükleer politikası kullanılmamıştır. Bu seçimlerde Janata partisi en fazla yer kazanmıştır ve Morarji Desai sonunda seksen bir yaşındayken başbakan görevine başlamıştır (Mirchandani, G.G., 1978).

1975 ile 1980 yılları aralarındaki dönemde genel sorusu olarak Pokhran patlamasından sonraki diğer patlamaların gerçekleştirilecek mi ve nükleer silahların geliştirilecek mi diye oluşmuştur. Cevap ilginç bir şekilde olumsuz olmuştur. Bu tutarlılığı birkaç faktörle açıklamıştır. 1975 yılından 1977 yılına kadar İndira Gandhi nükleer programı çözüm getirmeyen büyük siyasi sorunlara odaklanmıştır. Nükleer kurumların yöneticileri açıkça denemelerin devam edilmesini istemişlerdi, ancak karar alma gücü başbakandı. Pokhran denemesinden sonra Gandhi, babasının ortaya koyduğu nükleer silahlardan kaçınarak ahlak üzerinde oluşturulmuş

politikasından uzaklaştıkları için pişman olmuştur. Aynı zamanda Hindistan'ın siyasi ekonomisine uygulanan beklenilmeyen uluslararası baskı Gandhi'yi tedirgin etmiştir.

**c). ABD'nin Hindistan'ı nükleer silahların yayılmasını önleme konusundaki baskısı**

Hindistan'ın barışçıl nükleer patlaması büyük endişe doğurmuş ve ABD ile diğer milletler tarafından Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasına düzeltmelerin eklenmesini istemişlerdir. Ağustos 1974 tarihinde Zangger komitesi tarafından yapılan anlaşmaya yönlendirerek ABD 1975 yılının başında diğer sanayi devletlerin birlikte hareket etme çağrısında bulunmuştur. Nisan 1975 tarihinde, Dışişleri Bakanı Kissenger sonradan adlandırılan Nükleer Teçhizatların Satış Grubu'nu Londra'daki gizli toplantıya çağırmıştır. Tartışmanın esas mevzu Hindistan'a "barışçıl" nükleer patlayıcının üretmesine fırsat veren delikleri kapatmaktır. Nükleer silahlar için gereken malzemelerin ve bölünebilir maddeleri oluşturması için gereken ekipmanların listesi kontrol altına alınmıştır. Nükleer Teçhizatların Satış Grubu oranlı şekilde etkili Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasını karteli olarak oluşmuştur. Hindistan için ise Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasını imzalamayan devletlere teknolojinin ihracatını sıkı kontrol altına alınması ABD yönetimli Nükleer silahların yayılmasını önleme rejiminin "anlık kolonileştirme" olarak tanımlanmıştır (Chellaney, B., 1993: 64).

Hindistan Rajasthan-II güç reaktörünü tamamlaması için Kanada'nın yardımını yeniden almak için ümitlenirken, öbür taraftan Tarapur'daki iki güç reaktörleri için ABD'nin yakıt sağlamasına ihtiyaç duymuştur. Aynı zamanda Trombay'daki plütonyum işletme santralin kapanmasıyla Hindistan'ın silah

potansiyeli gerginleşmiştir (Subrahmanyam, K., 1981: 9). Dolayısıyla Hindistan'ın nükleer kurumu savunma pozisyonu almıştır.

ABD Dışişleri bakanlığı “Hindistan'ın ikinci nükleer denemesinin kaçınılmaz” olduğuna inanmıştır (Atherton, L.A., 1975: 2). Amerikan yetkilileri ikinci denemesinin Bhutto'nun ABD'den konvansiyonel askeri malzemelerin alma kapasitesini arttıracığını, nükleer patlayıcılar üzerinde çalışmalarını hızlandıracağını, Hindistan – Pakistan ilişkileri zorlaştıracağını ve ABD kongre'nin ile Kanada'nın Hindistan'a sivil nükleer ihracatın hazırlığını tehlikeye atacağını öne sürmüşlerdir (Atherton, L.A., 1975: 2-3).

### **3.2. M. DESAİ YÖNETİMİNDEKİ HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI**

Başbakan Morarji Desai zamanı kaybetmeden devletin nükleer politikasını bildirmiştir. Ölçülü ve gerçekçi olmasına rağmen ve Hindistan'ın ayırımıcı Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmanın imzalanmamasını destekleyen Desai bazen dağınık konuşmalara yol açmış ve Hindistan'ın nükleer silah edinme çağrılarını her zaman şüpheyle bakmıştır. Bunun sebeplerden biri olarak Desai'nin kendisi eski maliye bakanı olarak devletin nükleer silah yarışmasını kaldıramayacağını bilincinde olmasıdır. 24 Mart'ta Başbakan olarak yaptığı ilk basın toplantısında devletin nükleer silaha inanmadığını ve kendisi barışçıl nükleer patlamanın gerekmediğini belirtmiştir (Desai, M., 1977: 3-7). Daha sonraki konuşmasında nükleer silahın üretimi ile ilgili iç baskı aşırı güçlü olursa istifa edeceğini bildirmiştir. 16 Mayıs'ta barışçıl nükleer patlamanın gerekli ise, Hindistan onu üretecektir ama açık şekilde. “Bunu saklambaç tarzında yapmayacağız. İnsanlara neler yaptığımızı anlatacağız ve onların gelip görmelerine karşı çıkmayacağız ve kullanımı da

diğerlerine eşit şekilde açık olacaktır” demiştir (Desai, M, 1977). Ayrıca Desai atom bombanın savunma için uygun olmadığını ve savaşı hiçbir zaman kazandırmadığını belirtmiştir (Oberdorfer, D., 1977: 1).

Eylül 1976 tarihinde, Hindistan devleti Sovyetler tarafından 200 ton ağır suların sağlayacağını kabul etmiştir. Resmi güvenlik anlaşması olmadan 25% hemen teslim edilmiştir (Power, F.P., 1979: 585). 1977 yılının başında Rajasthan’daki ikinci güç reaktörünü (RAPS-II) başlatılması için teslim edilmeyen tonlarını istemiştir. Bu durumda Sovyet birlikleri Hindistan’ın reaktörüne ve içinde üretildiği sürece herhangi bir plütonyum ve onun herhangi bir alanda kullanılmasına güvenliğin uygulanmasını istemiştir. İstemenin amacı ağır suların patlayıcı amaçlarda plütonyumun üretimine yardım etmeyeceğinden emin olmaktır. Yardıma ihtiyaç duyan, Desai devleti 1977 yılının yazında güvenlik isteklerini kabul etmiştir. Bu durumda Başbakan İndira Gandhi yada başkası olmuş olsa bile, muhtemelen aynı karar alınırdı, çünkü Hindistan’ın ağır su üretimin kapasitesi zayıf olduğu yüzünden farklı alternatifi sunmamıştır. Bu arada, 1977 yılında Atom Enerjisi Komisyonu CIRUS reaktöre ilave olarak Trombay’da 100-megavatlık R-5 (Dhruva) plütonyum üretim reaktörün çalışmalarına başlamıştır.

Desai Hindistan’ın uzun süreli barışçıl nükleer patlama duruşundan vazgeçmesiyle yetinmeden, buna ilave olarak Amerika’ya söz vermiştir. Tüm anlamı ile bunu kapitülasyona benzetmemek için başbakan “Nükleer silahları elde etmeyi ve üretmeyi durduruluncaya kadar” Hindistan’ın Nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmasını (NPT) imzalamayacağını sert bir şekilde vurgulamıştır. Aynı zamanda “Kendi santrallerini bana göstermediği sürece hiç kimseye hiçbir incelemeyi yaptırmayacağım” ifadesini eklemiştir (Kux, D., 1993: 349).

1977 yılının devamında, Desai ilerideki nükleer patlamalarına tamamen karşı çıkmaya devam etmiştir. Yapılan konuşmalarında Hindistan'ın nükleer politikasına yeni çizgi atmış olma savunmasına rağmen hiçbir bilimsel açıklama yapmamıştır. Asıl problem olarak nükleer kurumun kendi amaçladığı başarılarına ulaşmamasıdır. Kongre yönetimi süresinde kendi tarafından amaçlanan hedeflerin ancak 40% ulaşılabilmiştir. Bir tek işlem yapılmıştır: o da nükleer denemesidir (Chopra, K.M., 1977: 7). Kongre'nin kendisi bombaya karşı politikasına bağlı olduğundan dolayı savunmak için bir temel oluşturmamıştır.

#### **a). Nükleer silahların yayılmasını önleyen kararnamesi**

1977 yılında Desai ile sıkı ilişki kurmaya çalışan Carter'in çabaları kendi kongre tarafından yayılmasını önleme politikasında yapılan değişimler yüzünden daha da zorlaştırılmıştır. 10 Mart 1978 tarihinde Kongre nükleer yayılmasını önleme kararnamesini yürürlüğe koymuştur. Uzun ve zorlaştırılmış yasalar senelerce resmi ve gizli taraflardan toplanmış devletler arası bilgilerin sonucunda oluşmuştur. Bunun ağırlıklı değişimi 1974 yılındaki Pokhran patlamasından sonra yapılmıştır.

ABD, kendinin önemli nükleer ihracatını teslim alan devletlerin tüm nükleer alanlarında güvenliklerin uygulanmasını isteyecektir. Yasa "barışçıl" nükleer patlayıcının üretimini veya patlatılmasını açıkça yasaklamıştır. Aynı zamanda Amerikan onayı olmadan Amerika tarafından sağlanan kullanılmış yakıtın işletilmesini de yasaklamıştır. Nükleer silahı olmayan fakat nükleer patlamasını gerçekleştiren devletlere nükleer malzemelerin ve teçhizatların veya teknolojinin ihracatı yapılmayacaktır. ABD tarafından belirlenen koşulların veya nükleer patlama

ile ilgili yasaklamaların ihlal edildiği anda ABD ile yapılan nükleer işbirliği sona erecektir (Cronin, P.R., 1981: 90-94).

Nükleer silahların yayılmasını önleme kararınının temeli önceden yapılan ABD'nin nükleer işbirliği anlaşmaları ile bir birini tutmamış, dolayısıyla bu anlaşmaların yenilenmesi için on sekiz aylık süre tanınmıştır. Bunun yüzünden 1963 yılında ABD ile Hindistan aralarında Tarapur'a yakıtın gönderilmesi konu ile ilgili nükleer işbirliği anlaşmasına uygun olarak sıkı görüşmelere yol açma sebebi olmuştur.

Nükleer silahların yayılmasını önleme kararınının ana neticesi Tarapur ve Hindu-Amerikan ilişkilerinde uzun süreli problemin büyüme üzerinde odaklanmıştır. ABD Hindistan'ın nükleer patlama kabiliyetini görebilmesi için bu ülkenin tüm güvenliği kabul etmesini yasama kararı ile istemiştir. Yoksa ABD Maharashtra'nın büyük kısmını elektrikle besleyen Tarapur nükleer reaktörü için yakıt sağlama anlaşmasını iptal edecektir. Hindistan ise, ABD tek taraflı olarak anlaşmayı değiştiremediğini vurgulamıştır. Aksi takdirde Tarapur nükleer reaktörün güvenlik uygulamanın sona ermesi ile Hindistan nükleer patlayıcı malzemelerin sağlanmasını genişletmeye veya kullanılan yakıtın işletilmesinde özgür olacaktır. Bu alternatif ABD'nin yayılmasını önleme planlarını bozacaktır. Hindistan'ın nükleer politikası en baştan öne süren sömürgeciliğin sorunları, aidiyeti ve özgürlüğü, nükleeri sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasındaki eşitlik konuları tartışmalarda önem kazanmıştır.

## **b). Hindistan'ın talepleri ve İndira Gandhi'nin yönetime gelmesi**

Senatör Glenn belirttiği gibi “nükleer silaha sahip olan devletler silahsızlanmaya yönelik gerçek gelişmeyi gösteremezse, nükleer silaha sahip olmayan devletlerin nükleere yönelik ilgilerini azaltamayacağını göreceğiz” (Power, F.P., 1979: 583).

1960'larda olduğu gibi 1970'lerde ABD ile Sovyetler Birliği Hindistan'a benzer ülkelere nükleer güvenlik garantisini yerine getirme veya nükleer denemeye etkileme ve nükleer silahsızlanmaya yönelik ilerleme isteği olmadığı bellidir.

Hindistanlılara göre Nükleer silahların yayılmasını önleme kararnamesinin sömürgecilik yapısı vardır. Hindistan Tarapur reaktörüne malzemelerin sağlanması için Amerikanın koşulları üzerinde tekrar görüşülmesini değerlendirerek yasanın ihlal edilmesi olarak algılamış ve eğer etkilerse Hindistan anlaşma altında bulunan yükümlüğünden, ilave olarak Tarapur'da güvenliklerin yükümlüğünden ve ABD izni olmadan işletilmesinden serbest kalacaktır. Bu durum ile ilgili olarak ABD senatörü James McClure “Bu durumda yabancı ülkeler başka ülkelere bağlı olmadan kendi güvenliği için kendi işlerini yürütebilmeleri ve başka devletlerin, ABD dahil, meydan okumalarına belli bir seviyeye kadar direnmeleri lazım” olarak belirtmiştir (Goheen, F.R., 1978: 125).

1978 yılında Carter New Delhi ziyaretinde demokrasi taahhütlerini, milli özgürlüğünü, düzgün uluslararası ekonomik düzenini ve nükleer silahların azaltılması ile sonunda açılmasını Desai ile Delhi Deklarasyonunu hazırlamasıyla yeniden belgelemişlerdir. Bu görüşmenin sonrasında Amerika'dan 1971 yılında durdurulan yardım tekrar başlatılmıştır. Görüşme sonrasında Dış İşleri Bakanı A.B. Vajpayee: “ABD ile Hindistan arasında önceden olmayan eşitlik ilişkileri şimdi yer

aldığı söylenebilir. Bizim ilişkiler tarihinde ilk kez yüksek seviyeli görüşmemizde tartışma sırasında engel olarak görülen yardım veya ekonomik desteğin konusunu getirmeden yapılmıştır. ABD ile Hindistan arasındaki verici-alıcı ilişkilerin genel imajı dostluk ve ortak işbirliği isteği üzerinde oluşmuş eşit ortaklık imajı ile değiştirilmiştir” konuşmasında görüşmenin nazikliğini belirtmiştir (Vajpayee, B.A., 1978: 5).

Gerçekte ise, Maliye Bakanı H.M. Patel ABD yetkilileri ile önceki görüşmesinde Hindistan’ın hiçbir dış yardımı gerektirmediği iddiasını reddetmiş ve Amerikan yardımının genişletilmesi için yer hazırlamıştır (Kux, D., 1993: 355-356). Hindistan’ın geniş ekonomisi, nükleer güç programı gibi, ister istemez hala dış yardımına bağlı kalmıştır.

Desai BM Genel Kurulun silahsızlanma ile ilgili özel toplantısına katılmak amacı ile Haziranda ABD’ye gitmiştir. BM’de konuşmasını yaparken, Desai tekrar kendi vaadını “nükleer silahları tüm dünya elde etse bile biz üretmeyeceğiz ve edinmeyeceğiz” şeklinde beyan etmiştir. Daha fazlası olarak Hindistan “barışçıl amaçlı nükleer patlayıcılarından vazgeçtiğini” belirlemiştir. Hindistan ABD ve SSCB’nin deneme yasağı anlaşmasını ve SALT II (Strategic Arms Limitation Talks) imzalanmasını isteyerek, bunların gerçekleştiği anda tüm güvenliklerini kabul edecekmiş iddiasını hem ABD’ye hem İngiltere’ye bildirmiştir.

1978-1979 yıllarında Hindistan Dış İşleri Bakanı Vajpayee yönetimi altında komşu devletleri Çin ve Pakistan ile ilişkilerini düzeltmeye yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Fakat Çin’in Vietnam’a savaş açmış olması ve Pakistan’ın nükleer silahların geliştirmesiyle birlikte Hindistan’a gerçek bir tehdit oluşturma ihtimalin oluşturması Hindistan’ın yöneticilerini harekete zorlamıştır. Ön bilgilere dayanarak

Pakistan'ın 1982 yılında nükleer patlatma denemesinin gerçekleştirilme ihtimalini göz önünde bulundurarak Hindistan devleti kendi nükleer programını tekrar başlatılmasına zorlaştırılmıştır (Badhwar, I., 1979: 55-59). Özellikle, devletin başına Desai yerine Charan Singh'in gelmesi, yönetime başlamasından kısa süre içinde "nükleer çalışmalarına açık" haberi ortaya atmıştır<sup>14</sup>. Özgürlük gününde 15 Ağustos 1979 tarihinde Singh Hindistan'ın askeri amaçlarda nükleer enerjinin kullanılmasını istemediğini, fakat "eğer Pakistan atom bomba yapımında devam ettirirse biz kendi önceki kararlarımızı tekrar gözden geçireceğiz" olarak açıklamıştır<sup>15</sup>.

Singh'in dış işlerinde veya nükleer konularda tecrübesi az olması ve ilgi çekmemesi, ayrıca yönetimde başarısız olması Ocak 1980 tarihinde yeni seçimlere yol açmış ve devletin başına İndira Gandhi tekrar gelmiştir. SSCB'ye ılımlı yaklaşan Gandhi, Afganistan sorunu çıktığında, Hindistan zor duruma düşmüştür: bir taraftan kuruyucu olan SSCB ile ilişkilerine zarar vermemek, diğer taraftan ABD'yi kızdırmamaktır. Ayrıca Pakistan ile ilişkilerin düzelmesini aldırmmamak veya daha da kötüsü, Pakistan'ın Afgan krizini Hindistan'a yönelik tehdit oluşturabilecek biçimde kullanabileceğini göz önünde bulundurmamaktır (Nayar, K. 1980: 85). İlave olarak ABD veya Çin yada ikisi de Pakistan'ı silahlandırmaları ile Hindistan'da korku yaratmıştır.

Gandhi nükleer çalışmaların olasılığını tekrar incelerken Desai'nin pozisyonunu değiştirmiştir. Böylece, politikası Pokhran öncesi durumuna benzemiştir. Hindistan nükleer patlayıcıların üretme ve patlatma kapasitesini elde etmiştir olarak nasıl ve ne zaman nükleer silahların kullanacağını bildirmeden bu

---

<sup>14</sup> India to keep 'Nuclear Options', New York Times, July 28, 1979.

<sup>15</sup> Reassurance on Nuclear Policy Likely Soon, Statesman, August 17, 1979, s.1.

kapasiteyi arttıracaktır. Açıklayıcı şartlar altında Hindistan nükleer silahlardan kaçınmaya devam etmiştir ve tüm dünyayı bu karara uymayı çağırıştır.

### **3.3. İ.GANDHİ YÖNETİMİ ALTINDA HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASINI SAĞLAMLAŞTIRMA ÇABALARI**

1980 yılından 1984 yılına kadar Pakistan'ın büyüyen nükleer tehdidine karşı Hindistan kendi güvenliğini güçlendirmek amaçlı üç temel alternatif araştırmıştır. Bunların arasında diğer nükleer patlama denemelerin hazırlıkları ve nükleer silah başlıklarını taşıyabilecek füze gelişmeleri olmuştur. İkincisi olarak Pakistan'ın nükleer ana tesislerini saldırmak olmuştur. Üçüncü alternatif diplomatiği kullanarak Pakistan ile ilişkileri istikrara kavuşturmak ve Hindistan ile ABD arasında bağları güçlendirmektir.

İndira Gandhi devletin yönetimine ikinci kez çıkmasıyla birlikte Hindistan'ın nükleer silaha sahip olmadığını, geliştirmeciğini ve üretmeyeceğini bildirmiştir (Ram, N., 1980: 51). Ancak Pakistan'ın askeri konuda gelişmesi Hindistan'ı etkilemiştir. Mayıs 1980 tarihinde SSCB'den \$ 1,63 milyar değerinde silah satın alınmıştır. Ayrıca 1981 yılın başında nükleer silahın potansiyelini geliştirme çalışmalarına başlatılmıştır. Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı Homi Sethna Pakistan'ın nükleer denemesine hazırlıklı olmalarını bildirmiştir ve bu yüzden Hindistan Morarji Desai taktığı kelepçelerden serbest bırakılmıştır. Nükleer programın durgunluktan harekete geçmenin ilk adımı Raja Ramanna'nın Bhabha Atom Araştırma Merkezinde eski başkanlık görevine tekrar başlaması ve ilave olarak Atom Enerjisi Bölümün sekreterlik yetkisi ile belirlenmiştir. Yapılacak ilk işlemlerden biri olanlar Trombay'da durdurulan Dhruva (R-5) araştırma ve

plütonyum üretme reaktörün bitirilmesi ve Kalpakkam'daki hızlı üretim deneme reaktörün ilerlettirmesi olmuştur (Ramanna, R., 1991: 108-109).

1980 yılında Hindistan Pakistan ile ilişkileri düzeltmek amaçlı çaba harcamış, fakat ilişkilerin ısınması 1981'den itibaren başlamış ve Şubat 1982 tarihinde İndira Gandhi dostluk ve işbirliği anlaşmasını imzalama çağrısında bulunmuştur (Dixit, N. J., 1995: 71). Benzer şekilde Hindistan Çin'e yönelik ilişkilerin düzeltme çabalarında bulunmuş ve görüşmelerin ilerlemesi kaydedilmiştir. Aynı zamanda da, Eylül 1981 tarihinde diplomatik görüşmelerin gelişmelerine rağmen İndira Gandhi nükleer denemelerin yenilenmesi konuda konuşmuştur. Gandhi nükleer silahların üretme isteğini reddetmeye devam etse bile ve "engelleme teorisine inancı"nın inkar etse bile kendi pozisyonunu ilerdeki nükleer patlamalara göre sağlamıştır (Malhotra, I., 1993: 266).

ABD yönetimine Ronald Reagan'ın gelmesi ABD'nin Hindistan'a yaklaşımını soğutmuştur. Fakat 1981 yılın sonlarında yapılan görüşmelerde ilişkilerinde düzelme görülmüştür. Reagan, Carter'in sıkı nükleer politikası yerine yayılmasını önleme baskısını azaltmaya ve ABD nükleer sanayinin genişletmeye yönelmiştir. Ayrıca Reagan'ın yönetimi ihracata yönelik kontrolleri ve plütonyumun işletilme zorlukları konusunda, özellikle SSCB'ye karşı ve ABD'ye taraftar olan ülkelere gevşetme çabasında bulunmuştur (Clausen, A.P., 1993: 157-158). ABD'ye tehdit oluşturabilecek olan ülkelere uluslararası baskı oluşturmanın yaklaşımını uygulamaya çalışmıştır. Pakistan ve Çin taraftar devletlerin kategorisinde bulunurken, Hindistan ise orta kategoride yer almıştır.

Milli nükleer programın 1982-1983 mali yılın bütçesi \$ 505 milyon olarak ayrılmış ve 32000 personellik iş sağlanmıştır. Bu (%17 güvenlik harcamaları ile

karşılaştırılarak) devletin tüm harcamalarından % 1,6 oranına kadar yükselmiştir. DAE bütçenin %40 nükleer güç projelerine harcanılmıştır, %15 ağır su santrallerine ve %14 BARC faaliyetlerine artırılmıştır. Bu harcamalar devletin bilim ve teknolojiye yapılan yatırımlarında büyük kısmı olarak hesaplanmış, fakat sonuçları hala zayıf kalmıştır. 1981 yılında Tarapur ve Rajasthan santralleri %54 oranında işletirilmiştir dolayısıyla ekonomik açıdan termik santrallerine göre daha az verimli olarak belirlenmiştir<sup>16</sup>.

Bu başarısızlıkların arkasında bir çok sebep vardır. Amerikan anlaşmalarına göre Tarapur'a yakıtın sağlama zorunluluklarını yerine getirmediği durumunda bu santralin işletim hızını düşürmüştür. Kanada tarafından sağlanmış olan hatalı dizayn ve malzemeler RAPS-I üniteye yansımıştır. Hindistan'ın genel altyapısı gelişmemiş olması nükleer kuruluşunu geride bekletmiştir. Ayrıca, tabii, Hindistan'ın nükleer tesislerin maksimum düzeyde çalıştırmaları tesislerin aşırı derecede yıpranmasına ve nükleer santralin yüzlerce kez kapatılmasına sebep olmuştur (Ninan, N.T., Chawla, P., 1982: 83). Ekonomik açıdan Hindistan'ın durumunu fiyatların yükselişi ve ödeme pozisyonların güvensiz dengesi etkilemiştir, dolayısıyla IMF'ten \$ 5 milyar borç almasına ihtiyacı varmış. Ekonomik durumu yüzünden ABD ve diğer yardım eden ülkeleri ile ilişkileri bozabilecek Tarapur reaktördeki güvenliğin sonuçlandırılması veya diğer nükleer patlama denemesinin gerçekleştirilmesi gibi adımlardan kaçınılması gerektirmiştir. 30 Temmuz 1982 tarihinde Gandhi'nin Amerika ziyaretinde genel konuları aralarında Tarapur meselesini de tartıştılar ve reaktör yakıtın sağlayıcı olarak ABD yerine Fransa gelecektir. Reagan yönetimi Hindistan'ın tüm nükleer teçhizatların güvenlikleri için Nükleer silahların yayılmasını önleyen

---

<sup>16</sup> U.S. Embassy (New Delhi) to Secretary of State, cable no.11254, June 1982, pp.2-6, in FOIA files, India, National Security Archive, Washington, D.C.

Anlaşmasının gereçlerini atlatmalarını uygulayabilmişlerdir. Aynı zamanda ABD'nin yakıt sağlamanın bitimi Hindistan'ın tüm zorunlulukların bitimi anlamına gelmiştir. Dolayısıyla, Hindistan Tarapur'da kullanılan yakıtın işletilmesi için ABD'den izne gerek olmadığına varılmıştır.

BARC ve DRDO'nun yüksek seviyeli bilim adamları tarafından Pokhran barışçıl nükleer patlamasının basit olduğu bilinmiş ve millet için ulaştırılabilir ve dayanabilir karşı darbe silahın sağlanması için geliştirilmesi gerektirilmiştir. BARC müdürü Ramanna ve DRDO'nun genel müdürü V.S. Arunachalam devletten ilave testlerin yapılmasını istemişler. 1982 yılının sonlarında ve 1983 yılının başlarında yetkili kişiler nükleer patlamaların tekrar gerçekleştirilmesi için başbakana sunmak amaçlı hazırlıklar yer almıştır. İndira Gandhi bu teklifi kabul ederek yirmi dört saat sonra reddetmiştir. Bunun sebebi olarak 1974 yılında gerçekleştirilen barışçıl nükleer patlamanın getiren olumsuz sonuçlarına dayanmıştır.

Mayıs 1984 tarihinde İndira Gandhi İsviçre, Meksika, Tanzanya, Arjantin ve Yunanistan yöneticileri ile bir araya toplanarak nükleer silahların denemesinin ve geliştirilmesinin dondurmak için "beş kıta" denilen çağrısında bulunmuşlardır<sup>17</sup>. Bunun inisiyatifi uluslararası nükleer dondurma hareketin ABD-Sovyet nükleer silah politikaları ile büyüyen memnuniyetsizliği ortaya koymuştur. Ayrıca, ilerde Rajiv Gandhi bu inisiyatifine dayanarak global nükleer silahlanma yarışının çevirilmesi için detaylı planını oluşturacaktır. Hindistan'ın bu çeşit kampanyalardaki rolü nükleer silahlara karşı tarafsız pozisyonunu güçlendirmiştir. Bu ise Hindistan'ın sonraki nükleer patlama denemesinin gerçekleştirilme potansiyelini zorlaştırmıştır.

---

<sup>17</sup> International Institute for Strategic Studies, Strategic Survey, 1984-1985, London: International Institute for Strategic Studies, 1985, p.140.

1983 yılında Hindistan Kapsamlı Güdümlü Füze Geliştirme Programını oluşturarak resmi olarak balistik füze geliştirmesine ve üretmesine yönelmiştir. Yönelme sebepleri ise teknolojik kapasitenin genişlemesi, gelişmiş yerli taktik ve stratejik silah temellerin uzun süreli ihtiyaçı, ayrıca büyük güçler tarafından askeri rolü ve prestiji belirlenmiş silahların elde etme isteği olarak belirlenmiştir.

Temmuz 1983 tarihinde Hindistan sonunda Tamil Nadu'da Madras-I nükleer santralini işletmeye almıştır. Bu güvenlik altında bulunmayan santral plütonyumun patlayıcı amaçlar ve yeni oluşmuş geniş üretimli reaktör programı için üretebilecek durumuna getirilmiştir. Ayrıca Hindistanlı bilim adamları "santralin yerli ağır su ile sağlanması için ülkenin tüm tecrübesini yönlendirmişlerdir" iddiası basında yer almıştır<sup>18</sup>. Fakat bu çalışmalara rağmen ağır suyun ihtiyaını karşılamamışlardır, bu yüzden nükleer programında dış yardımına bağlı olarak kalmış oldukları ve nükleer kurumu bu ihtiyaçı saklı tutmaya çalıştıkları ortaya sunulmuştur. Hindistan 1987 yılına kadar gizli şekilde ağır suyu satın almaya devam etmiştir.

Hindistan 1980'den 1984 yılları döneminde dramatik ve karmaşık stratejik problemleri ile karşılaşmıştır. Afganistan savaşı sırasında ABD'nin Pakistan'a yardım etmesi ve Pakistan'ın nükleer silah programının geliştirmesiyle dış ortamın çeşidini oluşturmuştur ve realist teoriye bakıldığında bunun nükleer kabiliyetin dengeli gelişmelerine mecbur tutacaktır. Fakat Hindistan yine de kendini tutabilmiştir. Nükleer kurumlarından çıkan nükleer silahların elde etmenin baskısına ve askeri sesin yükselmesine rağmen başbakan nükleer patlama denemesini resmileştirmeyi veya Hindistan'ın nükleer kabiliyetini silahlandırması için başka yöntemleri reddetmiştir. Bu 1974 yılının sonrası nükleer bilim adamlarına ve

---

<sup>18</sup> "Mrs. Gandhi Reiterates India's Policy of Using Nuclear Power for Peaceful Purposes Only," India News, August 1, 1983, p.1.

askerlere karşı temkinli yaklaşımı yansıtmıştır; ayrıca bilimsel toplumun hırsını durduran geniş çaplı profesyonel danışmanların başbakan ofisinde önemini arttırmıştır. Bunun sonucu General Sundarji gibi nükleer silah taraftarlarını üzmüştür, “1970’li yılların ortasından 1980’li yıllarına kadar Hindistan’ın nükleer silah konusunda karar alma kabiliyeti ilaçlı uyku ile siesta uykusu arasında bir hale gelmiştir” (Sundarji, K., 1993: xiv) . Bu konuda Hindistan ulusal güvenlik uzmanlarının ve askerlerin güvenlik tehditlerini analiz etme ve kısa veya uzun dönem güvenlik stratejilerini planlaması için kurumsal mekanizmaların eksikliğinden etkilenmiştir. Sundarji’ye göre “gerçekten büyük sır şu dur ki – Hindistan’ın hiç belirgin nükleer silah politikası yoktur ve daha da kötüsü bu konu ile ilgili politika seçeneklerini analiz etme ve ortaya atma için kurumsal sistemin olmamasıdır” (Sundarji, K., 1993: xv).

Fakat hükümetin duruşu mantıksız değildir. İndira Gandhi’nin nükleer silahlara karşı nefretinin ötesinde, Pakistan ile Hindistan’daki nükleer tesislere olası konvansiyonel askeri saldırılarla ilgili uyarılar nükleer bombalara sahip olmadan bile her bölgenin zaten risk altında olduğunu göstermiştir. Bu düşünce, gerçekten de silah yarışının başlaması durumunda bölgenin daha da güvensiz duruma geleceği korkusuna sebep vererek bir çeşit gecikmeye sebep oluşturmuştur. İndira Gandhi ve onun en yakın siyasi danışmanları, nükleer silahların Hindistan’ın dış sorunlarına faydalı çözümler getirmeyeceği konusunda bir önseziye sahip olmuşlar ve Hindistan’ın iyi olmasının başka önceliklere ihtiyaç duyduğunun farkına varmışlardır. O süre zarfında devletin en büyük tehdidini yurt içi düzensizlik teşkil etmiştir. Yurt içi kararsızlık o duruma gelmiştir ki yurt içindeki karmaşaları gidermek için ordu 1982-1983 mali yılı süresince 82 defa kullanılmak zorunda

kalmıştır, 1983-1984 mali yılı süresince 96 ve 1984-1985 mali yılı süresince 185 defa kullanılmak zorunda kalmıştır.

Sonuç olarak bu süreç içerisinde Hindistan'ın tarihi, zayıf demokrasinin daha zengin veya daha otoriter hükümetlerin yapabileceği her şeyi yapamadığını göstermiştir. Kaynak ihtiyaçları ve orta halli seçmenlerin ihtiyaçları Hindistanlı liderlerin önceliklerini belirlemiştir. Onların siyasi düşünceleri ve nükleer silahların faydalı olmadığı ve dolayısı ile sorunlu bir lüks teşkil ettiği hissi onları zaman kazanmaya ve seçenekleri açık tutmaya teşvik etmiştir.

### **3.4. RAJİV GANDHİ YÖNETİMİNDE HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI**

1984 yılında İndira Gandhi öldürüldükten sonra yerine onun oğlu Rajiv Gandhi geçmiştir. Pakistan'dan çıkabilecek nükleer tehdidi önemsemeyen Rajiv Gandhi Şubat 1985 tarihinde “Pakistan bombayı yaptı diye politikamızı değiştirmeyeceğiz ve bombanın üretme zamanı geldiğini sanmıyorum” (Joeck, N., 1990: 86) mesajını iletmiştir. Pakistan, Rajiv Gandhi'nin Hindistan'ın nükleer silah kabiliyetini yükseltmesi için gereken sebepleri sağlamıştır fakat Rajiv Gandhi bunun taraftarı olamamıştır. Rajiv aynı zamanda annesinin politikasını sürdürmeye devam etmiştir, SSCB ile sıkı ilişkilerini bozmadan ABD ile ilişkilerini düzeltmeye çalışmıştır. Hindistan ABD ile özellikle koruma sistemleri içeren ileri teknoloji gelişimi üzerinde işbirliğini kurmaya çalışmıştır.

Pakistan'ın nükleer silahlanmasının ilerlemesine karşılık olarak Hindistan'daki komünist parti dışında olan tüm partiler “kendi nükleer bombamızı en

kısa zamanda yapmamız gerektirmektedir” düşüncesine katılmışlardır<sup>19</sup>. Devlet ise böyle bir baskıya iki şekilde yanıtlamıştır; sözlü olarak Raja Ramanna Madras Yayın Kulübüne Hindistan’ın nükleer silahın ulaştırma sistemini geliştirme kabiliyetine sahip olduğunu ve “eğer kim olursa olsun bize güç uygulamaya kalkarsa o zaman biz de kendi gücümüzü göstermek zorunda kalacağız”<sup>20</sup> iddiasını söylemiştir. Fakat yinede nükleer silahları için askeri stratejisini veya işletme planlarını geliştirememiştir. Sadece Eylül 1985 tarihinde Rajiv Gandhi Hindistan’ın koruma planlama gereçlerini tartışmak için R.Ramanna ve K.Subrahmanyam’ı içererek küçük grup oluşturmuştur. Rajiv nükleere karşı olmasına rağmen minimum engel edebilecek gücün oluşturması ekonomiye nasıl yansıtacağını ve diğer detaylarını öğrenmek istemiştir. Dolayısıyla bir araştırma gerçekleştirilerek, aynı zamanda “ilk kullanmayacak” doktrine uygun olarak ve sadece Hindistan’a nükleer saldırı gerçekleştirildiği anda kullanma amaçlı olan minimum engel gücü üzerinde rapor hazırlanmıştır (Subrahmanyam, K., 1998). Tabi ki bu sadece teorik çalışma olduğundan dolayı nükleer engelleme politikasının nasıl olması ve neler gerektirdiğini sunmuştur. Rajiv Gandhi ise nükleer cephaneye oluşturma ve işletme doktrinine yanaşmamıştır.

Hindistan’ın nükleer programına ısrarla yönlendiren önemli nedenlerden biri olarak, Hindistan’ın milli psikolojisinde yerleşmiş olan ve sömürgeciliği anımsatan herhangi bir izin silinmesi gereği yer almıştır. Ağır suların gerekçeleri çifte sıkıntı yaratmıştır: Batılı beyaz yayılmasını önleme gayretli olanlar Hindistan’ı kendi ellerinde sıkıya çalışmışlar ve Hindistan’ın ağır suların üretiminde zayıf olmaları yüzünden en azından geçici bir süre için yabancı kaynaklarına bağlı kalmışlardır.

---

<sup>19</sup> “India Can Meet Pak. N-Threat: Minister,” Times of India, August 8, 1985.

<sup>20</sup> “India Can Develop Delivery System,” Statesman Weekly, August 3, 1985.

Kendine güven meselesi nükleer kurumların içinde ve daha açık söylemek gerekirse R.Ramanna ve Rajiv Gandhi arasında bir gerginlik büyütülmüştür. Eğer nükleer gücün, DAE'nin on beş yıllık planında belirtildiği gibi ülkenin 10 % elektriğin sağlaması gerektiriyorsa Rajiv ve nükleer enerji kurumundaki bazı bilim adamları Hindistan'ın reaktörlerin ithalat edilmesine ihtiyaç duyacağını hissetmişlerdir. Sovyetler daha önce teklifte buldukları iki adet 440 megavatlık hafif sulu zenginleştirilmiş uranyum reaktörlerini tekrar Gandhi'ye teklif etmiştir. Tabii ki, yayılmasını önleme Anlaşmasının üyesi olanlardan ithal edilecek reaktörlerine güvenlik uygulanması gerektirecektir. R.Ramanna reaktörler yüzünden başkalarına dönmek "BARC kuruluşu tarafından tamamen kabul edilmez" (Ramanna, R., 1991: 109) olduğunu savunmuştur. Bu her şeyin – kendine güven, moral, tek taraflı güvenlikten korunma, yakıt ve yedek parçalar bağımlılığından özgürlüğü v.s. boşa atmak anlamına gelmiştir.

1987 yılında, 1985 yılının sonbaharında olduğu gibi ABD Pakistan'ı ve Hindistan'ı tekrar aralarında karşılıklı kısıtlamayı kurmaya ikna etmeye çalışmıştır. Pakistan ise önceden teklif ettiği ve sonradan da teklif edeceği iki ülkenin bir birinin nükleer faaliyetlerini karşılıklı incelemeyi ortaya sunmuştur. Fakat beklenildiği gibi Hindistan bunu reddetmiştir. Sebeplerden biri olarak ise bu durum Pakistan'ın programını durdurmuyacak ve Reagan yönetimi Pakistan'ın çalışmalarına göz yummalarına fırsat bırakmak anlamına gelmektedir (Weisman, R.S., 1987). 1987 yılının sonbaharında Rajiv Gandhi, Reagan ile tekrar görüşme yapmıştır ve çift taraflı ticaret ile bilimin, teknolojinin, uzay konularının gelişmelerini ve yeniliklerini tartışmışlardır. Görüşmenin sonrasında basın konferansında Rajiv Gandhi "eğer ABD Pakistan'a yardımını azaltırsa veya keserse Pakistan nükleer programını yavaşlatmak zorunda kalacaktır" düşüncesini sunmuştur (Gandhi, R., 1987: 4-5). Ayrıca Hindistan

kendinin nükleer silah üretimine yönelmenin çok masraflı olduğundan dolayı kaçınacağını bildirmiştir (Gandhi, R., 1987: 6). Genelinde de Rajiv Pakistan'ın nükleer programına Amerika'nın baskısını arttırmaya gerekli olduğunu bildirmiştir. Bu dönemde Reagan yönetimi önceki Amerikan devleti gibi Güney Asya'da bir çok meseleleri bir birine uyduramamıştır. Hindistan ile ileri teknoloji işbirliğinin teklifleri, özellikle güvenlik alanında, nükleer programında kendine güven oluşturmaya sebep olmuştur ve genelinde bölgesel ve iki taraflı bağları sıkılaştırmıştır. Fakat ABD Hindistan ile Pakistan içinde olan temel sorunlarında pek etkili olamamıştır.

1987 yılının sonlarında Hindistan'ın siyaseti daha çok iç sorunları üzerinde durmaya çalışmıştır. Yine de Pakistan'ın nükleer programı konusu kulislerde konuşulmaya devam etmiştir. Aralık ayında BJP lideri Atal Behari Vajpayee Hindistan'ın yeniden nükleer çalışmalarına başlatma çağrısında bulunmuştur<sup>21</sup>.

Rajiv Gandhi yönetimi döneminde Hindistan'ın nükleer politikası bir çok yönde onun şahsi özelliklerini yansıtmıştır. Teknolojiye hayran olan Başbakan kendi yönetimi döneminde stratejik amacı nükleer silahların üretim ve ulaştırma teknolojik kapasitesini yavaşça geliştirmiştir. Fakat Rajiv nükleer silahlanmaya karşı olarak nükleer silahsızlanmaya yönelik birkaç plan ortaya sunmuştur. Tabi ki Rajiv bu nükleere karşı amaçlarında ve Hindistan'ın devam eden nükleer silahların ve füze kabiliyetlerin gelişiminde bir ortak noktayı geçici bir süre için bulmuştur. Bu ortak nokta Pakistan'ın hala bir tehdit unsuru olması ve Hindistan nükleer çalışmalarının değişik amaçlarla geliştirebilmesi olmuştur. Nükleer silah edinme baskısından kurtulmak için, Rajiv nükleer kurumun birliğinde ordunun nükleer çalışmalara karışmamasını sağlamıştır. Bu realizm ve idealizmin karışımı dedesi tarafından

---

<sup>21</sup> "India Should Go Nuke – Vajpayee," News India, December 11, 1987.

başlattırılmış ve annesi tarafından devam ettirilmiş geleneğine uymuştur. Fakat Rajiv dedenin ve annenin yeteneklerine sahip olamamıştır. Pakistan'ın ve Hindistan'ın siyasi sistemlerin ve bölgedeki karışıklığın düzensiz biçiminde genişlemesi nükleer silahın yayılımının ihtimalini yükseltmiştir.

1988 yılının başlarında görüşmeler sürdürerek Sovyetler Hindistan'a iki adet 1000 megavatlık basınçlı su reaktörlerin sağlanmasına varılmıştır. Burada Hindistan sağlanacak reaktörlerine uluslararası güvenliğin uygulamasını ve kullanılan yakıtın tekrar Sovyetler Birliğine teslim etme koşullarını kabul etmiştir (Donnelly, H.W., 1988: 7). Aynı zamanda BARC ve DRDO laboratuvarlarında nükleer silahın geliştirme çalışmaları sürdürülmüştür. Ayrıca başbakan bilim adamlarına gereken sorumluluğunu sağlayarak cihazların kurma seviyesine hazırlamalarını onaylamıştır.

Mayıs 1988 tarihinde Rajiv Ganghi BM Genel Kurulunun silahsızlanma ile ilgili Özel Oturumda 2010 yılı itibari ile nükleer silahları üç aşamada imha etmek için "Aksiyon Planı" sunmuştur. Bu planda önerilen çok sayıda aksiyon arasında Gandhi nükleer silahlara sahip olmayan devletlere "nükleer silahlara sahip olmak için şartlarını zorlamamaları" için çağrıda bulunmuştur. Bu çağrının Hindistan'ı da kapsadığı aşikar olmuştur. Aynı yıl içerisinde Rajiv, geleneksel global yaklaşımdan yola çıkarak aynı şekilde özellikle Asya bölgesinde bulunan nükleer silahları yok etme planını önermiştir. Bu planına göre Asya ülkeleri aynı şekilde nükleer silahların kendi aleyhlerine kullanılmaması garanti edildiği takdirde nükleer silahları geliştirme veya elde etme çabasını göstermeyeceklerdir (Cheema, I.Z., 1992: 60).

Bu öneriler, özellikle mevcut nükleer güçlere etki yapamayacak kadar gösterişli önerilerdi. Gerçekten de onlar, ne Dış İşleri Bakanlığının, ne Savunma Bakanlığın, ne de nükleer kuruluşların fikrini yansıtmamıştır. Hindistan'daki nükleer

silah taraftarları muhalefette bulunmamışlardır çünkü bu inisiyatiflerin gerçeğe dönüşmeleri ihtimalleri çok düşüktür ve dünyanın büyük kısmında nükleer silah sahibi devletlere karşı kamu oyunu kurgulamıştır. Bununla beraber bu inisiyatifler başbakan'ın Hindistan'ın açıklanmış nükleer silah karşıtı politikasından vazgeçmeyi onaylamak istememesini göstermiştir (Gandhi, R., 1988: 364-374).

1989 yılında iç sorunları Rajiv'i dış işlerinden ve nükleer politikasından uzak tutmuştur (Dixit, N.J., 1995: 125). Tabi ki bu Pakistan'ın ve Hindistan'ın nükleer ve füze çalışmalarını durdurmamıştır. 11 Şubat 1989 tarihinde Pakistan 500 kilogram yük taşıyabilecek 80 ve 300 kilometrelik ilk balistik füzelerin denemesini gerçekleştirmiştir. Hindistan ise 1989 yılının ilk baharında Agni orta menzilli füzelerin deneme hazırlıklarına başlamıştır ve Mayıs ayında yayılmasını önleme kontrolüne karşı yarışarak denemesini gerçekleştirmiştir. ABD kongresi Pokhran denemesine tepki gösterdiği gibi Agni denemesine de aynı tepkiyi göstermiştir. 22 senatör deneme gerçekleştirildikten sonra başbakana hemen “bölgedeki düzenini bozan gelişmeleri” olarak yazı yazmıştır ve yönetiminden Hindistan'ın füze programını durdurması için daha fazlasını yapılmasını istemişlerdir (Nolan, E.J., 1991: 1 ).

Stratejik çalışmalar grubu nükleer ve füze teknolojilerini geliştirmeye devam ettikçe ve Arunachalam gibi yetkililer Hindistan'ın acil durum planlarını nükleer operasyonlar gerçekleştirmek için rasyonelleştirmeye çalışırken gazetelerde makaleleri çıkmakta olan bir küçük grup Hindistanlı stratejik analist arasında nükleer doktrine daha geleneksel yaklaşımlar yayılmaya başlamıştır. Bu yaklaşım, Kenneth Watz'ın ve diğerlerinin kendinden emin nükleer silahlanmadan vazgeçme taraftarlarının teorilerini açıkça yansıtıyordu ve bu teorileri o anda Hindistan'da

hakim yaklaşıma karşı engel olarak ortaya atmışlardır. Vazgeçme taraftarı grup içerisinde en etkili fikir K. Sundarji'ya aittir.

K.Sundarji, daha yerel Hindistan düşünce çizgisini takip eden seçkin gazeteci Pran Chopra ile polemiğin bir parçası olarak birkaç kısa makale yayınlamıştır. Chopra Washington'un, Hindistan'ı nükleer silaha sahip olmadığını tasdik etme konusundaki yetersizliğinin Hindistan'da yeni bir bomba araştırma çabalarının başlatılacağını tahmin etmiştir. Ekim ayında yayınlanan Hindu dilinde "Nükleer Tuzak" isimli makalesinde anlatıldığı üzere Hindistan ve Pakistan, ilerde ekonomik yaptırımlara sebep açacak ve Çin-Hindistan ilişkilerini 1960'lı ve 1970'li yıllardaki en kötü durumlarına gerileteceği bir nükleer silah yarışını başlatacağını üzümlere dile getirmiştir. Silah yarışı başladıktan sonra onun dediğine göre "Bu yarış veya onun sonuçlarını önlemek çok zor olacaktır" (Chopra, P., 1993: 180). Bu tehlikeli ve maliyetli yola koyulmak yerine Chopra Hindistan ve Pakistan daha önce yaptıkları bir birinin nükleer tesislerine saldırmama anlaşmasını uygulamalarını ve her iki tarafın da nükleer silahları geliştirme veya uygulamaya koyma aşamasına gelmesini engelleyecek diğer anlaşmaları başlatmalarını önermiştir. Daha da çarpıcı olanı o Hindistan'ın "Çin kendi cephaneliğini yok etmediği sürece nükleer silaha sahip olmamayı kabul etmeme düşüncesinden vazgeçmesini..." önermiştir. "Hindistan'ın Çin tarafından her şekilde geliştirilip desteklenmiş nükleer liderliğini yakalamaya çalışmasının...artık hiçbir anlamı kalmamıştır" diyerek düşüncelerini dile getirmiştir. (Chopra, P., 1993: 181-182)

Sonraki sekiz yıl içerisinde Sundarji ve Chopra tarafından temsil edilen iki kutup arasında Hindistan tartışması yaşanmıştır. ABD soğuk savaşın bitmesinden faydalanarak uluslararası topluma nükleer silahların yayılmasını önleme rejimini

sıkılaştırma konusunda önderlik ederken Hindistan'ı dışlama ve böylece ilişkilerini bozma yolunu tercih ettiğinde; dolayısı ile Hindistan'ın nükleer silahlar yardımı ile gücünü desteklemesi gerektiği düşüncesini öne süren milliyetçi düşüncelerin ortaya çıkmasını sağladığında ülkedeki güç dengesi Sundarji-Waltz tarafına kaymıştır.

İronik olarak, Batı kaynaklı caydırıcılık teorilerinin ve güvenlik düşüncelerinin bu görüşü haklı çıkarmışlardır. Realist teorisi pratiği etkilemiştir. Hindistan'a has bölgesel ve global güvenlik durumu ile ilgili ve açıkça yürütülen silah programının gerçek konu üzerine yapacağı etki konusunda çok az detaylı analiz gerçekleştirilmiştir. Nükleer bomba taraftarları, Sovyetler Birliğinin ve Amerika Birleşik Devletlerinin neden inanılmaz nükleer cephaneliği oluşturarak karşı koyma gereksinimlerini fazlaca aştıklarını; veya nükleer savaş doktrinlerini haksız çıkaran düşüncelerin Güney Asya'da böyle aşırılığı engellemeye yeterli olup olmayacağını değerlendirmemişlerdir. Waltz 1990 yılındaki makalesinde “ABD ve Sovyetler Birliğinin cephanelerini karşı koyma ihtiyaçlarının çok ötesinde çoğalttıklarını” kabul etmiştir. Bunun nedeni olarak “nükleer silahların askeri stratejilere etkisini kabul edememe ve, şüphesiz, her iki ülkede de iç askeri ve siyasi baskıları” göstermiştir (Waltz, N.K., 1990: 741). Buna rağmen Sundarji gibi yazarlar ve BJP gibi partiler böyle bir siyasi baskının Hindistan ve Pakistan'ı istemeyen bir silah yarışına sürükleyeceğini göz ardı etmişlerdir. İndo-Pakistan yarışından önce hiç iki demokrasi bir birine karşı nükleer yarış başlatmamıştır. Karşı koyma teorisi taraftarları bu siyasi faktörün önemini hesaplamalarına katmamışlardır. Bunu konu dışında bırakarak militaristler ABD, Çin ve diğer tanınan nükleer güçler için iyi olan, ve Realist teorisi tarafından tavsiye edilen yöntemin Hindistan için de yeterince iyi olacağını savunmuşlardır.

1974 yılında İndira Gandhi inandırıcı bir şekilde “barışçıl” nükleer patlayıcının patlatılmasını Hindistan’ın nükleer silahlara karşı temel duruşu ile uygun olduğunu ileri sürmüştür. 1980’li yılların sonuna doğru nükleer patlayıcı kabiliyetleri alanındaki herhangi bir kayda değer gelişmenin açıklanması Hindistan’ın çizdiği nükleer silahsızlanma davasındaki dünya liderliği imajını yok edecekti. Hindistan’ın bağımsızlık sonrası uluslararası ahlaklılığı güçlendirme ve uluslararası sistemi değiştirme misyonunu ve bu misyonla beraber milletin kredisini geçersiz kılacaktır. Fakat büyümekte olan Pakistan’ın nükleer tehdidi ve Hindistan’ın sürmekte olan nükleer silah tasarımları ve balistik füze geliştirilmesindeki ilerlemeleri Hindistan’ın kendisini sınırlama esnekliğini azaltmıştır. Böylece 1990’lı yılların sonuna doğru Hindistan ve Pakistan silaha dönüştürülmemiş nükleer teknolojiye sahip olmuşlar ve karşı koyma sisteminin faal olduğu kanısına varmışlardır. Nükleer karar alma konusundaki gizlilik ve gayri resmîlik, ve Hindistan’ın kabiliyetlerinin şeffaf olmaması Hindistan’ın nükleer stratejisi oldukça düzensiz kılmıştır, fakat Hindistanlı liderler bunun, ABD’nin ve Sovyetler Birliğinin nükleer karşı koyma stratejisinin iç çelişmesini engellemeyen detaylı düşünülmüş ve ince hesaplı duruşlarından daha tehlikeli olmadığından savunmuşlardır (Jervis, R., 1984).

Bununla beraber, Hindistan ve Pakistan sınırı aşarak açıkça nükleer cephanelik üretmemeyi ve uygulamaya koymamayı tercih etmişlerdir. Bu davranış ikiyüzlü tekrar olarak yorumlanabilirdi, fakat Hindistan nispeten daha kararlı Pakistan’a göre kendisini gerçektende sınırlamıştır. Hindistan’ın nükleer silahlara karşı ahlaki ve kültürel kararsızlığı ve ABD ve Çin ile ilişkileri bozmak istememesi Hindistan’ın nükleer güç olma düşüncesine karşı etki yapmıştır. Kasım 1989 ile Temmuz 1991 tarihleri arasında dört zayıf hükümetin değişmesi ve siyasilerin iç

işlerle meşgul olması nükleer politika konusunda önemli ayrımlara yol açmıştır. Alenen nükleer silah yapmaya başlamak liderleri çok sayıda tahmin edilemeyen yurtiçi ve uluslararası tepkilere yol açabilirdi.

### **3.5. 1990'LI YILLARDA HİNDİSTAN'IN NÜKLEER POLİTİKASI**

Washington için bu devrin olayları artmakta olan nükleer silah ve füze yayılma ihtimalini ve ABD'nin bu tehlikeyi durdurucu etkisinin azaldığını vurgulamıştır. Bush hükümeti, 1990 yılında sıkı yaptırımlar uygulamayı düşündüğünde gerçekten de Pakistan'ı fikrinden vazgeçirebileceğini düşünmemiştir. ABD'nin Hindistan üzerine etkisi ABD'nin ve Sovyetler Birliğinin dünyayı nükleer silahsızlanmaya doğru götürmeyeceği gerçeğinin anlaşılması ile azalmıştır. Bu Hindistan'da devletin bunlara karşı duruşunu dikkate almaksızın nükleer silahlara sahip olma taraftarlarının siyasi duruşlarını güçlendirmiş ve nükleer silahların ahlaki dışı, aşırı pahalı ve denge bozucu olduğunu düşünen siyasi liderler ve aydınların duruşlarını zayıflatmıştır.

Hindistan, 1991 yılında yöneticilerini ve vatandaşlarını telaşlandırarak siyasi, ekonomik ve moral zorlukları ile karşılaşmıştır. BJP kendi görüşlerinde Hindistan'ın çok kutuplu dünyada önemli güç oluşturması gerektiğini ortaya sunmuştur. Hindistan kendini "Pakistan/Çin baskısından" kurtulmasını ve "uluslararası ticaretini geliştirmesini" gerektirmiştir (Goradia, P., 1991: 10). Bunun anahtarı da ekonomisinde olduğunu inanılmıştır. BJP'nin baş düşünürü olan Jay Dubashi belirttiği gibi "Eğer ülkenin ekonomisi dış politikasını destekleyecek gücüne sahip değilse bu ülkenin dış politikası mantıksız olacaktır" (Dubashi, J., 1991: 2).

Ocak 1991 tarihinde Hindistan ile Pakistan arasında 1985 yılında görüülen ve 1988 yılında resmi olarak imzalanan bir birinin nükleer teçhizatlarına saldırmama anlaşması yenilenmiştir. Anlaşmanın yenilenmesi yeni başbakanların Hindistan ve Pakistan aralarındaki bağları geliştirmek amaçlı olduğunu yansıtmıştır. Fakat Hindistan ve Pakistan yöneticilerin durumu iyileştirmelerine rağmen A.Q.Khan'ın bir daha "Pakistan bir nükleer devlettir" ve "Bank of Credit and Commerce International yaklaşık \$17 milyon bağışlamıştır" gibi rahatsız edici konuşmanın yapmasını durduramamıştır (Waltz N.K., 1997: 51-57). Bu konuşmanın ardından Hindistan'ın yüksek seviyeli savunma bilim adamı olan V.S.Arunachalam Hindistanlı muhabirlere Pakistan'ın yaklaşık on nükleer bomba üretme kapasitesine sahip olduğunu düşündüğünü bildirmiştir. Bu durumun devamı olarak BJP'nin başkan yardımcısı olan Krishna Lal Sharma Pakistan'a karşılık vermek için Hindistan'ın nükleer silahı elde etmesini tekrar iletmiştir. BJP ve diğer yorumcular devletin nükleer silahların kabiliyeti yurtiçi ve uluslararası siyasi-ekonomik sebeplerden dolayı gizli şekilde hazır beklettiklerinden haberdar olmamışlardır.

1992 yılı itibari ile ekonomik reformları ülkenin siyasi-ekonomik gelişmesine ümitlerini güçlendirmesi ile birlikte Hindistan'ın sistemi yarışa başlamıştır. Hindistan, Pakistan ve ABD Güney Asya'nın nükleer silahı elde etme kabiliyetine sahip olması ve yakın gelecekte bundan vazgeçmeyeceği ile karşı karşıya gelerek tekrar nükleer politika üzerinde tartışmalara başlamışlardır. 1993 yılının sonuna doğru Hindistan patlayıcı amaçlar için bölünebilir maddelerin üretimine ve nükleer silahların denemesine global yasaklamaya katılmaya istekli olduğunu bildirmiştir. Pakistan'ın ve Hindistan'ın yavaş fakat devamlı ilerleyen nükleer silah edinme çalışmaları Amerika yetkilileri alarma geçirmiştir. ABD Hindistan ile Pakistan'ın

nükleer silahların kurulmuş olduklarına inanmadığını fakat bu silahların çok hızlı bir şekilde kurabileceklerinden emin olmuştur. Bu arada K. Subrahmanyam savunma bütçenin azaltılmasını ve “minimum caydırıcılık cephaneliğinin” (Albright, D., Hibbs, M., 1992: 27) oluşturulmasını öne sürmüştür. Bunun birkaç sıra silahlardan ve sağlam ulaştırma sisteminden oluşmuş olup yeterli olduğunu ve az maliyetli olduğunu savunmuştur.

Başbakan Rao şahsi olarak dış işlerini daha yakından takip etmeye başlamıştır ve Hindistan’ın geleceğini Batı ile sıkı entegrasyona bağlı olduğunu öngörmüştür. Ayrıca sömürgecilik sonrası güneydoğu bölgelerinin ekonomik gelişimi önemli yer almıştır. Hindistan Şubat 1992 yılında İsrail ile tam ilişkilerini kurmaya başlamıştır ve Güneydoğu Asya Ülkelerin Birliğinde (ASEAN) bulunan devletler ile potansiyel ortakları olarak algılayarak yaklaşmayı aramıştır. Bunun amacı Çin’de olduğu gibi Hindistan’ın ekonomik gelişmesine yönlendirmektir. Tam anlamı ile Çin’in gelişmesi örnek modeli olarak algılanmıştır. Bu model Hindistan’ın komşu ülkeler ile ilişkilerini stabilize edilmesini ve ekonomik gelişmesini ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla ancak o zaman Hindistan dünya çapındaki oyuncusu olarak kabul edilebilir. Tabii ki milli strateji resmi olarak detaylandırılmamıştır ve askeri ile nükleer politikaları bununla birlikte nasıl yürütebileceğini araştırılmamıştır. Hatta ekonomi stratejisi önceliği çerçevesinde siyasi uzlaşmasına varılmamıştır.

BJP’nin baş hatibi Kavel Ranta Malkani zamanını kaybetmeden bombanın BJP’ye gerekli olduğunu bildirmiştir. “Biz nükleer silahlı devlet olarak nükleere yönelmemiz ve yayılmasını önleyen anlaşmasını imzalamamız gerekmektedir” konuşmasını *New York Times* Edward A.Gargan muhabirine açıklamıştır (Gargan, A.E., 1993: 2). Malkani “Tüm dünya bizim gücümüzü tanıyacaktır” ve “Bize Asya

zencisi olarak davranmalarını ve şantaj edilmesini istemiyoruz. Nükleer silah bize prestij, güç ve ün getirecektir. Hindistanlı bombayı elde ettikten sonra kendini daha özgür ve rahat hissedecektir” olarak devam etmiştir (Gargan, A.E., 1993: 2). Böylece Malkani'nin iddiaları Mahatma Gandhi ve Jawaharlal Nehru'nun görüşlerinden farklı olduğunu ve otuz sene süresinde olan Hindistan'ın nükleer döneminin siyasi evrimini ve yönelmelerini yansıtmıştır. Ama tabii ki Hindistan'ın nükleer çalışmalarına resmi olarak karşı çıkılmaması uluslararası yenilenmiş kararına uyum sağlamamıştır. Dış gazeteciler Hindistan'ın yayılmasını önleme rejiminin ayrımcılı olduğuna şikayet etmelerine önem göstermemişlerdir. Aynı dönemde ABD ve Rusya hızlı biçimde kendi nükleer cephanelerin azaltma girişimlerinde bulunmuşlardır. Çin – Hindistan diplomasinin gelişimi ilerde nükleer zorlamalarına karşı Hindistan'ın durumunu zorlaştıracakmış. Ashok Kapur belirttiği gibi “Çin ile Hindistan kendi arasında nükleer meseleleri üzerinde gelişmelerin sağlama çabalarında bulunmamışlardır çünkü devletlerin ikisi de değişik sebeplerden dolayı nükleer konusunu tartışma düzeyine çıkarmamışlardır” (Kapur, A., 1993: 8). Pakistan ise eğer Hindistan yayılmasını önleyen anlaşmasını yada herhangi bir nükleer sınırlama getireceği anlaşmasını imzalarsa aynı şekilde imzalayacağını bildirmiştir. Eylül 1993 tarihinde Hindistan başbakanı Rao Çin'i ziyaret ederek tartışılan sınır üzerinde birliklerin azaltmasını konusunda Beijing ile görüşmüşlerdir (Sun, H.L., 1993: 1).

Mayıs 1994 tarihinde Rao Washington ziyaretinde Clinton ile ticaret ve yatırım üzerinde konuşmalar yapmışlardır. Bu görüşmeden sonra Hindistan'ın ekonomisinin gelişimi Amerikan yetkilileri, Rao ve Maliye bakanı düşündüğü gibi ekonomi ağırlıklı stratejisine bağlı olduğuna inanmışlardır. Amerika yetkilileri Hindistan'ın nükleer silahlarını ve füze programın açık ve sınırlı şekilde işletilmesini

arzu etmişlerdir. Rao ise Clinton'a Hindistan'ın yakın zamanlarda balistik füzelerin kullanmayacağını açıkça vurgulamıştır (Bobb, D., 1994: 47). Bu dönemde Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Antlaşmanın üyeleri bu antlaşmanın eğer uzatılacaksa hangi koşullar altında ve ne kadar süre için uzatılacağını belirlemek amaçlı görüşme ayarlamışlardır. ABD, bu konunun sonsuza kadar uzatılmasını belirlemiştir.

Clinton yönetimi Hindistan ile Pakistan'ın kendi nükleer programlarını kontrol altına alınmasını öne sürmüştür. Fakat Hindistan'ın dış işleri yetkilileri Amerikan niyetlerini uygun olmadığını dolayısıyla uygulamasına gerek olmadığını kararlaştırmışlardır. Aynı dönemde Rao ve Manmohan Singh gibi yöneticiler Hindistan'ın güçlenmesi ve güvenliğin artırılması için ilk önce ekonomisini geliştirilmesi ve sonraki dünya siyasi ekonomisine birleşmesi gerektiğini kabul etmişlerdir. Bunun yapılması için Hindistan'ın Güney Asya'daki nükleer silahlanma yarışını kaldırmak için belli bir şartlar, çift taraflı görüşmeler başarısız kalırsa taraftarların daha büyük forumlardan gereken sonuçları çıkarma uygulaması gerektirmiştir. Ancak Hindistan yöneticilerin yurtiçi ve uluslararası güçlerin ve çıkarların aralarında kapılmaları nükleer opsiyonunu değiştirmeden bırakmalarını savunmuşlardır.

Mayıs 1995 tarihinde ABD tarafından yönlendiren 170 devlet Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Antlaşmasının koşullarına uyarak sonsuza kadar uzatılmasını kararlaştırmışlardır. Hindistan ise Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen antlaşmasının uzatılması nükleer silahların ve "nükleer izolasyonun" sistemini sonsuza kadar yasa altında kalması anlamı üzerinde bastırarak karşı çıkmıştır.

Narasimha Rao, nükleer ve balistik füze çalışmalarını yakından takip ederek nükleer silah denemeleri için hazırlıkların yapılmasını onaylamıştır. Fakat Nisan 1996 tarihinde çoğunlukla iç etkenlerden dolayı Rao ve Kongre partisi yönetimden alınmıştır. Yerine Bharatiya Janata Partisi geçmiştir ancak on iki gün sonra on üç partiden oluşan Deve Gowda yönetimi altındaki koalisyon ile değiştirilmiştir. Yeni yönetimin gelmesiyle birlikte bilim adamları tekrar denemelerin gerçekleştirilmesi için ısrar etmişlerdir ve gizlice Pokhran sahasında nükleer cihazı yerleştirmişlerdir. Bilim adamları nükleer silah denemesini gerçekleştirmeye yönlendiren üç sebep olmuştur. Birincisi, onlar kendileri yaptığı teknolojik yeniliğini göstermeye ihtiyaç duymuşlardır. İkincisi, onların çalışmalarını ve dolayısıyla nükleer caydırıcılığını sadece gerçek patlama denemeler değerlendireceğine inanmışlardır. Üçüncüsü, nükleer ve savunma programında yeni bilim adamları ve mühendisleri biriktirmek için patlama denemesine ihtiyaç duymuşlardır. Bu denemeler gerçekleştirilmediği sürece milliyetin morali düşecektir ve halkın 1974 yılında ilk cihazın üretilmesiyle oluşan toplumun ne ile değiştirebileceğini bulamayacaktır (Chengappa, R., 1995: 64). Ancak buna rağmen bilim adamları siyasi yada stratejik araştırmalarının sonuçlarına sahip olmadıkları yüzünden kendi şahsi, kurumsal ve teknik ilgilerini ulusal çıkarın çerçevesine karıştıramadıkları yöneticiler tarafından fark edilmiştir (Chengappa, R., 1995: 65). Özellikle Pakistan veya Çin tarafından nasıl bir tehdit oluşturulabileceği konusunda detaylı bir şekilde araştırma yapılmamıştır, ayrıca nükleer silahların geliştirilmesi bu tehdide nasıl yansıtacağı ve etkileyeceği incelenmemiştir. Hatta Rao zamanında nükleer silahların denemesine hazırlıkların başlatılmasını onayladığı sürece caydırıcılık stratejisinin bulunmadığı açıklanmıştır.

Tartışmalarda nükleer konusu bahsedildiği zaman asıl odaklanma sebebi askeri operasyonun tehlikesi veya Pakistan veya Çin taraflarından tehdidin oluşması değil, yerine Hindistan'ın denemelerin yasaklama antlaşmasına itirazları üzerine ABD'nin kampanyası olmuştur. Hindistan'ın nükleer ve füze programının detaylarını sadece bilim adamları ve mühendisleri bilmişlerdir. Başbakanlar ve diğer yetkili kişiler sadece silah uzmanları tarafından söylendiği konularda bilgili olmuşlardır ve tabii ki bu her birin kişiliğine bağlı olmuştur. Bu yüzden Deve Gowda Mayıs 1998 tarihinde “nükleer denemelerin gerçekleştirme kararı askeri olmadığını, siyasi... yönetiminde olan iki yada üç kişinin kararı olduğunu” belirtmiştir<sup>22</sup>.

Yurt içi değerlerin ve nükleer silahlarına yaklaşımının ve 1960'lı yıllardan itibaren 1990'lı yılların başlarına doğru Hindistan'ın soğuk kanlığına yönlendiren nükleer politikasının stratejik karar almasının değişmesi için büyük baskı altında gelmiştir. Neosömürgeci Yayılmasını Önleyen rejiminin baskısına milliyetçi direnişini ve büyük güç olarak tanınmasını kazanmaya istemiştir.

Haziran 1996-Aralık 1997 tarihleri arasındaki dönemin Kapsamlı Deneme Yasağı Anlaşması üzerinde tartışmalar Hindistan'ın yöneticilerine büyük sıkıntı yaratmıştır. Bu Kapsamlı Deneme Yasağı Anlaşmasına karşı çıkma ve onu imzalamama sebebi Hindistan'ın nükleer silah denemesinin gerçekleştirme isteği üzerinde odaklanmıştır.

Kasım 1996 tarihinde Çin devlet Başkanı Jiang Zemin ilk kez Hindistan ziyaretinde bulunmuştur. Bu ziyaret Çin'in Hindistan'a yükselen saygı sembolize etmiştir. Jiang Zemin yapılan Pakistan ziyaretinde Keşmir meselesini bir kenara

---

<sup>22</sup> “Indian Nuclear Tests a Political Decision: Former PM,” Agence France-Presse, New Delhi, May 19.

koyulmasını ve Hindistan ile ilişkilerini düzeltmeye yönlendirmiştir. Pakistan'ın iç sorunlarına rağmen yeni balistik füzenin, Ghauri, elde ettiğini açıklamıştır ve bu füzenin Hindistan'ın birçok yere nükleer başlıkları ulaştırabilecek özelliği Hindistanlı analistleri şaşırtmıştır. ABD Dış İşleri Bakanı Madeleine Albright Başbakan Nawaz Sharif'e özel bir mektup yazmıştır, ancak cevabı yerine balistik füzenin denemesi her şeyi açıklamıştır. Ghauri balistik füzenin denemesi yapıldıktan sonra Hindistan'da tepki yaratmıştır. İlk önce Hindistan'ın uydu sisteminin etkili olmadığını ve Pakistan'da saldırma hazırlıkların yapıldığı veya yapılmadığını belirlemek imkansız olduğu öğrenilmiştir. Ayrıca Hindistan'ın bu zamana kadar Çin'e karşı olarak stratejik teknolojisini geliştirdiğini öne sürmüştür ve her zaman teknolojik gelişimi açısından Pakistan'dan ilerde idi. Ancak Pakistan'ın Ghauri balistik füzelere sahip olmasıyla birlikte Hindistan kendi Agni balistik füze sistemini geliştirmeye başlamıştır.

11 Mayıs 1998 tarihinde Hindistan tüm dünyayı şoka uğratarak Pokhran sahasında üç nükleer silah denemesini gerçekleştirmiştir, iki gün sonra iki deneme daha gerçekleştirilmiştir. Bharatiya Janata Parti yöneticileri diğer siyasi partileri ile danışmadan, savunma stratejisini gözden geçirmeden nükleer silahlı devlet statüsünü açık bir şekilde ortaya koymuştur. Hindistan yetkilileri bu denemenin en az yedi tane amacını gerçekleştireceğine inanmışlardır. Birincisi, Hindistan'ın büyük güç olarak tanınmasının kazancını elde etmek; ikincisi, statü ve stratejik caydırıcılığın anlamında Çin'e yetişmek; üçüncüsü, Pakistan karşısında teknolojik ve stratejik üstünlüğünü tekrar ortaya sunmak; dördüncüsü, Bhabha Atom Araştırma Merkezinin ve DRDO'nun tecrübelerin genişletmek, moralin yeniden güçlendirmek; beşincisi, nükleer politika üzerinde sivil kontrolünü sağlayarak az masraf ile ulusal güvenliği

güçlendirmek; altıncısı, nükleer silahsızlandırmanın desteği olarak moral duruşunu oluşturmak; yedincisi, BJP devletin iç pozisyonunu yükseltmek olmuştur (Subrahmanyam, K., 1998: 33).

Yurt içinde denemenin etkisi zafer olarak algılanmıştır, altı büyük şehirlerde yapılan oylamaya göre halkın 91 % bu denemeleri onaylamıştır. Yirmi dört saat içinde Hindistan yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarda birkaç tane amaç olduğunu öne sürmüşlerdir; Hindistan kendi silahlandırılmış nükleer programın yürütebildiğini ispatlamıştır. Hindistan'ın etrafında bulunan nükleer devletler bu denemelerin gerçekleştirmeye sebep sağlamıştır. Dolayısıyla Hindistan'ın halkına kendi ulusal güvenliğin yüksek seviyede olduğunu inandırmak için bu denemeleri gerçekleştirmiştir. Bunun dışında Vajpayee 11 Mayıs'ta devlet başkanı Clinton'a yazdığı mektupta denemelerin gerçekleştirmesi Çin tarafından tehdit oluşturma sebebi ile motive edilmiştir; "Bizim sınırlarımızda nükleer silaha sahip olan devlet bulunmaktadır... ve bu devlet 1962 yılında Hindistan'a karşı silahlı saldırıda bulunmuştur" (Chengappa, R., Joshi, M., 1998). Buna dahil olarak Brajesh Mishra "Biz kendi caydırma kabiliyetimize sahip olduğumuzu sadece dış dünyaya değil, aynı zamanda kendi milliyetimize de göstermeye ihtiyaç duymuşuz" olduğunu açıklamıştır (Chengappa, R., Joshi, M., 1998). Bu denemede aynı zamanda sömürgeciliğe karşı motivasyonlar da bulunmuştur.

Yukarıda belirtilen amaçların çoğu hayal içinde kalmıştır. 1998 yılının sonlarına doğru diğer ülkeler tarafından Hindistan'a gösterilen saygısı artmamıştır. Pakistan Hindistan'ın gerçekleştirdiği denemelerden sonra hemen kendi denemelerini gerçekleştirmiştir, dolayısıyla Hindistan'dan geri kalmamıştır. Bu yüzden nükleer silahların gösterişi hem Hindistan hem de Pakistan için kendilerine bir siyasi ve

psikolojik güven sağlamıştır ve ilişkilerin diplomatik ortamda işletilmesini vurgulamıştır. Hindistanlı stratejicileri savunmanın bütçesini azaltma yerine yükseltmesini istemişlerdir<sup>23</sup>. Sivil yöneticiler nükleer silahların askerlikle karışmamasını sağlarken zamanla askerliğin karışmaması imkansız hale getirilmiştir. Hindistan'ın diğer devletlerin gözünde silahsızlanmaya yönlendiren devlet olarak tanınmış olurken şimdi bu pozisyonunu kaybetmiştir.

ABD'nin istihbaratı başarısız olarak çıkması Clinton yönetimini kızdırmıştır. ABD, Hindistan'ı denemeleri yüzünden cezalandırmak için otuz günlük süre kullanmıştır, ceza seçimi yapıldığında önemli mesele olarak kendi çıkarlarına etkilemeyecek bir ceza arayışında bulunmuştur. ABD, Hindistan'a ekonomik ilişkilerini askıya alınmasını uygulamıştır fakat dünyanın bir çok devlet bunu desteklememiştir. Haziranda Vajpayee kendi danışmanını Jaswant Singhi Washington'a göndermeye ve ABD ile ilişkilerini tekrar iyileştirmeye planlamıştır. Görüşmelerinin yapılmamasına rağmen ABD hem Hindistan'a hem de Pakistan'a önceden belirlenen ve anlaşma ile kesinleştirilen borçlarını ve kredilerini kilitlemiştir. Fakat böyle bir cezalandırmanın Hindistan'ın ve Pakistan'ın nükleer politikalarını etkilemeyeceği yüzünden Ekim 1998 tarihinde kaldırılmıştır.

Uluslararası duruşunun ve özerkliğinin isteğini nükleer denemeleri belirli güvenlik açıklamalardan daha anlaşılır biçimde aktarmıştır. Ancak en önemli gerçeği kaçırmıştır; Başbakan Rao, Gowda ve Gujral dahil olarak Hindistanlıların çoğu yeni global sisteminde ana gücün kaynağı ekonomi olduğunu tanımıştır. Yirminci yüzyılın sonunda Çin'in büyük güç olarak çıkmasının sebebi nükleer silah cephaneliği arttırmış olarak değil, ekonomisini geliştirmiş olarak ortaya çıkmıştır.

---

<sup>23</sup> "India Now Needs a Nuclear Doctrine," Times of India, May 4, 1998.

Narasimha Rao ve diğerk Hindistanlı yöneticiler ve yorumcular bu gerçeğın farkına varmışlardır ve Hindistan'ın yüksek seviyeli ekonominin gelişmesini ilkel strateji olarak belirlemişlerdir. Nükleer cephaneliğın oluşturma Hindistan'ın ekonomisine yük olarak çıkmıştır.

### **3.6. NÜKLEER SİLAHIN BİR PRESTİJ OLARAK ALGILANMASI**

Yukarıda da belirtildiğı gibi Hindistan'ın nükleer çalışmalarının askeri amaçlı olmaktan ziyade, daha çok prestij kazanma kaygısıyla geliştirildiğı belirtilmiştir. Bunun ana nedenlerinden biri şüphesiz Hindistan'ın sömürgeci geçmişı ve kendini uluslararası arenaya güçlü bir devlet olduğunu ispat etme isteğı yatmaktadır. Bu da Hindistan'ın neden nükleer çalışmaları rasyonel mantık çerçevesinde ele almayarak daha çok duygusal tarzda yaklaştığını göstermektedir.

Gandhi'nin nükleer silahlara karşı ahlaki nefret duygusunu Hindistan'ın milli politikasının baskın konusu olarak göstermesine rağmen, aynı zamanda Hindistan için nükleer silah bulundurma opsiyonuna büyük ilgi göstermiştir. Ahlaki düşüncelerin ve Hindistan'ın politikasına oldukça önemli etki yapmasına rağmen Hindistan'ın nükleer faaliyetleri Hindistan'ın geleneksel düşünceleri kadar "saf" olmamıştır. Başka bir yanılığ ise Homi Bhabha ile başlayarak Hindistan'ın nükleer bilim adamları çok yetenekli ve teknik konularda özgüven sahibi insanlar olarak ün kazanmışlardır, oysa ki gerçekte Bhabha'nın ve varislerinin bir çok iddiası boş çıkmıştır. Stratejik topluluk, yeteneklerine rağmen, yabancı teknoloji ve bilgiye büyük ölçüde bağılı idi ve etkili nükleer silahlar üretmek için bilinenden daha fazla zamana ihtiyacı vardı. Yine başka bir yanılığ ise nükleer silahların modern dünyada büyük güç statüsüne bir kısa yol sunmasıdır. 1990'lı yılların sonuna doğru

kullanılabilir gücün temel kaynaklarının nükleer silah olmadığı, ekonomik güç ve siyasi stabilitenin olduğu daha da belirgin olmuştur. Böylece Hindistan'ın bilim adamları, mühendisleri ve gayretli milliyetçilerinin Hindistan'ı büyük güç statüsüne fırlatma hayalleri kısmen bozguna uğramıştır, çünkü böyle bir işin daha sağlam ekonomiye ve sağlam politikaya ihtiyacı vardır.

Bununla beraber Hindistan'ın nükleer politika tarihçesi Amerikanın uluslararası ilişkiler teorisinde ve nükleer silahların yayılmasını önleme politikasında daha da büyük yanılgıları açığa vurmuştur. Birincisi, dış güvenlik düşüncelerinin evrensel ve kararlı olarak ABD'nin nükleer politikalarını belirlediğidir. İkincisi, yayılması ve yayılmasını önlemenin aynı meselenin iki farklı ucu olduğunu ve böylece nükleer yayılmasını tersine döndürmenin buna sebep veren şartların tersine çevrilmesi için yeterli olduğudur. Güvenlik meseleleri asıl sebep olarak görüldüğü kapsamında olduğu zaman, devletin güvenlik şartları iyileştirildiğinde “yayılmasını önlemesine” yönlendirecek anlamına gelecek demektir. Aynı yanılı mantığı eğer belli bir yurt içi faktörler devletin nükleer silahın edinme arkasında bulunuyorsa, yayılmasının sonrasında bu orijinal faktörlerini değiştirerek ters yöne yönlendirecektir. Üçüncü ana yanılı ise demokrasinin uluslararası güvenlik çıkarları yayılmasını önleme hedeflerini otomatik olarak desteklemeye çalışmaktadır (Beinart, P., 1998: 22-27). Bu zamana kadar nükleer silahları elde etme yada vazgeçme konuda Hindistan dışında hiçbir devlet daha demokratik olarak tartışmadığından dolayı, Hindistan'ın Yayılmasını Önleyen rejiminin reddetmesi öbür demokrasilerin bu konu ile ilgili nasıl başa çıkabilecek derslerini aktarabilir. Sonunda, belki de nükleer dönemin en büyük yanılısı olarak nükleer silahı elde eden birkaç devletin

kendi nükleer silahını açığa vurmada kendilerini ve dünyayı nükleer yayılması tehlikelerinden koruyabilirler.

Hala, yurt içi güvenlik faktörlerin – uluslararası güvenlikten daha fazla olarak – Hindistan’ın neden 1950’lilerde bomba opsiyonunu geliştirildiğini ve neden 1960’lı, 1970’li, 1980’li ve 1990’lı yıllarında çoğu zaman bekletmeye alınarak hareket edildiğini cevaplandırmak için tanınması gerekmektedir. Yurt içi güvenlik faktörler Hindistan’ın neden 1998 yılın başında kendisini nükleer silah gücü olarak beyan etmediğini ve nükleer silah cephaneliğini kullanmadığını açıklamıştır. Bu faktörler Hindistan’ın davranışını açıklayarak ve başka devletlerin nasıl davranacaklarını önceden ifade ederek akıllı ve pratik biçimde yönetilebilecek şekilde sınıflandırılabilir. Bu faktörler diğer kabul edilmiş veya nükleer silah edinme kapısında bulunan ülkelere göre daha da kararlı bir şekilde Hindistan’da işletilmiştir çünkü nükleer çalışmalarına yönelik fikrini sadece Hindistan açıkça bildirmiştir. Aktüel kararların genelinde gizli biçimde alınmaları ve Hindistan’ın nükleer programın detaylarını sadece çok sınırlı kişilerin anlamalarına rağmen fikir üreticiler “nükleere yönelik” seçimin aktif olduğundan haberi olan topluma sorumluluk duymuşlardır.

Hindistan’ın nükleer silahlar ile ilgili milli menfaatini belirleyen temel iç etkenler aşağıdaki gibi kısaca sıralanabilir:

**a). Bilim adamları ve teknoloji uzmanlar topluluğunun Hindistan’ın nükleer silah arayışını yürütmesi**

1940’lı yılların sonlarında Homi Bhabha ile başlayarak ileri gelen bilim adamları ve mühendisler siyasi liderlere nükleer silahları geliştirme ve gösterme

sürecini hızlandırmak için baskı yapıyorlardı. Bu süreç bir kez 1974 yılında üst düzey bilim adamları İndira Gandhi'yi Pokhran'daki nükleer denemesini gerçekleştirilmesi için ikna ettiklerinde doruğa ulaşmıştır. Atom Enerjisi Komisyonu ve Savunma Araştırma ve Geliştirme Kurumu bilim adamları daha sonra nükleer cephane oluşturmak için ek denemeleri için ve diğer adımlar için baskıda bulunmuşlardır. Onların etkisi tekrar 1995-1998 yıllarında doruğa ulaşarak belirgin bir stratejik veya doktrinsel ihtiyaç olmadığı halde emekliliğe ayrılmak üzere olan bilim adamlarının kariyerlerinin zirve noktasını oluşturan bir termonükleer cihazın denemesi ile sonuçlanmıştır. Tarihe bakılırsa, Hindistan Kapsamlı Deneme Yasağı Anlaşmasını imzalamasına bile Hindistan'ın silah uzmanları nükleer füze başlıklarının geliştirilmesi, ve daha da önemlisi füze sistemlerinin menzilini ve çeşitliliğini arttırmak için sonu gelmeyen programlar için baskıda bulunmaya devam edeceklerdir.

Nükleer hızlandırıcı için baskı yaparak silah uzmanları çevre güvenliği ve Hindistan'ın global sistem içerisindeki konumu ile ilgili genel kaygılardan faydalanmışlardır. Silah uzmanları tarafından temin edilen teknolojiler ve vaatler millet için büyük sembolik öneme sahip olmuşlardır. Gerçekten de bilim adamları ve onların geliştirdikleri cihazlar, modernliği, Hindistan'ın uluslararası derecesini ve sömürge geçmişinden üstünlüğünü sembolize etmiştir. Onlar siyasetçileri kendi tarafına çekmeyi başarmışlardır. Bu nükleer ve balistik füze teknolojisinin arkasında siyasi ve iktisadi güç kazandırmıştır. Bu gücü tamamı ile durdurmak zor olmuştur çünkü teknik konular çok karmaşık ve gizli olduğundan diğer katılımcıların sorgulamasını imkansız kılmıştır. Karar verme süreci büyük gizlilik içerisinde çalışmalarını sürdüren dar gruplar arasında resmi kontrol ve dengeleme mekanizması

olmadan gerçekleşmiştir. 1960'lı yıllarda Çin'in ve 1970'li ve 1980'li yıllarda Pakistan'ın nükleer başarılarından sonra stratejik topluluğun önemi daha da artmıştır. Atom Enerjisi Komisyonu ve Savunma Araştırma ve Geliştirme Kurumu askeri nükleer cephaneyi oluşturmakla fazla ilgilenmemişlerdir. Bilim adamları kendi üstünlüklerini ve yeteneklerini arttırmak ve gerçek askeri cephane oluşturulduğunda meydana gelebilecek kurumsal bağımsızlığı kaybetme riskini göze almadan Hindistan'a büyük uluslararası statü ve güç kazandırmayı hedeflemişlerdir. Silah prototiplerini geliştirmek ve denemek tasarımcıların yaratıcı ruhunu tatmin eder; nükleer silahların askeri güvenlik stratejisi için büyük önem taşımasına rağmen seri üretim onları ilgilendirmez. Üst düzey bilim adamlarının ve mühendislerin çoğu program askeri kontrol altına alındığında silah yarışının maliyetinin ve güvenlik risklerinin artacağını düşünmüşlerdir. Başbakanlar bu fikri sürekli olarak desteklemişlerdir.

**b). Hindistan'ın ulusal bilincinin ve normatif hedeflerinin nükleer politika seçeneklerini şekillendirmesi**

Hindistan'ın ulusal bilinci, bağımsız sömürge geçmişinden, sömürgecilerinden ve uluslararası dominant ülkelerden manevi olarak daha üstün büyük bir devlet olma kararlığı çevresinde kurulmuştur. Hindistan'ın demokrasiye bağlılığı, kurucularının Hindistan insanların sayılarına, fakirliğine ve sömürge geçmişine rağmen kendilerini onur ve özgürlükle yönetebildiklerini gösterme kararlılığını yansıtmıştır.

Bu ulusal bilinç konusu içerisinde iki hayati norm uyumsuz biçimde bulunmuştur: birincisi, Hindistan uluslararası sistemde büyük güç statüsünü elde

etmelidir ve, ikincisi, Hindistan, istismar edici aşırı saldırgan ve dünya fakir insanların ihtiyaç ve amaçlarına kayıtsız davranan dünyanın dominant ülkelerinden moral üstünlüğünü sergilemelidir. Bu iki norm nükleer politika arenasında karşı karşıya gelmişlerdir. Nükleer silahları elde etmek ve göstermek, Hindistan'a uluslararası sistemde büyük güç statüsünü makul bir biçimde kazandırabilirdi, fakat nükleer silaha sahip olmak ahlaki normu zayıflatabilirdi. Hindistan'ın iki büyük ahlaki örnekleri olan Mahatma Gandhi ve Jawaharlal Nehru nükleer silahlara karşı insanlığın ve Hindistan'ın ahlak kampanyasının öne sürmelerine üstlenmişlerdir. Bu Hindistan'ın askeri olasılığı açısından büyük güç statüsünü aramayı zorlaştırmıştır. Partilerden sadece Bharatiya Janata Partisi “büyük güç” normuna büyük önem vererek “kendini nükleer kısıtlama yolu ile ahlaki üstünlük” normunu ihmal etmiştir. Bununla beraber o da politikalarını normatifleri göz önünde bulundurarak kurmuş ve nükleer silahları sadece milli savunma çerçevesi içerisinde desteklememiştir (Sahni, V., 1996: 109).

Hindistan'ın çift normlarının arasındaki gerginliği çözmek yerine liderler, en azından 1998 yılına kadar, kararsız ve belirsiz bir şekilde hareket etmişlerdir. Onlar nükleer silah la ilgili güç ve prestiji aramışlar ve aynı zamanda Hindistan nükleer silahsızlandırmayı tercih ettiğini ve nükleer silah yapmayacağını ısrarla tekrar etmişlerdir. 1980'li yıllara doğru Hindistan'ın liderleri ve stratejik topluluğu nükleer silah teknolojisine sahip olma ile açıkça nükleer silah cephanesi geliştirme ve uygulamaya koyma arasında ince bir çizgiyi takip etmişlerdir. Hindistan'ın nükleer silah teknolojisini gösterdiği göz önünde bulundurursa, nükleer silahsızlandırılma konusunda normatif duruşu sıkça iki yüzlü olarak düşünülmüştür. Gerçektende Hindistan'ın güvenlik eliti ve stratejik topluluğu nükleer silaha sahip ülkelerin kabul

etmeyeceklerini ve böylece Hindistan'ın nükleer silah araştırması için normatif onay vereceklerini bile bile silahsızlanmayı savunmuşlardır. Bununla beraber birçok Hindistan vatandaşı silahsızlanmaya verilen önemin, Hindistan'ın nükleer silah olmayan bir dünyada daha da güvende olacağı ve Hindistan'ın politik gücüne ahlaki amaçlardan dolayı ulaştığını savunan bir stratejik yargıyı yansıttığını iddia etmişlerdir. Hindistanlılar nükleer silah cephanelerini uygulamaya koymaması konusunda sergiledikleri itidalin hem onların ahlaki iyi niyetlerini ve nükleer silahsızlandırma çağrılarının ciddiyetini ispatladığını haykırmişlerdir. Mayıs 1998 yılında nükleer testlerinin hemen sonrasında bile başbakan Vajpayee Hindistan'ın nükleer silahsızlandırma çağrısını tekrar dile getirmiş ve nükleer silahları uygulamaya koyma konusunda tereddüt göstermiştir. Hindistan'ın en saldırgan strateji uzmanlarından birkaçı bu ahlaki yaklaşımı duyunca öfkelenmiş ve Realpolitik'in sonuna kadar kovalanması çağrısında bulunmuşlardır.

**c). Hindistan'ın ulusal güvenlik politika planlama kurumu nükleer cephaneliğin genişlemesini engellemiştir**

Demokratik siyasi yönetimin askerler tarafından ele geçirilme korkusu siyasi liderleri nükleer karar alma konusunda askeri stratejik uzmanlara az danışmaya yöneltmiştir. 1988 yılı boyunca kurumlar ve prosedürler askerlerin karar alma sürecine kapsamlı olarak katılmalarına müsaade edecek şekilde şekillenmemiştir. Başbakanlar ve nükleer topluluğun bilimsel liderleri nükleer politikanın askerileştirilmesinin aşırı kaynak kullanımına ve olası silah yarışına yol açacağı ve sonunda, ülkeyi olduğundan daha güvenli yapmayacağı fikrine varmışlardır.

Diğer nükleer silah sahip ülkeler nükleer politikanın doktrin ve faaliyet yönetimini özel milli güvenlik kuruluşlarında çalışan uzmanlara devretmişlerdir. Hindistan bunu yapmamıştır. Hindistan devletinin kamusal yönetim sisteminin yapısı askeri ve güvenlik uzmanlarının karar alma sürecinden dışlanmasına katkıda bulunmuştur. Hindistan Kamu Yönetim Hizmetleri (IAS) Savunma Bakanlığının liderleri dahil olmak üzere, Hindistan'da devlet yöneticilerinin elit kadrosunu oluşturmaktadır. IAS'ın konumu Hindistan hükümetinin, her konuda yetenekli uzmanların, diğer ülkelerde askeri ve sivil uzmanlardan oluşan savunma kurumu dahil, devlet kurumlarını yönetebildiği ve yönetmesi gerektiği inancından kaynaklanmıştır (Sahni, V., 1996: 166-167). Bunun yanı sıra, bazı askeri subaylar ve diğerleri Hindistan'ın kast sisteminin askerlerin nükleer politika planlamasından dışlanmasına katkıda bulunduğuna inanmışlardır. Eski Deniz Kuvvetleri Başkan Yardımcısı K.K.Nayyar dediğine göre “Bilimsel toplum ve özellikle nükleer toplumun... tamamı Brahmin'dir” ve kast yapısında askeri rütbe onların aşağısındadır (Nayyar, K.K., 1997: 34).

Bunun yanısıra Hindistan iç güvenliğe dış güvenlikten daha fazla önem vermiştir. Böylece Hindistan ulusal güvenliği sağlamak için hiçbir fiyatın fazla olmadığı düsturunu göz ardı etmiş veya revize etmiştir. Çin, çok farklı siyasi sisteme ve ahlaki – siyasi ideolojiye sahip olmasına rağmen bu fedakarlığı yapmaya tercih etmiştir. Pakistan da Hindistan'a kıyasla Gayri Safi Milli Hâsılasının daha büyük payını ayırmayı tercih etmiştir.

Özet olarak bu araştırma Hindistan'ın – ve belki de diğer ülkelerin – neden ve ne ölçüde nükleer silah teknolojisini istediğini açıklamak için genel olarak bilinen

askeri güvensizlik kavramının yanısıra altı ana etkeni önermektedir. Bu etkenlerden ikisi nükleer silah yapımını teşvik etmiştir:

- büyük güç statüsünü elde etmeye yönelik normatif / ulusal bilinç isteği.
- stratejik topluluğun baskısı.

Diğer dört etken Hindistan'ı nükleer cephaneyi oluşturma ve uygulamaya koymaktan vazgeçirmiştir:

- Hindistan'ı, nükleer silahlara sahip olan ve bu silahları kullanmakla tehdit eden uluslararası sisteminin büyük güçlerine göre ahlaki olarak daha üstün konuma getirmeyi hedefleyen normatif istek.
- Milli güvenlik stratejisini önemli askeri katkı ile tanımlama ve uygulama için kurumsal bir yapının olmaması.
- Milli kaynakların askeri olmayan ve nükleer olmayan harcamalarına verilen öncelik ve iktisadi sınırlamalar.
- Hindistan'ın nükleer cephaneliği oluşturma ve uygulama koyması durumunda yüksek siyasi ve iktisadi maliyetleri getireceği uluslararası baskı.

Bu faktörlerin birçoğu Hindistan'ın sömürgecilik sonrası bilinç ve devletin demokratik sistem etkisini taşımaktadır. Eğer bu faktörlerden biri yada birkaç tanesi olmasaydı Hindistan, belki, değişik şekilde yönlendirmiştir. Mesela, karizmatik Homi Bhabha Nehru ile yakın ilişkide bulunmasaydı nükleer programın prestiji olmazdı. Veya eğer Hindistan kendi sömürgecilerin kendinin moral üstünlüğünü öne sürmeye istemeseydi, nükleer devletler aralarında daha zayıf özgüvene sahip olurdu. Hindistan demokratik olmasaydı, Pakistan ve Çin'de olduğu gibi, fakir toplumun

ekonomik ihtiyacın önceliği yok olurdu. Bu yüzden bu tarihsel anlatımından çıkan her bir faktörün ehemmiyeti bulunmaktadır.

#### **d). Nükleer silah ve füze teknolojisinin sembolik olarak ithal edilmesi**

1974 ve 1998 yıllarında nükleer bomba patlatarak Hindistan, sadece tanınmış beş büyük gücün yaptığını yapabildiğini göstermiştir. Çeşitli aksilikler ve zorluluklara rağmen yapılan bu başarı çok büyük önem taşımıştır. Raja Ramanna sözleri ile “Hindistan, birçok ülke tarafından yapılan çeşitli baskılara ve her türlü vazgeçirme çabasına rağmen nükleer enerji alanında böyle harikulade başarı elde eden tek gelişmekte olan ülkedir” (Ramanna, R., 1991: 112). Hindistan basını ve kamu oyu nükleer ve balistik füze kuruluşlarının başarılarını sürekli övmüşlerdir. Mana yüklü nükleer güç teknolojisini sınırlandırmak veya vazgeçmek ve Hindistan’ın sömürge sonrası başarılarından en büyüğünü inkâr etmek anlamına gelirdi. Hindistan liderleri tarafından buna denk gelecek bilimsel kabiliyet sembolleri oluşturulup ileri sürülünceye kadar yayılmasını önleme antimodernizmi temsil edecektir. Bu şartlar altında Hindistan’ın tarihine ve amaçlarına sahip bir millet için yayılmasını önlemesi psikolojik ve siyasi olarak milleti savunmasız bırakacaktır.

#### **e). Sömürge mirasının inkâr edilmesi**

Yukarıdaki paragraflarda Hintlilerin yayılmasını önleyen rejiminin sömürgecilik ve ırkçılık eşdeğer gördüklerini incelemiştik. Bir çok yetkili kişiler değişik seviyeli görüşmelerde çoğunlukla Amerika adına sert ve kaba şekilde konuşmalar yapmışlardır, mesela, Geneva’da Hindistan’ı nükleer denemelerinin yasaklama antlaşmasını blok etmeye zorlayan eski dış işleri bakanı A.P.

Venkateswaran kabaca “Bizim bazı analistler kölelik tartışmasında Tom-Amcalarına büyük güçleri memnun bırakacaklarını kurnazca belirtmişlerdir” (Venkateswaran, A.R., 1996: 8). Başka bir kaba söylenti cinselliğe benzettirilmiştir; Amerikan “yayılmasını önleyen misyonerleri” Hindistan’ı Kapsamlı Deneme Yasağı Anlaşmasını imzalamaya ve bölünebilir maddelerin güvenliksiz yayılma yasağını desteklemeye zorlamışlardır, buna cevap olarak Brahma Chellaney “kendini hadım etme koşulları” kabul ettiklerinde Hindistan’ı “nükleer hadimi” olarak bırakacaklarını vurgulamıştır (Chellaney, B., 1997: 8). Bu tip konuşmaları 1960’lı yıllarda başlamış ve Hindistan’ın yöneticilerine nükleer güvenlik konularında zorluklar yaratmıştır. Başka değişle yayılmasına karşı çıkma sömürgeciliğe, ırkçılığa ve hadım etmesine benzetilerek bu şekilde tanıtıldığı sürece problemin çözümüne ulaşmak çok zor olmuştur.

## SONUÇ

Hindistan'ın nükleer çalışmaları ele alındığı zaman ülkelerin nükleer çalışmaları gelişme amaçlı yada savunma amaçlı geliştirdiklerini dikkate almak gerekir. Birinci kategorideki ülkelerin nükleer çalışmaları geliştirmenin genel motivasyonu ekonomi amaçlı nükleer enerjiyi elde etmek bu durumda ülkeler için tehdit unsuru bulunmamaktadır çünkü uluslararası arenada nükleer çalışmaların ekonomi amaçla yürütülmesi yaygın bir görünüştür. Bu çalışmaların arkasında daha çok ülkenin uluslararası arenadaki prestiji ve ulusal gururu yatmaktadır. Şüphesiz ki bir ülkenin nükleer silahları elde ettiği zaman komşu ülkeler kendilerini güvensiz hissedeceklerdir. Ve eğer bu ülkelerin yeterli kadar kaynakları ve motivasyonu varsa bölgesel silah yarışması kaçınılmazdır. Bu durumda güvenlik sorunları önceki güvenlik dışı kararlarının nükleer silah kabiliyetine uygulanması söz konusudur.

İkinci kategorideki devletler nükleer çalışmaları güvenlik sorununa bağlamaktadır. Düşman devletlerle çevrilme hissi ve devletler tarafından ülkenin siyasi bir varlık olarak ortadan kaldırılma korkusu ülke yöneticilerin nükleer silahları elde etmeye motive etmektedir. Nükleer silah ülkenin var olmasının sürdürülmesinde kesin bir çözüm olarak algılanmaktadır. Bazı durumlarda nükleer çalışmaları çift amaçlı sürdürülmektedir. Yani barışçıl amaçlı nükleer çalışmaların çatısı altında nükleer silah çalışmaları yürütülebilmektedir. Bu tür durumlarda kamuoyunda dış tehdit tartışmaları artmakta ve ülkenin güvenliği için nükleer silah programının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Nükleer enerjinin tartışmalarının ekonomi amaçlı boyutundan askeri boyuta kaydırmaktadır.

Hindistan, Tayvan ve Güney Kore ülkeleri orta kısımda bulunmaktadır. Pakistan, İsrail ve Güney Afrika gibi ülkeler bölgesel güvenlik sorunları ile

boğuşmaktadırlar. Devletin varlığını tehdit etmeyen önemli kriz anlarında nükleer silahlar tehlikeleri def etmede kullanışlı bir araç olarak kullanılabilir. Örneğin Hindistan Çin'in nükleer tehdidini diplomasi yolu yada Çin'in Hindistan adına Sovyetler Birliği veya ABD tarafından direk işgal yolu ile başa çıkabilir. Her ne kadar süpergüç tarafından garanti edilen dış nükleer korumacılık minimum düzeyde olsa da Çin ve Hindistan arasındaki diyalog durumu Çin'in Hindistan'a nükleer saldırıyı gerektirecek ortama sağlamamaktadır. Böylece nükleer silahların elde etme durumu kitlesel silahlara sahip olmama durumundan daha tehlikeli bir ortam yaratmaktadır.

Hindistan, Tayvan, Güney Kore, Brazilya ve Arjantin gibi ülkeler nükleer çalışmalarını askeri ihtiyaçlarının dışında tutarak başlatmışlardır. Bu barışçıl amaçlı çalışmalar genelinde nükleer silah kabiliyetini canlı tutmak çerçevesinde yapılmıştır. Ülkenin sınırlı enerji kaynaklarına sahip olması, petrol ithalatına bağımlılık ve uluslararası enerji piyasasının darbelerine karşı hassas olması, tüm bunlar nükleer enerjinin geliştirilmesinde sebep olmaktadır.

Bunun en güzel örneği Hindistan'ın Atom Enerjisi Bölümünün amaç ve programlarının ekonomi amaçlı ve dış stratejik hedefler, sivil amaçlı programlar ve askeri kapasiteyi artırma düzleminde yatmasında görünmektedir. İç stratejik düzlemde Hindistan'ın nükleer enerji programı geliştirmesinde dış baskıların etkisi önemli olmuştur. Hindistan'ın nükleer enerji konusundaki teknolojik ilerlemeyi kullanarak bölgesel stratejik dengeyi oluşturma amaçlıdır. Sivil askeri düzlemde ise ülkenin ekonomik gelişmenin bağımsızlığı ve savunma programlarının nükleer enerji alandaki çalışmalar ile birleşerek stratejik nedenler haline gelmiştir.

Örneğin, Bhabha Atom Araştırma Merkezin müdürü olan Raja Ramana; “Geçmiş tecrübelerimize ve gelecekteki enerji sıkıntısının yaratacağı korkunç sorunlarını göz önünde bulundurarak günümüze kadar bulunan (nükleer enerji dışında) hiçbir enerji kaynağının önümüzdeki yirmi beş ve ötesi yıllardaki enerji sorununu çözemeyeceğini düşünüyorum” (Ramanna, R., 1980: 221-238).

Hindistan’ın nükleer silah elde etme çabasının iki ana dönemi vardır. Birincisi, Ekim 1962 tarihindeki Çin Hindistan savaşı ve ikincisi, Çin’in iki yıl sonra gerçekleştirdiği ilk nükleer bomba denemesinin Hindistan’daki nükleer seçenek konusundaki tartışmaların başlatmasıdır.

Hindistan’ı nükleer çalışmalarına yönlendiren en belirgin motiflerden biri Hindistanlı fikir üreticilerini nükleer yolunda yürüten resmi ve büyük strateji eksikliği olmuştur. Hindistan’ın nükleere yönlendiren motifleri sebep ve tutku, uzun süreli planlama ve kısa süreli baskı karışımından oluşmuştur. Güçlerin dengesi Hindistan’ı nükleer denemesine itelemiştir ve nükleer doktrinini açıklamaya sebep olmuştur (Ollapally, M.D., 2001: 4).

Hindistan kendi global istekleri ve yurtiçi malzeme kabiliyeti arasındaki asimetriğe ait olan birkaç çeşit zorluklar ile karşı karşıya kalmıştır. Daha fazlası Hindistan, realpolitik zorlukları ile karşılaşmışken, tarihi normatif sorumluluğu ile zorlandırılmıştır.

Sonuç olarak baktığımızda Hindistan nükleer çalışmalara başladığında ulaşmaya hedeflediği amaçlarla çalışmalarının sonucunda elde ettiği sonuçlar çok farklı olmuştur. Birincisinden, Hindistan’ın ilk olarak elde etmek istediği hedef nükleer bir devlet olarak uluslararası arenada kendini tanıtmaktı ve dolayısıyla nükleer bir güce sahip olan bir devlet olarak prestij kazanmaktı. Ancak yukarıda da

belirtildiği gibi Hindistan belki de bir prestij elde edebildi. Ancak bu prestijin yanında bir siyasi ve ekonomik sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Şöyle ki Hindistan'ın nükleer bir devlet olarak ortaya çıkması Çin'in üzerinde Hindistan'ın beklediği etkiyi yaratmamış ve Hindistan hiçbir zaman Çin seviyesine ulaşamamış ve Çin de Hindistan'a karşı yumuşamamıştır. Tersine Hindistan'ın nükleer bir devlet olarak ortaya çıkması Pakistan'ın nükleer çalışmalarını hız kazandırmış ve nükleer silahları elde etmesine sebep olmuştur. Böylece daha önce konvansiyonel silahlanmada sürekli olarak Hindistan'ın gerisinde kalan Pakistan Hindistan'ın nükleer çalışmaların başlatmasıyla kendi nükleer çalışmalarını başlatmasına mecbur kalmış ve Pakistan'ın nükleer silahları elde etmesine neden olmuştur. Böylece Pakistan Hindistan karşısında rövanşını almıştır.

Hindistan nükleer bir devlet olarak prestij kazanmaktan ziyade bölgede çıkabilecek potansiyel bir nükleer savaşla yer yüzünden silinme tehlikesini ortaya çıkarmıştır. Bunların yanında nükleer santralin yakıtı, malzemeleri ve ekipmanları yurt dışından getirildiği için Hindistan'ın ekonomisine ağır bir yük olmuştur. Buda nükleerin gelişimiyle ülke ekonomisinin canlanacağı mitini yok etmiştir.

Gördüğümüz gibi Hindistan'ın nükleer politikası hedeflediği amaçlarına tam olarak ulaşamamış ve bir çok sorunu beraberinde getirerek sorun çözücü olmaktan ziyade sorun yaratıcı olmuştur. Hindistan örneğine bakarak şunu diyebiliriz, bir devletin nükleer silahlara sahip olması onu büyük ve güçlü devlet düzeyine çıkaramaz, çünkü bir devletin global güç olması için askeri gücün yanında siyasi ve ekonomik gücünü pekiştirmesi gerekmektedir. Hindistan ise bunu başaramamış ve 1940'lı yıllarından 1998 yılına kadar ulaşmak istediği global güç düzeyine çıkamamıştır.

## KAYNAKÇA

### KİTAPLAR:

- Abraham, Itty, **The Making of the Indian Atomic Bomb**, London: Zed Books, 1998.
- Appadorai, A., Rajan, M.S., **India's Foreign Policy and Relations**, New Delhi: South Asian Publishers, 1985.
- Beckman, L.Robert, **Nuclear Non-Proliferation**, Boulder, Colo.: Westview Press, 1985.
- Bhatia, Shyam, **India's Nuclear Bomb**, Ghaziabad: Vikas, 1979.
- Buzan, Barry, **The Logic of Anarchy: Neorealism To Structural Realism**. New York: Columbia University Press, 1993.
- Chellaney, Brahma, **Nuclear proliferation : the US-Indian conflict**, New Delhi: Orient Longman, 1993.
- Chopra, Pran, "The Crisis of Foreign Policy," Allahabad: Wheeler, 1993.
- Clausen A. Peter, **Nonproliferation and the National Interest**, New York: HarperCollins College, 1993.
- Cohen, P. Stephen, **The Indian Army**, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1971.
- Cronin, P.Richard, "U.S. Uranium Fuel Exports to India: A Case Study," **Congress and Foreign Policy**, Washington: U.S. Government Printing Office, 1981.
- Delpech, T., **L'Heritage Nucleaire**, Paris, Espace Internationale, 1997.
- Dixit, N.J., **Anatomy of a flawed Inheritance, Indo-Pak Relations, 1970-1994**, New Delhi: Konark, 1995.

- Donnelly, H. Warren, **India and Nuclear Weapons**, Washington D. C, 1988.
- Dougherty, E.J., Pfaltzgraff, L.R., **Contending theories of international relations**,  
A comprehensive survey fifth edition, Longman, New York, 2001.
- Frankel, R. Francine, **India's Political Economy, 1947-1977**, Princeton, N.J.:  
Princeton University Press, 1978.
- Garthoff, L. Raymond, **Detente and Confrontation**, Washington, DC: Brookings  
Institution Press, 1985.
- Goheen, F. Robert, **US policy towards India during the Carter Presidency**,  
Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1978.
- Gupta, Bhabhani, Sen, **Nuclear Weapons? Policy Options for India**, New Delhi,  
1983.
- Gupta, Hari, Ram, **India-Pakistan War**, Delhi: Hariyana Prakashan, 1968.
- Holsti, O.L., **The Practice of Social Research**, 7th. Edition, Wadsworth, Belmont  
CA, 1995.
- Jervis, Robert, **The Illogic of American Nuclear Strategy**, Ithaca, N.Y.: Cornell,  
University Press, 1984.
- Joeck, Neil, **Nuclear proliferation and national security in India and Pakistan**,  
California Univ., Los Angeles, 1986.
- Jones, Rodney, **Non-Proliferation: The Why and the Wherefore**, Philadelphia:  
Taylor and Francis, 1985.
- Kux, Dennis, **India and The United States: Estranged Democracies 1941-1991**,  
National Defense University Press and SAGE, 1993.
- Kapur, Ashok, **India's nuclear option**, New York: Praeger Publishers, 1976.
- Knutsen, T., **A History of International; Relations Theory**, Manchester, UK, 1992.

- Lewis, W. John, Xue, Litai, **China Builds the Bomb**, Stanford University Press, California, 1988.
- Malhotra, Inder, **Indira Gandhi**, Pantheon Books Inc. Jayakar, 1993.
- McMahon, J., ROBERT, **The Cold War on the Periphery: The United States, India and Pakistan**, New York: Columbia University Press, 1994.
- Mirchandani, G.G., **India's Nuclear Dilemma**, New Delhi: Popular Book Services, 1968.
- Mirchandani, G.G., **India and Nuclear Weapons**, Perspectives of India's Nuclear Policy, New Delhi: Young Asia Publications, 1978.
- Nehru, Jawaharlal, "**Control of Nuclear Energy**", speech to the Lok Sabha, Jawaharlal Nehru's speeches, vol.3, New Delhi, 1958.
- Newman, Dorothy, **Nehru: The First Sixty Years**, vol.2, New York, John Day, 1965.
- Nolan, E. Janne, **Trappings of Power: Ballistic Missiles in the Third World**, Washington: Brookings Institution, 1991.
- Punch F.Keith, **Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005.
- Ram, Narasimhan, **The Letter of Indira Gandhi**, New Delhi, 1980.
- Ramanna, Raja, **Years of Pilgrimage**, New Delhi: Viking Penguin Books India, 1991.
- Ramanna, Raja, **Inevitability of Atomic Energy in India's Power Programme**, Delhi: Macmillan Company of India, 1980.
- Reiss, Mitchell, **Without the Bomb: The Politics of Nuclear Nonproliferation**, Columbia University Press, 1988.

Sahni, Varun, **Just Another Big Country**, in *Securing India: Strategic Thought and Practice*, New Delhi: Manohar, 1998.

Sarabhai, Vikram, “**Nuclear India**”, Press Conference in *Jane*, vol.2, 1966.

Seaborg, T. Glen, **Stemming the Tide: Arms Control in the Johnson Years**, Lexington, Mass.: Lexington of D.C., 1987.

Snyder H. Glenn, **Deterrence and Defense, Toward a Theory of National Security**, Princeton University Press, Princeton, new Jersey, 1961.

Spector, S. Leonard, **Nuclear Proliferation Today**, New York, Vintage Books, 1984.

Strauss, Lewis, to Eisenhower, Joint Committee on Atomic Energy files, International Affairs, India, 1956.

Subrahmanyam, K., **India: Keeping the Option Open**, Lawrence: University of Kansas Press, 1974.

Sundarji, K., **Blind Men of Hindoostan**, New Delhi: UBS, 1993.

Thomas, G.C., Raju, “**Defense or Development?**” **India’s nuclear and space programs**, Colorado: Westview Press, 1986.

Venkataraman, G., **Bhabha and His Magnificent Obsessions**, Hyderabad: Universities Press India, 1994.

Wohlstetter, Roberta, **The Buddha Smiles**, New Delhi: Vikas, 1979.

SÜRELİ YAYINLAR:

Abraham, Itty, “India's 'Strategic Enclave': Civilian Scientists and Military Technologies”, **Armed Forces and Society** 18, no. 2, Şubat 1992.

- Albright, David, Hibbs, Mark, "India's silent bomb", **Bulletin of the Atomic Scientists**, 1992.
- Appadorai, A., "**Tashkent Declaration**", Article I, Select Documents on India's Foreign Policy and Relations, vol. 1, 1965.
- Atherton, L. Alfred, "Visit to India: Special Proposals in the Nuclear Field," briefing memorandum to Secretary of State Kissinger, **State Department General Records**, National Archives, 1974.
- Atherton, L. Alfred, "Nuclear Dialogue with India," memorandum to Secretary of State Kissinger, State Department General Records, National Archives, 1975.
- Bhabha, J. Homi, Statement at the Third IAEA General Conference, September 25, in Jain, "**Nuclear India**", vol.2, 1959.
- Bhabha, J. Homi, "The Implications of a Wider Dispersal of Military Power for World Security and the Problem of Safeguards," in Proceedings of the Twelfth Pugwash Conference on Science and World Affairs, Udaipur, India, 1964.
- Chakravarty, **Documents on Disarmament**, Statement to the Disarmament Commission, in U.S. Arms Control and Disarmament Agency, Washington, D.C., 1965.
- Cheema, I. Zafar, "'Nuclear Diplomacy in South Asia during 80s,'" **Regional Studies** 10, no.3, 1992.
- Chidambaram, R., Ramanna, R., "**Some studies on India's Peaceful Nuclear Explosion Experiment**", paper presented to the IAEA Technical Committee on the Peaceful Uses of Nuclear Explosions, Vienna: International Atomic Energy Agency, 1975.

- De Mesquita, Bruce Bueno; Riker, H. William, "An Assessment of the Merits of Selective Nuclear Proliferation", **Journal of Conflict Resolution** 26, no.2, 1982.
- Desai, Morarji, press conference, FBIS-MEA, 1977.
- Gahlaut, Seema, "India in the World Order: Searching for Major-Power Status", **Book Reviews-International Relations**, Vol.3, No.4, University of Georgia, 2005.
- Gandhi, Rajiv, Remarks at the White House, White House Transcript, 1987.
- Gandhi, Rajiv, **Selected Speeches and Writings**, New Delhi, 1988.
- Jain, J.P., **Nuclear India**, vol. 2, New Delhi: Radiant, 1974.
- Joeck, Neil, "Tacit Bargaining and Stable Proliferation in South Asia," **Journal of Strategic Studies** 13, no.3, 1990.
- McGhee, "Anticipatory Action Pending Chinese Communist Demonstration of a Nuclear Capability", **National Security Archive**, Washington, D.C, 1961.
- Nayyar, K.K., The Future of Nuclear Weapons: A US-India Dialogue, May 5-8 conference, Center for the Advanced Study of India, University of Pennsylvania, 1997.
- Ollapally, M. Deepa, "Mixed Motives In India's Search For Nuclear Status", **Asian Survey**, Vol. XLI, no. 6, 2001.
- Power, F.Paul, "The Indo-American Nuclear Controversy", **Asian Survey** 19, no. 6, 1979.
- Shimko, Keith, "Realism, Neorealism and American Liberalism," **Review of Politics**, vol. 54 , 2, 1992.

Singh, Kushwant, "Explosion in the Desert: Meet the Scientists," **Illustrated weekly of India**, 1974.

Subrahmanyam, K. Bomb – The Only Answer, **Monthly Public Opinion Surveys** **26**, no. 5-6, 1981.

Subrahmanyam, K., "Nuclear India in Global Politics," **World Affairs** **2**, no.3, July-September, 1998.

Thayer, Bradley, "The Causes of Nuclear Proliferation and the Utility of the Nuclear Nonproliferation Regime", **Security Studies** **4**, no. 3, 1995.

Triverdi, Statement by the Indian Representative to the ENDC, **Documents on Disarmament**, Washington D.C., U.S. Arms Control and Disarmament Agency, 1967.

Vajpayee, Atal, Behari, "Continuity and Change – FM on Foreign Policy," **India News**, 1978.

Waltz N.Kenneth, **The Spread of Nuclear Weapons: More May be Beter**, London, Adelphi paper series, n.171, 1981.

Waltz N.Kenneth, "Thoughts about Virtual Nuclear Arsenals", **Washington Quarterly** **20**, no.3, 1997.

Waltz N.Kenneth, "Nuclear Myths and Political Realities," **American Political Science**, Review, vol.84, no.3, 1990.

#### GAZETELER:

Badhwar, Inderjit, "Confused Preferences," **India Today**, Eylül 16-30, 1979.

Beinart, Peter, "The Return of the Bomb," **New Republic**, August 3, 1998.

Bhutto, Zulfikar Ali, Pakistan Bars Blackmail, **The New York Times**, 1974.

Bobb, Dilip, "A Quiet Triumph," **India Today**, June 15, 1994.

Chellaney, Brahma, **Pioneer**, January 31, 1997.

Chengappa, Raj, "Making Compromises," **India Today**, April 30, 1995.

Chopra, K. Maharaj, "Nuclear Rights versus Nuclear Realities," **Organizer**, 1977.

Dubashi, Jay, "Why India Has Ceased to Count," **Organiser**, February 3, 1991.

Gargan, A. Edward, "Demands Growing for an India That's Truly Hindu," **New York Times**, January 24, 1993.

Goradia, Prafull, "Wanted a New Foreign Policy for India – Non-alignment Obsolete," **Organiser**, January 12, 1991.

Hazelhurst, Peter, "Atom Bomb Urged for India", **Times of India**, 1970.

Kapur, Ashok, "Nuclear Disarmament," **Indian Express**, January 14, 1993.

Nayar, Kuldip, "Learn a Lesson from History," **India Today**, Şubat 16-29, 1980.

Ninan, N.T., Chawla, Prabhu, "High Hopes, Little Power," **India Today**, August 31, 1982.

Oberdorfer, Don, "Carter Willing to Ship India Uranium Fuel", **Washington Post**, 1977.

Simons, M.Lewis, "India Explodes A-Device, Cites 'Peaceful Use,'" **Washington Post**, 1974.

Subrahmanyam, K., "Politics of Shakti," **Times of India**, May 26, 1998.

Sun, H. Lena, "China, India Sign Accord to Ease Border Dispute," **Washington Post**, September 8, 1993.

Venkateswaran, A.R., "Nuclear Test Ban: India Must Block Treaty," **Indian Express**, May 3, 1996.

Weinraub, Bernard, "India Becomes 6th Nation to Set Off Nuclear Device", **New York Times**, 1974.

Weisman, R. Steven, "India Rejects Idea for Nuclear Ban," **New York Times**, 1987.

Winchester, Simon, India's Big Blast Shrinks a Bit, **Manchester Guardian**, 1978.

İNTERNET KAYNAKLARI:

Chengappa, Raj, Joshi, Manoj, (1998), "Hawkish India," **India Today**, June 1,

«<http://www.india-today.com>»

## ÖZET

Hindistan nükleer dönemin başlanmasıyla, nükleer enerjinin ekonomik sıkıntılarını çözebileceğine ve Hindistan'ı büyük güç olarak dünyaya sunacağına inanmıştır. Ayrıca kendini Çin ve Pakistan'ın saldırganlık gibi dış faktörlerden koruma altına alabileceklerine inanmıştır. Aynı zamanda iki kutuplu dünyada bağımsız ülke geliştirmenin ve Güney Asya'da egemen güç oluşturmanın anlamını taşımıştır.

Hindistan iddialarında nükleer silahlanmaya karşı olmuştur fakat gizlice askeri alanda nükleer araştırma başlatmıştır. Hindistan Büyük Güçler tarafından Çin'e karşı bir denge olarak algılanmıştır. Dolayısıyla Hindistan'ın Mayıs 1974 yılında gerçekleştirdiği ilk nükleer denemesine sert tepki yerine hafif cezalandırmalar uygulanmıştır. Nükleer denemenin olumsuz etkileri kazanılan başarıdan çok daha fazla olduğundan dolayı Hindistan nükleer araştırmalarında ilgisini azaltmıştır.

Mayıs 1998 yılındaki yer alan bir takım nükleer denemeleri 1974 yılındakinden çok daha fazla başarı getirmiştir. Tabii ki Birleşmiş Milletler ve diğer topluluklar kendi memnuniyetsizliklerini göstermişlerdir. Fakat ABD aralarında ticari ilişkilerine zarar vermemek için tekrar nükleer konu üzerinde anlaşmalar yapmışlardır. Ne Birleşmiş Milletler ne de ABD Hindistan'ı Yayılmasını Önleyen Anlaşmasını ve Kapsamlı Deneme Yasağı Anlaşmasını imzalamaya ikna edebilmişler. Hindistan ekonomik aracılığıyla güç ve prestij kazanmaya başlasa bile hala nükleer opsiyonunu açık bırakmaktadır ve uluslararası denetleme teşkilatlardan özgür kalmaktadır.

Anahtar kelimeler: Hindistan, Pokhran, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Anlaşması, Uluslararası Atom Enerji Ajansın güvenlikleri, J.Nehru, H.Bhabha, Atom Enerji Komisyonu.

## SUMMARY

With the beginning of nuclear age India believed that nuclear energy would bring quick solutions to economic difficulties and would gain India great power status and prestige in a world arena. At the same time India planned protect itself from outside factors like Chinese and Pakistani aggression. Moreover there was a meaning of developing independent country in bipolar ruled world and become a dominant power in South Asia.

India had been very strongly against nuclear arm race but at the same time it secretly started nuclear researches in military field. India was accepted by superpowers as a counterbalance to China. For that reason after the first Indian nuclear test in May 1974 superpowers instead of strict sanctions had applied just temporary punishments. Negative effects of the nuclear test had been considerable in comparison with gains of success. That's why Indian Government reduced its interest in nuclear researches.

In May 1998 series of nuclear tests have brought India much more success than the test in 1974. Of course the United Nation and other communities showed their discontent. But again U.S. in order not to damage their trade relations, discussed over nuclear subject. Till now neither United Nations nor USA could have persuaded India to sign Non-Proliferation Treaty and Nuclear Test Ban Treaty. Even though India has begun to gain power and prestige through economic growth it still leaves nuclear option open and remains independent of international control organizations.

Key words: India, Pokhran, Non-Proliferation Treaty, International Atomic Energy Agency safeguards, J.Nehru, H.Bhabha, Atomic Energy Commission.